

Revistă premiată cu medalia și diploma „Pamfil Șeicaru” pentru literatură 2008 și „Premiul de excelență” al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România 2011-2012

Climate

156

Director fondator: Ion Iancu Vale

Director editor:

Anul 17

prof.dr. Gheorghe-Valerică Cimpoca

februarie 2023

Director imagine: Anton Gagliu

literare

Revistă literară și de cultură românească

Fondată: mai 2007



Colaj Constantin Brâncuși

CUPRINS

Omar Khayam/ Rubaiiate...3
Gheorghe Valerică Cimpoca/ În căutarea adevărului (73)...4
Anton Găgiu/ Filozofia mea (XVIII)...6
Vavila Popovici/ Pedepsirea, răzbunarea...9
Simion Felix Marțian/ Sonete...11
Magdalena Albu/ Portret de arhivist- Ion Heliade Rădulescu...12
Anișoara Laura Mustețiu/ Recenzie Smaranda Kafka...14
Lucian Zeev Herșcovici/ Mihai Eminescu în limbile ebraică și idiș...15
Daniela Achim Harabagiu/ Recenzie- Hector Martinez Sanz...16
Gheorghe Andrei Neagu/ Solfegiu...18
Colaj liric/ Ithaca...20
Ion Iancu Vale/ Marșul suicidal al protezelor...21
Gheorghe Blendea Zamfir/ Introspecții ...22
George Roca/ Haiku and co...25
Nicholas Dima/ La început a fost cuvântul...27
Guner Akmola/ Eminescu în tătară...29
Bucico Veronica/ Fascinanta predilecție, a lui Ilie Serediuc...30
Dumitru Ichim/ Vise-Poeme...33
Zenovie Cârlogea/ Cronică Mirela Ioana Dorcescu...34
Gențiana Groza/ Haiku și tanka în anul 2022...37
Cezarina Adamescu/ Omagiu scriitorilor români...38
Raisa Rogac/ Lansare festivă a programului " Chișinăul citește"...39
Gabriela Petri/ Simpozion India-Ambaji...41

INFO CLIMATE

Coperta 1

Sursa:

<https://www.facebook.com/FollowingBrancusi>

CONTURI PENTRU DEPUNERI DESCHISE LA BANCA TRANSILVANIA TÂRGOVIȘTE

RO54 BTRL 01601201U02393XX - pentru depuneri în LEI - RO 04 BTRL EURCRT00U0239301 - PENTRU DEPUNERI ÎN EURO (SWIFT: BTRLR022) - USD: RO44BTRLUSD CRT00U0239301

Redacții asociate - România:

Bacău, Bistrița, Brașov, Cluj-Napoca, București, dev, Focșani, Iași, Suceava, Turnu-Severin, Hunedoara, Mangalia, Olănești, Dragnea, Ploiești.

Alte țări: Anglia, Australia, Belgia, Canada, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Gibraltar, Israel, Italia, Macedonia, Portugalia, Republica Moldova, Serbia, Spania, SUA, Ucraina.

Redactor șef: Ion Iancu Vale

Redactor șef-adjunct: prof.dr. Gheorghe Valerică Cimpoca

Colegiul redacțional: Anton Găgiu, Florea Turiac, George Piteș, Vasile Didoacă Dojana, Ion Teodor Palade, Sebastian Drăgan, Carmen Georgeta Popescu, Elena Oprea

Fondatori:

Ion Iancu Vale
Mircea Cotârță
Sebastian Drăgan

Colaboratori principali: Mihai Antonescu, Nicolae Bălașa, Elena Buică, Roni Căciularu, Luca Cipolla, George Coandă, Florian Copcea, Melania Cuc, Emilia Dănescu, Mircea Drăgănescu, George Filip, Dan Gîju, Dimitrie Grama, Dragoș Niculescu, Djamel Mahmud, Menuț Maximilian, Gavril Moisa, Octavian Mihalcea, Monica Mureșan, Ștefan Lucian Mureșanu, Florin Vărlan Neamțu, George Petrovai, Vavila Popovici, Georgeta Resteman, Puiu Răducanu, George Roca, Viorel Roman, Dorel Schor, Claudia Serea, Gabriela Căluțiu Sonnenberg, Al. Florin Țene, Baki Ymeri, Virginia Mateiaș, Gheorghe Neagu, Mihai Merticaru, Ioana Stuparu.

Răspunderea deontologică a materialelor publicate aparține exclusiv semnatărilor

Revistă editată de Societatea Culturală și Prietenie „LA NOI ACASĂ” Târgoviște ISSN 1843-035X

Revista apare în colaborare cu Societatea Scriitorilor Târgovișteni

Tehnoredactare: Mariana Briceag; Secretariat: Reta Sofronie Iancu; Administrare site: Dorin Let



RUBAIYATE

Omar Khayyam

(în traducerea lui George Popa)

*În juru-acestei roze plutește-o fină boare.
E-un nimb fragil de ceață? Vrej de parfum e oare?*

*Un rest din vâlul nopții e părul tău de maur?
Trezește-te, căci zorii în cupe toarnă aur...*

*Suăs și puritate! O, răsărit divin!
În cupe scânteiază câte-un imens rubin!
Fă dintr-un ram de santal o harfă să vibreze
Și arde altă creangă ca să ne parfumeze!*

*Din flori cerești coboară petale de lumină
Și-alcătuesc corole de aur în grădină
În cupa cum e crinul torn vin cu-obraz de roză.
În asfințit mor în apoteoză...*

*În zori stropi puri de rouă pun perle pe lalele.
Duios și-nclină fruntea timide vioarele.
Iar mugurele rozei plâpânde și sfioase
Își strânge-n juru-i tunică de mătase.*

*În astă seară vinul mă-nvaț-un sens mai pur;
Cu sânge cast, de roze, paharele ni-s pline,
Iar cupa-i modelată din încheagat azur.
Și noaptea-i pleoapa unei lăuntrice lumine...*

*Mă fascinează pururi un chip frumos de fată
Și mâna-mi are veșnic magnet pentru pahar.
Căci orice-atom din mine se bucură de-un har,
Oricărei părți din mine bucuriei-i dată.*

*Ieri dis –de-diminează cu-o fată ca o stea
Sorbeam parfumul nopții și vinul roz și ora.
Ca perla-n vinul așa intens lucea,
Încât trezi deodată din somnu-i aurora.*

*Din cripta mea arome de vin au să emane,
Încât cei ce vor trece pleca-vor îmbătați.
Și-atât senin pluti-vor în nimburi diafane,
Că-ndragostiții sta-vor în loc transfigurați.*

*Un câmp de roze-i lumea. Privighetori le cântă.
Iar fluturii sunt oaspeți. Când nu-s privighetori.
Nici trandafiri, nici fluturi – am stele-n loc de flori,
Iar șoapta ta e harfa ce-mi face ora sfântă.*

*Puțin mai mult vin roșu, pentru ca trandafirii
Pe-obrajii tăi, iubito, mai vii să se deschidă.
Khayyam, puțin mai multă tristețe fericirii,
Căci în curând iubita va-ncepe să-ți suradă.*

*Noi suntem sensul unic al veșnicului Faur
Și noi esență primă din ochiul său curat.
Al lumii cerc l-asemăn cu un inel de aur
În care omul este rubinul încrustat.,*

*E-april. Plutește-n aer o vrajă de nespus
Se nasc din nou speranțe și-ndemnuri de a fi.
Fiece floare albă e mâna lui Moisi
Și-n fiecare briză respiră, blând, Iisus.*

**
Zefirul răscolește obraji rozelor
Și-n umbră parfumată ne mângâie extazul
Atât de plin de vrajă și de noroc e ceasul,
Că tristul ieri dispăre ca fulgul de ușor...*

**
Toți idolii pe care atât i-am adorat
Mi-au sângerat credința cu răni ce nu se vindec,
Mi-ai înecat tristețea în vinul parfumat
Și mi-au vândut la urmă renumele pe-un cântec.*

**
Cu randafiri se umple azurul de cleștar,
În aer curge-n viersul privighetorii.
Când știi că-n clipa asta smintiți visează glorii...
Ce mătăsoș ți-e părul și trupul cât de clar!*

**
Când te-a secat de lacrimi viața care doare,
Gândește-te la roua din geana unei flori.
Și care ai vrea ca noaptea din urmă să coboare,
Gândește la trezirea unui copil în zori.*

**
Mai toarnă-mi vin în cupă! Mi-e inima bolnavă.
Vin roz ca trandafirii. Vin vechi de tămăioasă.
Vin, ca să-nnece tristețea! Iar mâna ta duioasă
Să-nlăcrămeze harfa din strune de mătase...*

**
Când vioreaua-n haină de ametist apare,
Iar roza la suflarea zefirului se-nvoaltă,
Bea vin c-un trup alături, sculptat de-o fină dală
Și sparge apoi cupa cuprins de încântare!*

**
Trezește-te căci zorii în noapte-au aruncat
Cu pietre, și toți aștrii din cer i-a alungat.
Și iată, vânătorul din Est c-un nimb de aur
L-a prins în laț pe Tunet, vestitul rege maur.*

**
Duh clar de vin e-n cupă, și-n vasul de cleștar
Un suflet străveziu e. Cel ce-i opac și van
Nu-i demn să-mi stea la masă. Doar sfântul meu pahar.
Căci el este deodată și dens și diafan*

**
Zefirul blând desface a rozei fină haină.
Divina-i frumusețe privighetoarea-ncântă,
Mergi și te odihnește la umbra ei cea sfântă,
Căci țărna-i dă viață și ea din nou o-ntaină.*

**
Ce zi frumoasă-i astăzi! Și cât de blând zefirul!
În rouă-și spală fața aprinsă trandafirul.
Privighetoarea-i spune în grai străvechi și sfânt:
"Îmbată-te tot timpul de-arome și de cânt!"*

**
Voi, fetelorfrumoase, cu-obraji de catifea,
E mai. Vom face-un lucru oprit de Sfânta Carte;
O să vărsăm în iarbă vin roz până departe
Și-o să schimbăm grădina în câmpuri de lalea.*

**
Când briza dimineții desface-a rozei haină
Șoptindu-i: "Toporașul s-a desfăcut în luncă"
Demn să trăiască-i numai cei ce contemplă-n taină
Iubita care doarme, bea cupa și-o aruncă.*

**
Privește cedrul mândru! Atâtea brațe are!
Dar nu ca să cerșească, ci ca s-adune soare.
Și limbi nenumărate au nufării și crinii.
Vorbesc însă limbajul tăcerii și-al luminii.*

În căutarea adevărului (73).

Reîntoarcerea la Natură. Îndumnezeirea

„Numai un Dumnezeu conștient poate prețui pe om și numai un om conștient poate prețui pe Dumnezeu.” -

Dumitru Stăniloae

Gheorghe Valerică CIMPOCA



Prof.dr. Gheorghe Valerică CIMPOCA

Ce frumos este atunci când te trezești dimineața și păsările încep să cânte, deschizi fereastra și simți finețea aerului proaspăt... Acesta este Dumnezeuul nostru și pe El îl căutăm mereu. Ploaie, vânt, cer, Luna, Pământ, stele... Totul este Dumnezeu! De prea multe ori povestea

creștină a fost înțeleasă ca fiind în mod fundamental despre om, restul creației având rolul unui fel de decor. Majoritatea oamenilor actuali nu cred în creație și consideră că omul este singurul stăpân al universului și care trebuie să i se supună. Realizările tehnologice moderne au întărit și mai mult ideea că omul poate cuceri universul în viitorul apropiat. Omul se consideră mai puternic decât Dumnezeu, mai ales de când a dat de perspectiva cunoașterii și a puterii din ultimul secol. Se spunea că atunci când a fost lansat Titanicul la apă, constructorul a afirmat că nici Dumnezeu nu-l poate scufunda, atât de solid și bine compartimentat era, încât va rezista la orice furtună și orice ciocnire cu icebergurile plutitoare din oceanul Atlantic. La prima cursă a fost lovit de un iceberg și s-a scufundat rapid în apele reci ale oceanului Atlantic. Au fost peste 1500 victime. Din păcate oamenii de la bord nu erau de loc îngrijorați nici la impactul cu icebergul, considerându-se că se află pe un vapor de *"nescufundat"*, se simțeau în deplină siguranță.

Au trecut 110 ani de la evenimentul scufundării Titanicului (14 aprilie 1912). De atunci omenirea a trecut prin două războaie mondiale care au făcut zeci de milioane de victime. Oamenii au cercetat și dezvoltat numeroase tipuri de arme, care mai de care mai distrugătoare. Bombe atomice cu puteri de distrugere inimaginabile au fost produse și încercate de americani chiar în de ziua schimbării la față a Domnului (6 august 1945), când prima bombă aruncată asupra orașului Hiroșima a omorât pe loc peste 80.000 oameni. De atunci s-au produs mai multe zeci de mii de arme nucleare de către mai multe state printre care: SUA, Rusia, China, Marea Britanie, Franța, India și Pakistan. Au fost și perioade de liniște pe această planetă, dar în spatele acestei aparente liniști oamenii se pregăteau pentru marele război (războiul rece) care să ducă omenirea aproape de dispariție. S-au inventat tehnologii care să țină oamenii cât mai izolați

unii de alții prin manipularea informațiilor, s-au inventat crize economice care au sărăcit populația planetei, s-au inventat viruși care au diminuat populația planetei, s-au inventat războaie care să ducă la o înarmare planetară fără precedent, s-au inventat sfere de influență care să colonizeze micile state, aparent voluntar, în favoarea marilor puteri, chipurile protectoare. Popoarele mici sunt supuse unor jafuri totale de către cele puternice prin interpușii guvernamentali creați și puși de marile puteri. Tehnica de jefuire este foarte simplă și anume mituirea conducătorilor. Nu le ajung materiile prime luate cu forța, au furat totul de la omenii simplii, începând cu inteligența și terminând cu forța de muncă care o folosesc ca sclavie. Pasul următor a fost amplasarea unor armate srăine bine echipate și înarmate pe teritoriile statelor mici echipate cu rachete balistice distrugătoare, chipurile în vederea apărării acestora de alte forțe străine concurente lor. Nu trebuie să rămână decât o singură putere, cu un singur guvern mondial. Urmează dispariția civilizațiilor micilor state și extinderea la scară planetară a unei singure puteri, o putere globală care să coordoneze și să manipuleze întreaga planetă. Trebuie să dispară liberul arbitru al fiecărei persoane, trebuie să dispară cei ce cred în creație, în Dumnezeu. Anticrist a fost deja propulsat și este manipulat de satana. Se adevărește ceea ce Ioan scrie în Apocalipsă. Ne facem că nu înțelegem, că nu vedem, dar asta este realitatea. Natura s-a dezlănțuit și ea, nu mai suportă poluarea produsă de activitățile inconștiente ale omului modern. Pe lângă noxele de gaze emise în atmosferă, noxe care au schimbat compoziția chimică a atmosferei, a solului și a apei, au apărut și noxe datorate comunicațiilor prin atmosferă utilizând microunde, care au un efect catastrofal asupra omului, a precipitațiilor și a temperaturilor planetei.

În loc să ne apropiem de scopul final al omenirii, anume îndumnezeirea, ne îndepărtăm de acesta. Majoritatea oamenilor au renunțat la natură și la Dumnezeu. Consideră omul singura ființă capabilă de progres și de evoluție. După opinia mea și a mai multor credincioși, omul a decăzut pentru a doua oară din grădina numită Pământ, unde Dumnezeu l-a lăsat să-l stăpânească. De data aceasta ispita este puterea și desfrâul care atrage cât mai mulți oameni. Restul nu au nici un scop și se lasă manipulați și dominați de alții pentru avantaje materiale și plăceri individuale. Calea pe care a ales-o omenirea este complet greșită și nu va duce decât la dispariția civilizației umane. Se caută un ajutor

care să-l aducă pe om pe calea cea bună și anume spre îndumnezeire, unirea în Dumnezeu. El este în căutarea a ceva care să-l aducă pe o linie de plutire, să-i aducă o liniște interioară. Singura speranță a omenirii este să-și aducă aminte de Dumnezeu și mai ales de fiul acestuia Iisus Hristos, care acum 2023 ani s-a întrupat, a luat chip de om și s-a jerfit pentru acesta luând asupra Lui toate păcatele lumii. Omul nu a fost izolat de natură de Ceatorul lui, Dumnezeu. Refuzul de a izola omul de natură este descris de Părintele Stăniloae când examinează creația în mod explicit. El afirmă: „**Căci natura ține de om, sau întregeste pe om, și omul nu se poate desăvârși fără să reflecteze și să lucreze asupra naturii. De aceea prin lume se înțelege atât natura, cât și umanitatea; sau, când se indică prin cuvântul «lume» una dintre ele, totdeauna este subînțeleasă și cealaltă.**”

A vorbi despre creație înseamnă a vorbi despre cosmosul pe care Dumnezeu l-a creat pentru a fi îndumnezit și el: s-a observat cum teologii ortodocși se gândesc la marele arc al iconomiei divine ca fiind întins de la creație până la îndumnezeire, și care trece peste arcul mai mic al căderii și răscumpărării. Părintele Dumitru Stăniloae pur și simplu reflectă o intuiție ortodoxă fundamentală prin considerarea creației, în relație cu îndumnezeirea, ca „**o expresie a iubirii și bunătății lui Dumnezeu, a căror scop este ridicarea omului la unirea cu El. A fi chip al lui Dumnezeu înseamnă a fi partener de dialog cu Dumnezeu. Iar iubirea lui Dumnezeu nu poate uita pe cel care a intrat o dată în dialog cu El. Astfel se motivează de ce omul a fost făcut spre o existență veșnică.**” Destinația cosmosului pentru om, și nu a omului pentru cosmos, se arată nu numai în faptul că, **cosmosul e obiectul conștiinței și al cunoașterii umane, și nu invers;** ci și în faptul că tot cosmosul servește practic existenței umane. Toată umanitatea este pe deplin restaurată la potențialul maxim de umanitate, deoarece Fiul lui Dumnezeu a luat El Însuși natura umană prin nașterea Sa din fecioară, și, de asemenea, a luat asupra Sa suferința datorată păcatului (deși El Însuși nu este un om păcătos ci este Dumnezeu neschimbat în ființa Sa). În Hristos, cele două naturi umană și divină nu sunt două persoane ci una singură; astfel, prin Hristos s-a făcut unirea dintre Dumnezeu și întreaga umanitate. Deci, Dumnezeu cel Sfânt și omul cel păcătos sunt împăcate, în principiu, în omul fără de păcate Iisus Hristos. Această împăcare devine actuală prin lupta pentru conformarea cu modelul lui Hristos. Fără luptă nu există credință reală; credința duce la acțiune, fără de care este moartă. Fiecare trebuie să-și unească voința, gândirea și fapta cu voința lui Dumnezeu, cu gândurile și faptele Lui. Fiecare persoană trebuie să-și ducă viața astfel încât să fie o oglindă, o asemănare deplină cu Dumnezeu. Mai mult decât atât, deoarece Dumnezeu și umanitatea sunt mai mult decât asemenea în Hristos, ci mai degrabă o unire cu adevărat, viețile creștinilor sunt mai mult decât o simplă imitație și sunt mai degrabă o unire cu viața lui Dumnezeu Însuși:

astfel, cel care lucrează pentru mântuirea sa, este unit cu Dumnezeu lucrând în acesta, atât în voință cât și în a face ceea ce dorește Dumnezeu. Grigorie Palama a afirmat posibilitatea unirii umanității cu Dumnezeu **în energiile Sale**, în același timp afirmând că, din cauza transcendenței lui Dumnezeu și totalei Sale deosebiri, este imposibil pentru om sau orice altă creatură să cunoască sau să fie unit cu **esența** lui Dumnezeu. Încă, prin credință putem ajunge la discernământ, o înțelegere a credinței Bisericii. Pentru mulți părinți, **îndumnezeirea** merge dincolo de simpla restaurare a oamenilor la starea lor de dinainte de căderea lui Adam și Eva, propovăduind că, deoarece, Hristos a unit natura umană cu cea divină în persoana Sa, acum este posibil pentru cineva să experimenteze o relație cu Dumnezeu mai apropiată decât cea a lui Adam și a Evei, experimentată în Grădina Raiului, și acești oameni pot deveni mai asemenea lui Dumnezeu decât erau la vremea aceea Adam și Eva. Unii teologi ortodocși merg mai departe și afirmă că Iisus s-ar fi întrupat fie și numai pentru acest singur motiv, chiar dacă Adam și Eva nu ar fi păcătuit niciodată. Astăzi, mai mult ca oricând, foarte mulți creștini și mai ales tineri, sunt atrași de fenomenele mistice din afara creștinismului și a Bisericii Ortodoxe. Ei sunt captați de religiile orientale, de mistica indiană, de cultele misterice, de spiritism, de teosofie, de Yoga, de meditația transcendentă și de tot felul de practici oculte și inițieri mistice pe care le propagă diferite religii și secte religioase. Împărtășind astfel de practici, cei mai mulți dintre aderenți sunt expusi la nenumărate pericole privind sănătatea lor psihică și chiar fizică și, mai mult decât atât, la pierderea mântuirii. De asemenea, secularizarea veacului contribuie și ea la părăsirea Sfintei Biserici, spațiu și cadru organizat cel mai sigur și eficient, de a „**pătimii îndumnezeirea**”. Prin propriile puteri, prin inițieri și practici oculte care propagă un misticism al erotismului, al drogurilor și al muzicii decibelize care produc stări de euforie, de extaz, de transă colectivă, omul ajunge la ruină și depersonalizare. Călătoria spre îndumnezeire include multe forme de practică. Calea cea mai simplă este trăirea în comunitatea bisericii și participarea cu regularitate la Sfintele Taine și, în special Euharistia care este necesară pentru accederea la îndumnezeire, după cum a spus și Iisus Hristos „**Eu sunt Calea, Adevărul și Viața**”. De asemenea, este importantă practicarea „**rugăciunii inimii**” așa cum ne înțeapă Sfântul Apostol Pavel în Tesaloniceni (1 și 2). **Omul unit cu Dumnezeu nu se identifică cu El, ci devine în întregime al lui Dumnezeu.** Căci, atunci ne vom împărtăși cu mintea nepătimașă și nematerială de dăruirea luminii Lui spirituale și de unirea mai presus de minte, trăită în strălucirile necunoscute și fericirile revărsate din raze supradimensionate într-o imitare mai dumnezeiască a minților mai presus de ceruri, căci atunci vom fi deopotrivă cu îngerii.

Va urma

FILOZOFLA MEA (XVIII)

Anton GAGIU



Trecerea prin viață este pentru fiecare dintre noi examenul suprem la care ne supune Dumnezeu. Se spune că fiecare avem un destin, sau cum grăiește o expresie înțeleaptă din popor: „ce ți-e scris în frunte ți-e pus”. Oare? Adică fiecare dintre noi să avem un drum prestabilit pe care călătorim cu rele și cu bune, până când... cineva spune: „stop!”. Cu alte cuvinte ni se spune, că până aici, gata ajunge! Mai știm că destinul este implacabil, adică nu putem să intervenim asupra lui pentru a modifica ceva. Oare? Dar dacă destinul ni-l construim singuri? Poate are în el și ceva prestabilit, dar nu are și eul nostru ceva de spus? Cu siguranță. Se știe faptul că dacă ești dotat cu talent într-un anumit domeniu nu poți face mare lucru cu el dacă nu este... aplicat sau altfel spus, lucrat prin efort și abnegație. Este ca și cum ai da un impuls unei mișcări fără de care aceasta nu se produce. Cu alte cuvinte destinul ține de un anumit mosor, dar mai depinde și de... cum ți-l faci, cum lucrezi asupra lui. Nimic nu trebuie lăsat la voia întâmplării, mai ales EL, cel care ne hotărăște viața până la urmă. Pornind de la o definiție a destinului, cunoscută din dicționare, anume: „destin înseamnă forța sau voința supranaturală despre care se crede că hotărăște în mod fatal și irevocabil tot ce se petrece în viața omului” deschidem o cale a interpretărilor, de altfel calea despre care am pomenit mai sus. Forță sau voință supranaturală ar însemna acel „ce ți-e scris în frunte ți-e pus”, adică ceva hotărât de care nu poți scăpa indiferent ce ai face sau oricât ai încerca să... fentezi, destinul te urmărește și tot se înfăptuiește. Dar, dacă am face abstracție de destin, adică am presupune că nu există, atunci ce ar fi viața noastră? Poate ar fi o înșiruire de întâmplări, evenimente care se succed independent unele de altele și ne compun existența. Putem să intervenim asupra acestora pentru ca ele să se înfăptuiască într-un fel sau altul? Cu siguranță. Pentru că tot ceea ce este omenesc este posibil. Doar supranaturalul nu-l poate supune omul, și deci nu-l poate schimba. De câte ori am dorit să dăm timpul înapoi pentru a înlocui sau pentru a schimba o întâmplare nefericită, gândind că: „dacă făceam altfel...” Dar nu se poate, pentru că trecutul face parte din destinul împlinit care este ireversibil. Cel mult

de aici poți să înveți să nu mai repeți întâmplări nefericite. Destinul poate fi o cauză necunoscută a existenței, altfel spus un țel la a cărui împlinire lucrăm permanent de la naștere și... până când ne țin puterile. Mircea Eliade spunea că: „destinul este de fapt porțiunea de timp pe care ne-o îngăduie istoria”. Cu alte cuvinte Eliade consideră destinul o împlinire într-o durată determinată de timp, astfel încât să finalizăm procesul existențial, misiunea de care vorbeam la început, ce ne este dată fiecăruia la naștere. O definiție interesantă a destinului este dată de William Jennings Bryan care spune că: „destinul nu este o chestiune de șansă, ci mai degrabă este o chestiune de alegere, nu este un lucru care trebuie așteptat, ci un lucru care trebuie realizat”. Această definiție practic răstoarnă ipoteza noastră din zicala „ce ți-e scris în frunte ți-e pus”, adică nu trebuie să stai cu mâinile încrucișate să ți se împlinească destinul, ci trebuie să acționezi pentru realizarea lui. Dar să fie numai atât? Cu siguranță nu, pentru că iată ce ne spune Nicolae Titulescu: „destinul e scuza celor slabi și opera celor tari”. Și se pare că și el are dreptate. Deseori auzim când se întâmplă ceva rău cu cineva că: „așa i-a fost scris, așa i-a fost destinul”. Destinul este așa cum ți-l faci, indiferent ce ți-au prezis ursitoarele la naștere. Nimic nu vine de-a gata, realizările cuiva fie ele cât de mici încorporează muncă, efort, concentrare, răbdare, pregătire și multă perseverență. Poate destinul să fie o altă viață paralelă cu cea pe care o ai deja? Iată de spune Emil Cioran despre asta: „destin înseamnă a lupta deasupra sau alături de viață, a-i face concurență în pasiune, răzvrătire și suferință.” Aici Cioran ne învață să nu privim destinul ca pe ceva dat, implacabil, să luptăm pentru a ne împlini visurile, să suferim pentru aceasta, dar să oferim vieții pasiunea pentru împlinire și, ceea ce este cel mai important, să nu ne lăsăm înfrânți. Așa ajungem la versurile lui George Coșbuc rămase celebre: „o luptă-i viața, deci te luptă/de dragoste de ea, cu dor”. Perseverența poate fi o armă împotriva destinului crud, combate resemnarea, împăcarea cu întâmplările nefericite din viața noastră care ne înfrâng dorința de a lupta și ne lasă pradă deznădejdii, altfel spus, mintea noastră își spune „cu destinul nu te poți lupta”. Ba da, întotdeauna există o poartă ce a rămas deschisă în această luptă, poate lăsată așa de o forță divină care ne veghează mișcările pe această lume și care ne îndeamnă în permanență la luptă, adică să nu ne declarăm învinși înainte a a vedea ce perspective avem.

Brâncuși, artistul cu trei patrii

Marian NENCESCU



Continuare din numărul trecut

Ajuns la Paris în 1904, la vârsta de 28 de ani, după o călătorie „inițiativă”, de aproape 2 ani, „având în traistă doar fluierul drag pe care și-l cioplise pe când era copil, simbol al libertății simțite de ciobanul care, sub cerul imens, cântă din fluier pe note izvorâte din adâncul sufletului” (Peter Neagoe, *Sfântul din Montparnasse*, roman, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1977, p. 45), Brâncuși se apucă înfrigorat de lucru („Măinile mele spală farfurii, iar mintea mea sculpează”), atras fiind, relatează prietenul său de la Academia de Artă, din București, Petre Negoiță (alias Petru Neagoe, 1881, Odorheiul Secuiesc - 1960, Woodstock, N.Y., pictor și scriitor, emigrant, din 1906, în S.U.A., fost, în timpul războiului, lucrător la Biroul de Informații al Armatei Americane - n.n.) și de cărțile de la Biblioteca Națională: „În liniștea solemnă a bibliotecii încerca să înțeleagă enigma gândirii orientale (s.n.)”. Intuia, dă de înțeles Peter Neagoe în romanul său biografic (se pare că Peter Neagoe, V. G. Paleolog și Petre Pandrea au fost biografii „spirituali” cei mai fideli ai lui Brâncuși, având și avantajul intuiției substratului arhaic, românesc, al gândirii sale speculative - n.n.) „dualitatea gândirii umane”, faptul că legile misterioase ale naturii pot fi înțelese „doar prin intuiție, contemplație și încredere” (op.cit., p. 60).

În esență, Brâncuși căuta o „cheie” pentru a avea acces la „noua artă” pe care o intuia, iar cărțile despre India „explodau ca niște petarde în mintea sa, lăsând în urmă foc și confuzie” (ibidem, p. 60). Mai în glumă, mai în serios, Petre Neagoe dă curs unei „legende” după care însuși „magul”/ învățătorul tibetan Milarepa, ce a trăit acum aproape 9 secole, în Tibet (cca. 1028 - 1111/23?), l-ar fi inspirat („atenționat”?) atunci când, ca din întâmplare, „i-a căzut în cap” o carte, de care, (legendă sau nu?), nu se va mai despărți toată viața (Le poète tibetain Milarepa. Ses crimes - ses epreuves - son nirvana, traduit du tibetain, versiunea J. Bacot, Paris, 1925, după Sergiu Al. George, *Comentarii indiene la Brâncuși*, Tg. Jiu, Ed. Fundației „C. Brâncuși”, 2001, p. 293): „M-am adresat lui, protectorului meu, ne spune „personajul” Brâncuși, alias Sfântul din Montparnasse, și i-am spus: - Ajută-mă! Tu ai suferit. Acum mi-a venit mie rândul, ajută-mă! Poate chiar Milarepa a pus-o acolo”, conchide romancierul (Sfântul, op.cit., p. 284).

Cu totul, sub o formă literară, metaforică, suntem atenționați asupra unui fenomen de esență extrasenzorială, straniu și magic totodată: „Dacă mă voi perfecționa ca un ascet, voi obține măiestria asupra forțelor naturale, așa cum n-a putut-o descoperi știința

occidentală”, avea să declare Brâncuși. Tot ca o „magie” este văzută de Peter Neagoe și revelația „descoperirii” imaginii/proiectului Păsării în spațiu/Măiastra, „darul” lui Milarepa, considera Brâncuși: „Își miji ochii. Parcă se ridica în sus un suflu de foc. Se înălța ca o pasăre, cu aripile strânse, săgetând cerul. Aceasta (s.P.N.) este forma primordială a păsării, esența zborului. Pasărea se proiecta ca o siluetă pe fundalul cerului. Își dădea seama că este cel mai simplu model din toate formele. Era hipnotizat de imaginea păsării măiestre” (op.cit., p. 207). Mai târziu, Brâncuși avea să ajungă la concluzia că inspirația descoperirii formei primordiale a fost „darul binevoitor” al protectorului său spiritual, Milarepa, care i l-a dat atunci când nici nu se aștepta (s.n.). Peste ani, vizitând India și având ocazia să contemple, la fața locului, formele plastice obsesive ale universului său sculptural: Pasărea, Peștele, Oul, Coloana și Testoasa, Brâncuși va exclama: „Mă simt în India ca acasă (s.n.). Aici am găsit înțelepciunea milenară, am găsit la paix et la joie”.

Mai mult, Mircea Eliade afirmă că în India, în îndepărtatul Bengal, Brâncuși a regăsit „rădăcina milenară” a folclorului românesc, ascunsă de „stupiditățile Occidentului”. Admirând fragmentele de sculpturi străvechi din templele indiene, expuse în ambianța lor naturală, Brâncuși are revelația că se întoarce în satul său oltenesc, de sub munte, încărcat de imagini și eresuri ancestrale. În consecință, proiectează, în 1936, Templul eliberării, o comandă pentru maharajahul din Indore, cel ce cumpăraseră deja Pasărea în spațiu, punctul central al viitorului Mausoleu dedicat iubirii, ultima și cea de-a treia etapă de creație din activitatea lui Brâncuși, un proiect niciodată terminat. După cum o arată machetele și fotografiile pregătitoare executate de Brâncuși, edificiul urma să aibă o formă dreptunghiulară, fără uși și ferestre, accesul făcându-se printr-un pasaj subteran, protejat de un șanț plin cu apă. În centru urma să fie expusă Pasărea (Măiastra), încadrată de alte două statui, Regele Regilor și Spiritul lui Budha, iar pereții trebuiau vopsiți în albastru, simbolizând cerul. Bun cunoscător al practicilor de tip Hata Yoga, ca și al exercițiilor de meditație, Brâncuși a amplasat simbolic, cele trei lucrări în funcție de centrul/chakras corpului, dovedind o instrucție superioară, de guru indian.

Cu totul, aprecierile și intuițiile artistice ale lui Brâncuși față de arta indiană confirmă teza lui Lucian Blaga, formulată încă din 1924, în *Filosofia stilului*, anume că: „Nicăieri nu vom surprinde așa de aproape tendința de absolut, ca în cultura indică” (ediție anastatică, Tg. Mureș, Ed. Ardealul, 2011, p. 64). Pe aceeași linie, Blaga comentează: „În India domnește colectivismul spiritual. Înțelepciunea Vedelor e o operă colectivă, a mai multor gânditori rămași anonimi”. Exact ca în cultura noastră populară, am adăuga noi. „Anonimatul este aici stilul pornirilor adânci” (p. 65), în vreme ce, pentru inzi, cel mai de preț lucru este „pierderea personalității” și „contemplarea pasivă a unității supreme”. Dar tot Blaga revine: „Să nu ne imaginăm că tot poporul indian se așează la poalele Himalaiei, cuprinși de un puternic instinct al nemărginirii” (p. 65). Urmând chemarea tainică a strămoșilor săi, moșneni de la munte, Brâncuși căuta în India arhaicul, expresia plastică a lumii țărănești pe care o

lăsase acasă. Fără să fie cuprins de fatalismul oriental, Brâncuși e cucerit de misterul cosmic, pe care îl intuiește în arta indiană, și de asocierea/„coincidența” am spune, între dragoste și destin. De pe această poziție „filosofică”, Brâncuși își acceptă soarta, asemeni „indului” de la Gange, în anonim și dogmă: cu cât este mai abstractă, cu atât arta sa este străbătută de vântul înghețat al absolutului.

În sfârșit, a treia patrie spirituală a lui Brâncuși nu este, paradoxal, Franța, unde a trăit 53 de ani, și a cărei cetățenie a obținut-o în 1952, după ce, la 1 august 1951 își depusese pașaportul la Ambasada Română, mâhnit că Statul comunist i-a refuzat donația faimosului său atelier parizian, cu toate comorile sale, ci America. „Dedesupturile” acestui veritabil complot anticultural, în care au fost implicați confracții artiști din țară, academicieni dar și politicieni sosiți direct din U.R.S.S. ca să vegheze la „puritatea ideologică” a artei românești, vor rămâne pe veci neelucidate.

„Fără americani n-aș fi fost în măsură să produc toate acestea, sau chiar să fi existat”, îi spunea Brâncuși reporterului ziarului The New York Times, cu prilejul marii expoziții retrospective de la Guggenheim Museum, din New York, deschisă la 25 octombrie 1955, unde au fost expuse 59 de sculpturi, desene și guașe, expoziție repetată în aceleași condiții, la Philadelphia, începând cu 27 ianuarie 1956. Cu totul, între 1913, an când Brâncuși a expus prima dată la „International Exhibition of Modern Art”, de pe Lexington Avenue, clădire cunoscută ca Armory Show, fost sediu al unui regiment de infanterie, 2 lucrări, Domnișoara Pogany și Muza (O muză), și 1957, când a participat la Philadelphia, la expoziția „Edward T. Hanley Collection”, Brâncuși a fost prezent în America la nu mai puțin de 87 de expoziții, uneori și de câteva ori pe an, un record greu de egalat chiar și de artiștii contemporani, dispuși să se deplaseze în condiții mult mai convenabile. Prezent intens în America, la Paris, Londra, Zurich, în India sau la Tg. Jiu, Craiova, ori la București, Brâncuși s-a simțit mereu în America „ca acasă”, fiind adesea primit cu „covorul roșu” și frecventând intens zonele boeme ale New York-ului, inclusiv un anume local din zona Greenwich Village, deținut până în 1954, de o femeie cu origini românești, Marie Marchand, ce deținea localul „Romany Marie”, frecventat de scriitori, ziariști și boxeri, cu femeile lor (Grid Modorcea, Brâncuși în America, Brăila, Ed. Scriitorilor, 2021, p. 61). Întrebarea firească, ce vine dinspre antropologia filosofică de data asta, este ce-l lega pe Brâncuși așa de intens de America? Mai simplu, și mai pe înțelesul comun: care este rostul oltenilor pe lume? Să descopere latura divină a creației, ori să adune avuții pentru ei și copii lor? Dincolo de aspirația pentru frumos, infinit și bine, Brâncuși a avut și latura aceasta mercantilă a personalității, la fel cum a avut și nostalgia iubirii absolute, a eternului femini.

În romanul Sfântul din Montparnasse, Peter Neagoe descrie scena, imaginară, a întâlnirii lui Brâncuși cu un colecționar de artă american, în carte John Quinn, în realitate un prototip al americanului bogat și atras de câștig. Scena se bazează pe elemente concrete din viața artistului, de aceea are credibilitate: „Quinn era conducătorul unui grup de iubitori de artă din New York, care organizau o mare expoziție într-un arsenal (s.n.)

pentru a oferi publicului american cele mai noi curente ale artei de avangardă. Doreau să înceapă prin a prezenta câteva din cele mai radicale opere de artă din străinătate. Au și expediat un număr de lucrări în America” (op.cit., p. 237). După o discuție despre esența avangardismului („-Unde vrei să ajungi lucrând așa, îl întreabă americanul” - La simplificare, esențializez totul. - Și nu-ți e teamă, că tot cioplinind formele, ajungi la zero? - Ai dreptate. Lasă imaginația liberă; atunci forma prinde viață (s.n.) și vei simți forțele din care a fost creat universul”), cei doi „își strâng mâna” și „se bat reciproc pe umeri”, semn că înțelegerea era ca și parafată: „Orice artist și-ar da mâna dreaptă ca să poată expune în țara milionarilor. Ți-e și ți-ar fi luat mai multe, dacă ai fi avut”, comentează naratorul (p. 238).

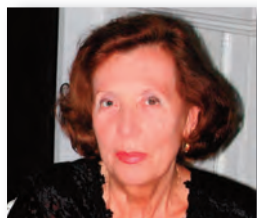
Ulterior acestui moment de început, respectiv în 1927, i s-a adăugat și triumful victoriei asupra Oficiului Vamal American („De moarte și de Fisc n-a scăpat nimeni, niciodată”, obișnuiesc să spună inclusiv americanii). Acuzat că a adus în America un obiect industrial (Pasărea în spațiu, în acest caz), Brâncuși obține, în instanță o decizie radicală: „Este o operă de artă originală, după care nu mai există nicio copie”. În ciuda aparențelor, „nu a fost un proces simplu”, ne asigură jurnalistul și criticul de artă Grid Modorcea, fiind implicați deopotrivă critici de artă, negustori, dar și unii artiști, adversari ai lui Brâncuși, și ai artei avangardiste, în general. Se repeta, dar la altă scară, și pe o cu totul altă miză materială, refuzul din 1902, al membrilor Societății de Medicină din București, de a-i plăti artistului a 2-a tranșă din onorariul pentru Bustul generalului Carol Davilla (operă aflată și azi în curtea Spitalului Militar din Capitală - n.n.) (Brâncuși în America, op.cit., p. 44).

Cu decizia judecătorească de „lucrare de artă” și cu „două sute de amici”, Brâncuși „cucerește America”, fiind de atunci cel mai popular artist, cu origini românești, de peste Ocean, răsfățatul galeriilor și norocosul licitațiilor de artă. Este aceasta o trăsătură a firii lui Brâncuși? Este America patria sa de suflet? Răspunsurile la aceste întrebări se află tot în „firea” complexă a „pandurului” Brâncuși, cum îl numea Petre Pandrea. Răspunzând, în 1923, unor întrebări ale reporterului revistei The Arts, din New York, privind calitățile expresive ale lemnului, pietrei și metalului și cum poate suplini artistul „neajunsurile” fiecăreia dintre ele, Brâncuși se pronunță „țărănește”, în doi peri, amintind de „vorba strămoșească”: „Picătura de apă învinge cremenea. Numai inimii omului nu-i vine nimeni de hac” (Michael Middleton, Rezumatul mai multor conversații/ A summary of Many Conversations, în The Arts, IV, July, 1923).

Pentru unii mag, profet, pentru alții model, dar și pentru destui (unii apăruiți chiar postum!) o sursă de profit, Brâncuși și-a dominat epoca, iar, din posteritate, își domină în continuare adversarii prin modul filosofic în care a înțeles să-și construiască arta: „Lubea obscuritatea lucrurilor, și în mod deliberat a șters orice urmă despre arta lui”, scria un apropiat al său, V.G. Paleolog (Procesul sculpturii moderne, Tg. Jiu, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, 1966, p. 233). Ascuns în propria operă, asemeni vechilor „sofoi” Brâncuși și-a transcris în piatră, lemn și metal meditațiile, rugăciunile și speranțele secrete.

PEDEPSIREA, RĂZBUNAREA

Vavila POPOVICI



„De aproape două mii de ani ni se predică să ne iubim, iar noi ne sfâșiem.” - Mihai Eminescu

Pedepsirea este acțiunea de condamnare, sancționare, osândire a vinovatului sau a vinovaților. O pedeapsă este un tratament dur care este aplicat ca răspuns față de o atitudine considerată ca reprobabilă, imorală sau deplasată. Ea constă în impunerea unei sancțiuni unei persoane, în scopul de a o face să respecte ordinea și de a o descuraja să mențină acest tip de atitudine. Este impusă de o autoritate superioară celor care i se supun. De exemplu, un stat în relația cu cetățenii săi, un conducător de țară cu membri conducători ai altei țări, o armată cu prizonierii săi, un angajator cu angajații săi, un profesor cu elevii lui, un părinte cu copiii săi, sau un stăpân cu animalele de companie.

Pedeapsa este o sancțiune legală, motivată fie de dorința de a învăța prin constrângere sau de dorința de a pedepsi. Motivația este, de multe ori, ilustrată de dictonul „Cine iubește pedepsește”.

Există două mari tipuri de pedepse: *corporală* și *morală*. Prima constă în lăsarea unei urme pe corpul persoanei vinovate; cea de-a doua înseamnă plasarea persoanei vinovate într-o situație dureroasă din punct de vedere psihologic. Prima pedeapsă poate fi un simplu semn, fără consecințe pe termen lung, cum ar fi o palmă peste față, dar poate merge până la executarea sentinței de moarte, însoțită uneori de torturarea în public.

Această gradare a pedepselor variază în funcție de culturi și epoci. Pedeapsa este înțeleasă în mod diferit de culturile iudeo-creștine, arabe și asiatice. În religia creștină nivelul de pedeapsă pentru aceeași abatere diferă între catolici și protestanți, de exemplu. În Occident, pedeapsa a evoluat din Antichitate până în secolul al XXI-lea. În Antichitate era folosită adesea pedeapsa reflexivă (vinovatul era pedepsit cu o pedeapsă corporală, chiar dacă a săvârșit delictul din culpă cu scopul de a preveni recidiva): incendiatorii erau arși de vii, hoților sau tâlharilor li se tăia mâna,

blasfemiatorului sau celui care comitea crima de lesmajestate i se tăia limba, recidiviștilor li se tăia o parte sau întreaga ureche. În Evul Mediu, tortura a fost folosită atât ca pedeapsă, cât și pentru a obține o mărturisire. Începând din secolul al XIII-lea, închisoarea ca formă de pedeapsă represivă și „terapeutică” era impusă de legile seculare (regele și autoritățile orășenești stabileau detenția în închisori, de la temnițe la pivnițe), dar și de dreptul canonic (detenția în mănăstiri), Biserica Catolică neavând dreptul să pronunțe condamnări la moarte.

În lucrarea de filozofie juridică „*Des délits et des peines*” publicată în 1764, Cesare Beccaria – jurist, economist și publicist italian, unul dintre cei mai mari gânditori ai iluminismului – a fondat dreptul penal modern stabilind sistemul proporționalității pedepsei în funcție de gravitatea infracțiunii. El considera „barbară” practicarea torturii și pedeapsa cu moartea, și recomanda mai degrabă prevenirea criminalității decât pedepsirea acesteia, inițiind astfel prima mișcare aboliționistă. Pentru mici delikte și contravenții el recomandă sistemul de amenzi în loc de sistemul de pedepse.

Privitor la Biblie, în Vechiului Testament, legea prevedea pedeapsa cu moartea pentru diverse fapte, deci Dumnezeu permitea pedeapsa capitală, dar în același timp, Dumnezeu nu cerea întotdeauna pedeapsa cu moartea atunci când ea era meritată. El se mânia cu o măsură infinită, și totul era păstrat într-un echilibru perfect. De asemenea, Dumnezeu a dat autoritate guvernului de a determina când este necesară pedeapsa capitală (Geneza 9:6; Romani 13:1-7). Este nebiblic să gândim că Dumnezeu se opune pedepsei capitale în toate cazurile. Creștinii nu ar trebui niciodată să se bucure când pedeapsa capitală este aplicată, dar în același timp, creștinii nu ar trebui să se lupte împotriva dreptului guvernului de a executa făptașii celor mai rele crime.

Însărcinat cu operațiunile externe ale Gardienilor Revoluției și reprezentant în regiune al ayatollahului Ali Khamenei, generalul Soleimani a murit în data de 3 ianuarie 2020. În urma unui raid executat de aviația americană cu o dronă asupra convoiului său pe aeroportul din Bagdad. Odată cu el au fost ucise alte câteva persoane. Potrivit Pentagonului și președintelui Donald Trump care a ordonat raidul, acesta a fost menit să descurajeze noi operațiuni ale Forței Al-Quds, deci o pedepsire, după ce acțiunile acesteia au provocat moartea a numeroși militari americani sau din țări aliate ale SUA, ultima fiind un atac cu rachete comis săptămânile trecute asupra unei baze irakiene de la Kirkuk, soldat cu moartea unui subcontractant american și cu rănirea mai multor militari americani și

irakieni. „Generalul Qassem Soleimani a ucis sau rănit grav mii de americani de-a lungul unei perioade îndelungate de timp și plănuia să ucidă mulți alții ... dar a fost prins! El este responsabil direct sau indirect pentru moartea a milioane de oameni”, a argumentat președintele Trump într-un mesaj pe Twitter, într-o altă postare el afirmând că „Iranul nu a câștigat vreodată un război, dar niciodată nu a pierdut o negociere”, ceea ce a sunat a încurajare pentru mediere.

Răzbunarea este dreptatea pe care și-o face cineva singur, pedepsind pe cel de la care a suferit un rău, o nedreptate. Este un act prin care cel care se consideră, jignit, nedreptățit caută a se revanșa, să-și facă singur dreptate, spălând rușinea îndurată și pedepsind în numele lui pe cel de la care a suferit un rău. După obiceiul arhaic „ochi pentru ochi și dinte pentru dinte”. Indianul Mahatma Gandhi (Mahatma în traducere – suflet mare), cel care a inițiat revoltele nonviolente, afirma că „dacă aplici soluția ochi pentru ochi, întreaga lume va ajunge oarbă”.

Una dintre formele extreme ale răzbunării este vendetta – ura puternică, setea nestăpânită de răzbunare sângeroasă pentru o injurie, un omor, divulgarea unui secret etc., frecventă în Corsica și Sicilia, și care se extinde și se transmite asupra tuturor rudelor victimei, obligate să se răzbune cu orice preț.

Filozoful englez Francis Bacon spunea că omul care se răzbună este egalul dușmanului, iar dacă nu o face, îi este superior. Cred că abținerea de la răzbunare este dovada puterii unui om; să ai puterea să ierți răul ce ți s-a făcut dar să nu-l uiți, pentru a-l îngădi în sufletul tău și a nu permite să se repete. În mod pragmatic, după cum considera Winston Churchill „Nimic nu este mai costisitor și mai steril decât răzbunarea.”

Un om cu gândul răzbunării este stăpânit de furie și nu se poate bucura niciodată de liniște. Ioan Gură de Aur spunea că „Dorința de răzbunare aduce nefericire”, iar datoria noastră este de a aștepta judecata stăpânilor sau a judecătorilor, întrucât „Răzbunarea atrage după sine răzbunarea” avertiza și eruditul olandez Erasmus, în lucrarea „Despre război și pace”.

Răzbunarea provine din lipsă de tărie și moralitate, și uneori chiar din ignoranță, adevărata răzbunare fiind desăvârșita iertare, înțelepciunea de a ceda, răspunsul amabil, bunătatea, toate acestea având puterea de a dilua ura și a împinge până în ridicol agresivitatea. Răzbunarea asupra adversarului învins este chiar nedemnă și profund condamnată. Iar „cine se răzbună după victorie este nevrednic de biruință”, spunea scriitorul și filozoful francez Voltaire, cel cu un spirit critic ascuțit.

Răzbunarea este un act incorect pentru că, în ultimă instanță, aceasta nu rezolvă nimic. Este incorect pentru că acest lucru cimentează dușmănia în loc să unifice

legăturile de prietenie sau de simplu respect. Și este incorect pentru că produce daune chiar persoanei care cultivă gânduri de răzbunare.

După uciderea generalului Soleimani la ordinul lui Donald Trump, răzbunarea a fost promisă atât de oficialii iranieni, cât și de fiica generalului.

„Textul coranic face apel la cei dăruți cu minte și le atrage atenția că sunt stăpânii unei vieți prin recurgerea la răzbunare, viață pe care o vor lua asupra lor. Nu este o alegere ușoară pentru credinciosul musulman, căci textul nu-i spune exact ce trebuie să facă, ci îl pune în situația de a alege. O alegere dificilă, căci este vorba despre o viață și despre păcatul de neiertat de a decide asupra ei, substituindu-te astfel divinității”, scrie experta Laura Sitaru (Universitatea din București, departamentul arabic) despre răzbunare la radicalii musulmani.

Or, încălcând voia Divinității se face un păcat greu. Divinitatea îngăduie o pedeapsă, care nu este răzbunare, ci o anumită corecție care intervine în viața noastră, o învățătură pentru căință, adică recunoașterea greșelii făcute.

Iubirea este sentimentul care îl poate schimba pe om. Omul care iubește devine cu totul altă persoană. El gândește altfel, devine mai bun, mai puțin orgolios, mai plin de viață, cu dorința de a dăru și nu cea de a lua, de a lega prietenie, a împărtăși bunele și relele, zâmbetele și lacrimile. O persoană poate iubi în multe feluri, prin înțelepciune, afecțiune, simpatie, atașament, ajutor, prietenie. Iubirea îndeamnă oamenii la cele mai nobile gesturi, la dialoguri convenite folosind frumoase cuvinte, duce la legarea de prietenii, de care oamenii au atâta nevoie. Ne iubirea are un singur drum, cel al răului și al răzbunării.

„În iubire nu este frică, ci iubirea desăvârșită alungă frica, pentru că frica are cu sine pedeapsa, iar cel ce se teme nu este desăvârșit în iubire.” (I Ioan 4, 18)

Și totuși „de aproape două mii de ani ni se predică să ne iubim, iar noi ne sfâșiem”, și nu suntem în stare să înfrângem ura și răzbunarea, aceste impulsuri umane atât de dăunătoare vieții noastre.

La scurt timp după moartea lui Qassem Soleimani, Iranul l-a numit pe Esmail Ghaani drept nou șef al Forței Quds. Acesta a promis să continue proiectele predecesorului său. Într-un interviu, avocatul Brian Hook, reprezentant special al SUA pentru Iran și consilier principal pentru politici al secretarului de stat Mike Pompeo, a declarat: „Dacă Ghaani urmează aceeași cale a uciderii de americani, atunci el va avea aceeași soartă”.

Și totuși ... doar înțelepciunea va putea curma lanțul răzbunărilor. Înțelepciunea va salva lumea!

SONETE

Simion Felix MARȚIAN



Sonet arcat

*A crug ceresc mi-am arcuit cuvântul,
Strunit în coarda-ntinsă de simțire,
Și-n tolba grea, deschisă spre rostire,
Săgețile își pun în coadă vântul.*

*Mai port în tolba versuri de iubire
Și vreau cu ele să cuprind pământul,
Prin săgetări ce-și înțeleg avântul
Când dragostea le-mbracă-n
strălucire.*

*Dar am o țință, Doamne, peste toate,
Un țel înalt, ce-ajunge... sus la Tine:
Să port în tolba mea, dacă se poate,*

*Săgeți arzând în laude divine;
Și-n tirul de cuvinte-nflăcărare
Și om și vers și arc să Ți se-nchine!*

Sonet dezghețat

*Mai am pe gânduri încă promoroacă
Și-un vânt tăios îmi feliază cordul,
Când ochii reci scrutează-n zare nordul
Prin pâcla rece, umedă, opacă.*

*Trăiesc o tragedie-n dezacordul
Între-a iubi ca Tine, sau... în joacă,
Căci lupt cu gheața care mă provoacă
Și mă străbate ca un râu fiordul.*

*Dar când lumina dragostei divine
Îmi bate-n geamul vieții cu o rază,
Dezghețul se înstăpânește-n mine,*

*Iar țurțurii a bine lăcrimează
Și-s curcubeie-n boabe cristaline,
Căci Tu faci, Doamne, din ghețar o...
oază!*

Sonet luminos

*Când tainele ne-atârnă plumb de
pleoape,
Și semne de-ntrebare picotesc
În „dolce far niente” nefiresc,
Tenebrele sunt gata să ne-ngroape.*

*Cu mersul bâjbăit, copilăresc,
Ne frângem căutările-n hârtoape,
Deși lumina e atât de-aproape
Și-n storuri degetele ei lovesc.*

*Luând lințoliul beznei în răspăr
Și dându-i amurgirii interzis,
Deschiși vom fi ca florile de măr,*

*Putând rosti, ca și treziți din vis:
Lumina, Doamne, stă în adevăr;
Iar adevărul Tu ești, cum e scris!*

Sonetul iubirii

*Când timpul încă scârțâia-n țâțâni
Sub storul neguros de ne iubire,
Zvâcnit-a doar o clipă a uimire
Istoria cu umerii bătrâni.*

*A fost momentul ei de strălucire,
Când tresăreau izvoarele-n fântâni
Și clipe se-mpleteau în săptămâni
Sub pași divini scriind cu nemurire.*

*Din iesle, spre Golgota și-Nviere,
Trecea al mântuirii Corifeu
Sădind iubirea care-n veci nu piere.*

*Și, semănând cu flori acest traseu,
El a suflat apoi, ca adiere:
Iubiți-vă cum v-am iubit și Eu!*

Sonet fulguit

*În curgeri albe se aștern zăpezi,
Și-i albă liniștea despăturată
Pe-ntinderea câmpiei fără pată,
Și-n alb adorm tăcutele livezi.*

*Un fulg s-a prins, din fulguiala toată,
De geana unui prunc și- ce să vezi?-
Și râsul lui de-argint, purtând diezi,
Părea tot alb, din inimă curată!*

*Ni-e lumea albă numai sub omături
Și, Doamne, Tu ne vrei curați mereu,
De-aceea Te rugăm din noi să măтури*

*Prihana neagră ce atârnă greu,
Și-apoi, avându-Te pe Tine-alături,
Să ducem puritatea ca trofeu.*

Sonetul amintirii... vuitoare

*Tresare alb aducerea aminte
Când, sub pavilion argonaut,
Pășim iscoditori înspre trecut,
Privind pe scocul vieții spre sorginte.*

*De-acolo curge „azi”-ul cunoscut,
Țesut din fapte, stări și simțăminte,
Spre încă tainice deznodăminte,
Spre cataracta în... necunoscut.*

*Și când dilema își atâță jarul
Dând vâlvătăi pe-al dubiilor foc,
Cuvântul veșnic își aprine farul.*

*Acum se vede, fără echivoc,
Că Cel ce-a dus o cruce cât Calvarul
E-acolo sus, ne pregătește loc.*

PORTRET DE ARHIVIST - ION HELIADE- RĂDULESCU



Magdalena ALBU

Continuare din numărul trecut

Director al Arhivelor Statului Valahiei, între 24 iulie 1843 și 14 iulie 1848, în urma actului oficial semnat de către domnitorul Gheorghe Dimitrie Bibescu, Ion Heliade-Rădulescu (6 ianuarie 1802 - 27 aprilie 1872) va rămâne

în istoria țării noastre drept fondatorul mai multor construcții identitare esențiale pentru România modernă, dacă ne gândim la "Societatea Literară" (1827) - bazele acesteia fiind puse dimpreună cu Dinicu Golescu, comandant al armatelor rusești și autor, în 1826, al primei lucrări românești despre călătorii din secolul al XIX-lea, cu influențe iluministe, intitulată "Însemnare a călătoriei mele" -, la "Gramatica Românească", apărută la Sibiu, în 1828, la primul ziar românesc din Principate - editat, împreună cu Constantin Moroiu, la data de 8 aprilie 1829, având denumirea de "Curierul românesc" și subtitlul "Gazetă politică, administrativă, culturală și literară", dar gândit, inițial, drept "Curierul Bucureștilor", ziar ce va apărea în perioadele 8 aprilie 1829-19 aprilie 1848, respectiv, 29 noiembrie-13 decembrie 1859 -, la "Monitorul oficial" (1832), la "Societatea Filarmonică" (1833) - pe care a înființat-o alături de Ion Câmpineanu și Costache Aristia -, la "Școala de muzică, declamație și literatură" (1834), la "Gazeta Teatrului Național" (1835) ori la "Societatea Academică Română". Ca suplimente pentru "Curierul românesc", Heliade-Rădulescu a editat, în ordine cronologică, "Adaosul literar la Curierul românesc" și "Gazeta Teatrului Național" (1835-1836), în cea de a doua fiind tipărite primele cronici dramatice din spațiul cultural românesc, apoi, vorbim despre gazeta literară și industrială "Muzeu național" (1836-1837), unde apărea, pentru prima dată în presa națională, o rubrică meteo în subsolul ultimei pagini, precum și, un an mai târziu, în 1837, ziarul literar "Curierul de ambe sexe" (1837-1846), considerat a fi fost "cea mai bună publicație românească de cultură până la apariția "Daciei literare" a lui Mihail Kogălniceanu" (Al. Hanță), în 1840.

În tot acest vârtej existențial transformator pentru societatea românească de secol XIX, rolul de arhivist al lui Ion Heliade-Rădulescu este foarte puțin spre deloc cunoscut, azi. Spirit riguros și novator, el s-a implicat

deosebit de activ, în toți cei cinci ani cât a îndeplinit funcția de Arhivar al Statului, luptând pe mai multe paliere întru eficientizarea și modernizarea sferei arhivistice. De exemplu, spre a asigura spații corespunzătoare depozitării dosarelor venite de la instituțiile Statului, la data de 4 octombrie 1846, Eliade denunța condițiile impropriei depunerii feluritelor materiale de arhivă "pentru că, pă de o parte scriitorul canțelarii din locul și lucrul său nu să poate strămuta (mai ales până la așa depărtare), pă de altă parte iarăși trebuie să meargă un om cu știință pentru căutarea și găsierea cerutei dele, nefiind lucru de simplu dorobanț", specificând, cu îngrijorare, la 8 ianuarie 1847, într-un raport către Departamentul Trebilor din Lăuntru faptul că "loc pentru încăpere de dele nu mai este". Cărturarul și Arhivarul Statului Ion Heliade-Rădulescu era preocupat, deopotrivă, de securitatea camerelor de arhivă, precum și de modul de aranjare în spațiul alocat a suporturilor pe care trebuiau să fie ordonate documentele primite, câteva zile mai târziu, în raportul din 12 octombrie 1846:, menționând, din acest unghi de vedere, faptul că în odăile pentru depozitare e necesar să se realizeze "polițele cuvenite după arătarea Arhivei, asemenea cu cele făcute până acum pentru acest fel de trebuință, precum și fiarăle trebuincioase pe la ferestre".

O atenție deosebită o acorda Eliade modalității de preluare a unităților arhivistice de la diversele instituții ale Principatului. Un exemplu elocvent, în acest sens, îl constituie acțiunea, din 30 iulie 1843, de primire, la scurt timp după numirea sa în funcția de Arhivar al Statului de către Domnitorul Gheorghe Dimitrie Bibescu, a întregului material de arhivă creat, cu un an înainte, de Secția a 2-a din cadrul Departamentului Trebilor din Lăuntru, după care au urmat și alte documente predate de Ocârmuirea județului Ilfov ("305 dele săvârșite până la sfârșitul leatului 1840") și de cea a județului Prahova (create în 1841). Sub atenta sa diriguire, în depozitele Arhivelor Statului se aflau, la 4 noiembrie 1843, 100 426 de registre și dosare, cu o largă reprezentativitate a cauzelor vremii, și anume: "331 dele diplomaticești, 22 788 dele administrative, 69 535 dele judecătorești, 7 772 primite de la Divanul Săvârșitor, fostul Isprăvnicat dă străini Craiovi, Comitetul Colevschi și altele", iar, la 16 ianuarie 1848, numărul total al unităților arhivistice aproape că se dublase, ridicându-se la 181 790 de registre și dosare, multe dintre ele aflându-se depozitate la Mănăstirea Cotroceni, în condiții total necorespunzătoare, precum: "Dele de lucrări vechi din naintea Regulamentului și până la a lui înființare - 8 117. Condici și dele ale catagrafii periodului I și II, table de statistică în pacheturi - 105. Condici de acturi civile, condici de poștie, condici de simbria învățătorilor de sate, ecsemblare de datoriile proprietaricești și patente - 7 986."

Drept regulament privind mai buna organizare a Arhivelor Statului, în aceeași zi de 4 noiembrie a anului 1843, a fost finalizat "Jurnalul Sfatului Administrativ cu privire la măsurile luate pentru împuținarea numărului hârtiilor și împărțirea dosarelor în trebuincioase și netrebuincioase", care prevedea, la un moment dat, ca fiecare șef de departament să alcătuiască "două opise

arăătoare de numărul delilor celor dă trebuință, precum și dă delile din categoria celor netrebuincioase, atât din a sa canțelarie cât și a dregătorilor supuse cârmuirii sale”, documentele incluse în primul opis fiind predate la Arhiva Statului, iar celelalte “sub pecetie la vreo mănăstire ce s-ar găsi de cuviință, pă curs dă ani 30, socotit din epoha în care să va fi formăluit dela” (“Arhivele Statului, 125 de ani de activitate”), rolul selecționării documentelor și al simplificării corespondenței interinstituționale fiind unul deosebit de important în economia activității de arhivare în sine.

Nerespectarea condițiilor de predare prevăzute la articolul 5 din “Jurnalul Sfatului Administrativ” l-a determinat pe Heliade-Rădulescu să refuze preluarea de dosare din partea Departamentului Trebilor din Lăuntru, fapt care dovedește seriozitatea și rigurozitatea pe care le dovedea în raport cu desfășurarea procesului de lucru în acest domeniu generator de volume apreciable de documente. Astfel, într-o adresă formulată în 16 noiembrie 1843 către Judecătoria comercială a județului Ilfov, erau înșirate toate erorile descoperite la întocmirea dosarelor depuse de această instituție la Arhivele Statului, solicitându-se, în consecință, funcționari care să lucreze spre “desăvârșita îndreptare” a situației. Iată câteva greșeli depistate, în cazul de față: „1-iu. Greșeli la trecerea delilor în opise la an, lună și zi, adică dele pă cutare an, lună și zi să găsesc trecute în opise pe alt an, altă lună și altă zi. (...); 3-lea. Numerarile foilor greșite. (...); 7-lea. Neșnuruite și fără pecete; 8-lea. Pecețile rupte.”

Ca și în ziua de azi, principiile și regulile de arhivare erau similare. Și atunci, ca și acum, se creau mai multe volume pentru delele care depășeau un anumit număr de file, iar, pentru realizarea operațiunii de selecționare a materialelor de arhivă, se constituia, la fel ca în prezent, o comisie formată din conducătorul instituției respective și câte un șef de secție de la fiecare departament în parte, care avea o menire precisă: trebuia “să osibească atât delile dă trebuință spre a rămânea depuse înlăuntru în Arhivă, precum și cele netrebuincioase, spre a să trimită și acelea tot la mănăstirea prezisă, ca cu chipul acesta, puindu-le la un loc osebit cele netrebuincioase, să rămâie în Arhiva Statului numai cele delicate și care ar trebui neapărat să fie păstrate pentru totdeauna” (“Arhivele Statului, 125 de ani de activitate”). Astfel că, la data de 31 decembrie 1843, componența comisiei de selecționare era următoarea: Ion Heliade Rădulescu, serdarul Nicolae Teodorescu (Departamentul Trebilor din Lăuntru), serdarul Fălcoianu (Logofeția Dreptății), D. Cătuneanu (Dejurstva Oștirilor), serdarul Mănescu (Vistieria), Petre Crețeanu (Logofeția Bisericească) și serdarul Nicolae Bobescu (Comitetul Carantinilor), numai că activitatea acesteia era una deosebit de lentă, colaborarea dintre membrii ei fiind una deloc concordantă. Cu alte cuvinte, până la data de 16 ianuarie 1848, cu doar patru luni înainte de încetarea activității, la 8 mai 1848, a lui Eliade în fruntea Arhivei Statului, comisia anterior menționată verificase, din totalul existent, un număr de doar 33 198 de dosare, din care abia un sfert fuseseră considerate drept importante, iar restul lipsite de orice valoare. Desigur, criteriile de

selecționare erau extrem de subiective, pe această latură, Heliade Rădulescu specificând el însuși, în octombrie 1846, cum că “și dintr-asemenea dele alese de pomenita comisie drept netrebuincioase, au fost și sunt cerute în mai multe rânduri” de către diverșii solicitanți ai Statului sau particulari.

Împrumuturile de registre și dosare reprezentau o activitate principală a angajaților Arhivei Statului - practic, lucrările instituției, așa cum scria Eliade în raportul din 18 ianuarie 1844, erau “numeroase și punctuale” -, timpul de înapoiere a acestora, precum și starea de deteriorare pe care materialele de arhivă îl aveau la restituirea lor fiind probleme care îl preocupau pe Eliade și față de care lua o atitudine fermă, în mod oficial. Astfel, la 6 iulie 1846, el nota următoarea rezoluție pe adresa către Departamentul Dreptății (rezoluții scrise, în alfabet latin, începând cu anul 1847), prin intermediul căruia era restituit un dosar împrumutat de o instanță judecătorească: “Aflându-se della lipsă cu două foi și cu pecetia stricată, să se facă raport către ci(nstita) M(are) Logofeție, pe lângă care să se alătore și della spre a se înapoia la tribunal, spre a se îndeplini.” Dar unul dintre rolurile novatoare pe care Ion Heliade Rădulescu le-a atribuit documentelor de arhivă a fost folosirea acestora în scop științific, istoricul Nicolae Bălcescu realizând o intensă activitate de cercetare, la începutul anului 1844, și descoperind, printre alte materiale interesante, “Actul dezrobirii țiganilor” din 1746, publicat în volumul al II-lea al “Magazinului istoric pentru Dacia”. Amintim, de asemenea, faptul că același Bălcescu îi scria lui Ion Ghica despre faptul că domnitorul Gheorghe Dimitrie Bibescu ar dori să-i ofere un post la Arhiva Statului spre a efectua o serie de cercetări istorice (N. Bălcescu, Opere, vol. IV, Corespondență).

Contribuția complexă a lui Ion Heliade Rădulescu la ridicarea culturii române în secolul al XIX-lea, “la reforma alfabetului și la formularea regulilor generale ale gramaticii” (Al. Hanță), a fost pe deplin subliniată de către Costache Negruzzi - autor, printre altele, al primei sistematizări a folclorului național (“Cântece populare a Moldaviei”) publicată în 1840, în “Dacia literară”, de asemenea, al strălucitului poem istoric “Aprodul Purice” și al nuvelei “Alexandru Lăpușeanul” -, astfel: “Literatura românească atâtea veacuri înghețată de gerul barbarismului și a căria abia o umbră mai rămăsese, desfigurată și aceea, ciontită, a început a-și lua ființa sa. Domnia ta ai deschis drumul regenerației sale prin Gramatica dumitale. Acum multe frumoase alcătuiți și traduceri s-au tipărit în București. Un Teatru Național s-a urzit și multe alte îmbunătățiri s-au făcut, care-ți fac multă cinste, Domnule. (...) Ai învins; ai desbinat biata limbă de împestrături, ai spălat-o de rugină, i-ai dat o haină potrivită cu a mumei și a surorilor ei și ai făcut-o vrednică a figura și ea pântre celelalte.” Și tot creatorul primelor nuvele romantice din literatura română, “Zoe” și “O alergare de cai”, fiul Trifeștilor Vechi ai Iașilor, Costache Negruzzi, menționa în Scrisoarea XXXII: “Din norocire un om veni; un om care-și știa în perfecție limba sa; un om ce era totodată poet, jurnalist, literator. El se numea Eliad.”

RECENZIE:

„ALB ȘI NEGRU, LA VOIA DESTINULUI” - AUTOR SMARANDA KAFKA



Anișoara Laura MUSTEȚIU

„Vorba bună, zâmbetul și fapta binefăcătoare sunt raze ale soarelui răsfrânte în sufletul omului,” spunea Nicolae Iorga. Această mireasmă binefăcătoare emană noua creație literară a scriitoarei Smaranda Kafka, o carte intitulată cu subtilitate „ALB ȘI NEGRU, la voia destinului” (Un mănunchi de povestiri) și publicată sub egida editurii Coresi la scurt timp după debutul literar al autoarei în anul 2021 cu romanul „ABC – ul unei vieți.”

Se poate spune că prin esența ei, noua carte redă realități personale dar și universale. Rafinamentul de abordare a diferitelor elemente legate de locuri, fapte și tradiții rămâne distinct. Prin naturalețea cu care este scrisă, scriitura oglindește în primul rând sufletul și spiritul autoarei. Dar nu numai. Lectura oferită este și o adorabilă călătorie în timp și spațiu, nelipsită de contraste, aventuri și destăinuiri.

Nucleul cărții, predominant de naturalețe și umor, amintește de „Noi suntem români (nimeni nu-i perfect)” de Radu Paraschivescu. Între ele există o legătură. Acea a descrierilor de scene din viața contemporană românească prin sfera satirei dar fără a abandona adevărul. Prin calitatea sa literară, umorul folosit de Smaranda Kafka își îndeplinește pe deplin menirea. Dialoguri și texte infiltrate cu efecte de parodie, aduc cititorului o binefăcătoare delectare, dar în același timp scot în evidență contraste sociale și aspecte ale realității cotidiene.

Jonglând cu spiritul pe axa timpului, în prima poveste numită „Întrebări și răspunsuri” autoarea ne destăinuie fragmente din viața familiei Sofronea din anul 1923, iluminând cu această ocazie magia Sărbătorilor de Crăciun din zona Aradului. Este o incursiune plină de suspans în atmosfera satului, cu case acoperite cu zăpadă și oameni adunați în jurul focului, cu legende și

colinde de copii, unde nu lipsește mirosul de cozonac și de plăcinte. Treptat, autoarea acaparează atenția prin descrieri de locuri, de identități autentice și întâmplări, învolburând amintiri pline cu tradiții dispersate în pâcla vremurilor.

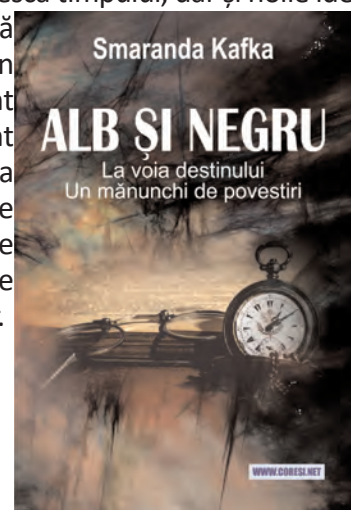
Scrisă cu bun gust și calitate, prin următoarea poveste numită „Lumini și umbre” autoarea dezvăluie atmosfera de pe tărâmul australian numit Lithgow, sărbători și tradiții australiene, amănunte despre istorie și localnici, dar și experiențe și învățături sustrate din viața de emigrant.

„Printre flori și măcăci” conține reflecții despre viață. În această poveste scriitoarea ne destăinuie că: „*plecând la drum și neștiind în ce direcție să o iei, este mult mai greu decât drumul în sine. Este o luptă permanentă între percepție și realitate.*” Aici, pe lângă însușirile descrieri din Blue Mountains, o întâmplare hazlie aduce din nou un zâmbet pe buze.

S-ar putea spune că „Pita cu unsoare” menține suspansul prin descrieri aparte din zona Maramureșului, dar și prin evocări acompaniate de regretul transcendenței, al modernismului ce mistuie secularele tradiții. Nici în această poveste nu lipsește umorul, întâlnit undeva, pe lângă Cascada Cailor.

Plină de aventură este și ultima poveste, intitulată „Povești din Apele Sudului”. Aici narațiunea dezvăluie imagini și personaje din edenul Fiji, dar și încercările prin care trec băștinașii.

„Dacă o carte e bine scrisă întotdeauna mi se pare prea scurtă”, spunea nuvelista Jane Austen. Acest sentiment mi-a lăsat și mie cartea „ALB ȘI NEGRU, la voia destinului.” Naturalețea și rafinamentul limbajului, persistența umorului, descrierile rupte din realitate și pictate cu măiestrie pe fresca timpului, dar și noile idei culese din această călătorie literară, lasă în urma lor un sentiment plăcut, un sentiment îngemănat cu dorința de a afla mai mult, despre talentata scriitoare Smaranda Kafka și despre povestirile ei pline de har.



MIHAIL EMINESCU ÎN LIMBILE EBRAICĂ ȘI IDIȘ



Lucian Zeev HERȘCOVICI

Continuare din numărul trecut

Expresia cosmogonică biblică „thou” (Geneza 1, 2) apare în traducere pentru a denumi haosul din care s-a născut Luceafărul, recte – în acest caz – Hyperion. Observăm muzicalitatea versurilor, ritmul, rima și aliterația în traducerea poetei Ahuvah Bat-Hanah. Aceste elemente poetice sunt respectate de ea cu strictețe. Limbajul ei este ceva mai modern decât cel al lui Yehoshua Tan-Pai, însă ambele traduceri, comparate una cu cealaltă, sunt reușite, plăcute. Ambii traducători se străduiesc și reușesc să redea gândirea și lirica eminesciană și termenii Bibliei Ebraice. Ahuva Bat-Hanah reușește totuși să traducă într-un limbaj mai evoluat, introducând și elemente de limbă ebraică literară modernă israeliană vorbită. Interesant este faptul că ea nu evită să folosească termeni din Noul Testament: mistica este același element în toate culturile, iar preschimbarea ei, evitarea unor termeni, poate denatura puțin modul de gândire al poetului filosof. Astfel, ea traduce versul „Cum e Fecioara între sfinți” în mod literal, sub forma „KaBethulah beiny HaQedoshiym”. Traducătoarea poetă este impresionată și de relația lui Eminescu față de codru, în poezia „Ce te legeni Codrule!”, tradusă de ea sub titlul „Mah thanud koh ya’ariy”, subliniind genul popular al acesteia.

Cel de al treilea volum de traduceri din poezia eminesciană include numai poemul „Luceafărul”. Volumul este intitulat „Kokhav ha’erev” și include traducerea acestui poem, făcută de Tomy Sigler, cu o prefață ebraică explicativă de Andrei Fischhof. Volumul, de fapt o broșură nepaginată, editată de publicista Denise Idel și apărută la editura „Onyx” din Haifa în anul 2008, folosește aceeași metodă de punere pe două coloane: o pagină textul original românesc, altă pagină traducerea ebraică, strofele corespunzând. Traducătorul, poetul Tomy Sigler, a publicat puțin. Născut în România în 1948, imigrat în Israel în vârstă

de 16 ani, a urmat studii de inginerie genetică agricolă și a lucrat în acest domeniu. El a tradus poemul „Luceafărul” din dragoste pentru acest poem. Tomy Sigler a încetat din viață relativ tânăr, în anul 2009. Pe piatra lui funerară au fost scrise, în limba română, două versuri din acest poem: „Cobori în jos luceafăr blând, / Alunecând pe-o rază”. Tomy Sigler reușește de asemenea să păstreze metrica, ritmul, rima și aliterația eminesciană. Ceea ce este special în traducerea lui este folosirea mai ales a limbii ebraice israeliene contemporane. Se observă și fidelitatea traducătorului față de text. Limbajul lui este bogat. Deși folosește și expresii biblice, baza cuvintelor și a formelor gramaticale ale lui Tomy Sigler sunt din limba vorbită.

Luceafărul este numit cu traducerea „Kokhav ha’erev”. Totuși este păstrat și numele Hyperion. În privința expresiilor relative la aspecte din mistica creștină, traducătorul nu urmărește să le transforme în expresii mistice iudaice. Mai mult, uneori le explică prin traducerea însăși, adăugând un cuvânt explicativ pe care reușește să-l integreze în text, făcând o mică operație modificativă. Un exemplu sunt versurile „Cum e Fecioara între sfinți / Și luna între stele”, traduse sub forma: „Kemo Mariyah HaBethulah / Beqerev qedoshiym” (=Cum e Fecioara Maria/ Printre sfinți): observăm că traducătorul renunță la ultimul vers pentru a-l explica pe penultimul și a păstra metrica poetică eminesciană, deși este silit să piardă una din comparațiile poetului. Tocmai folosirea expresiilor limbii vorbite oprește uneori redarea unor termeni din româna literară bazată pe mistica Bibliei Ebraice, a Noului Testament, a Cabalei, a gândirii indiene și a folclorului românesc, asemenea termeni fiind puțin utilizați în limba vorbită contemporană. Dar meritul traducătorului este că pe această cale face poemul inteligibil cititorului israelian iubitor de poezie, dar insuficient cunoscător al limbajului arhaic, biblic, talmudic și superliterar.

În privința traducerilor în limba idiș, am decis să mă refer la una relativ recentă, a poetului Meir Charatz. Născut în Basarabia în 1912, a stăpânit perfect limbile idiș, română și rusă. Stabilizat la Cernăuți, a avut de suferit persecuțiile perioadei staliniste. În anii 60 ai secolului trecut, a colaborat cu poezii idiș la „Revista Cultului Mozaic” din București. A colaborat și la publicații idiș din fosta Uniune Sovietică, printre care „Sovietish Heimland”. În anul 1972 a emigrat în Israel, stabilindu-se la Ierusalim, unde a editat un almanah literar împreună cu scriitorul Iosef Kerler. Meir Charatz a încetat din viață în anul 1993, la Ierusalim. În Israel a publicat 14 volume de poezii și proză idiș. Volumele sale includ în special poezii și poeme originale. Totuși, în unele dintre ele autorul introduce și traduceri de poezii și poeme în limba idiș din limbile română, ucraineană,

→ Continuare în pag. 17

RECENZIA UNEI CĂRȚI: HECTOR MARTINEZ- SANZ - TUDOR ȘI PORTRETELE SALE (TUDOR Y SUS RETRATOS)



Daniela ACHIM-HARABAGIU

„Tudor Șerbănescu și portretele sale” este o carte-album, bilingvă, scrisă în limba spaniolă și română de scriitorul și filozoful spaniol Hector Martinez Sanz, apărută în 2022 la Editura Tipoalex din Alexandria.

Héctor Martínez Sanz s-a născut la Madrid, în 1979. Este licențiat în filosofie și litere la Universitatea Complutense și licențiat în Literatură la Sociedad Cervantina din capitala Spaniei. Este profesor de filosofie, limba și literatura spaniolă, directorul și fondatorul revistei de artă și literatură „Madrid en Marco”, scriitor, poet. Opera sa scriitoricească este una impresionantă, mai ales, după cum putem vedea, după tematica aleasă. Este autorul mai multor cărți, dintre care amintim: romane scurte: „El Clan de la Hormiga”, „Ixion” și „Harass: The God Job”; romane: „Misión 109”, „Kepler 62”, „El Plomo Avanza”, „Mihai și Veronica”; eseuri: culegerea de eseuri „Pentagon”, traducerea lui Mateiu Caragiale (foarte recentă) a nuvelei „Remember” și a romanului „Sub pecetea tainei” (în spaniolă „Bajo el sello del secreto”), „Maestro Elron”, o carte dedicată lui Baruch Elron (Barbu Teodorescu), autor coordonator, „Comentarios a Unamuno”, „Las sombras de Cervantes”, „Haz lo que quieras. Michael Ende y Friedrich Nietzsche”, „Lectura de Tagore”, „Lenguaje, Verdad y Hermeneutica Posmoderna: H. G. Gadamer y G. Vattimo”, „La ideología democrática”, „Ensayo portugués”, „Ensayos sobre Dios”, „La (in)necesidad de la filosofía”, „El problema ontológico de la historia”, „El dogma del sentido”; poezie: „Antología poética”, „Nocturnal”, „Lunalogía”, „De puertas afuera” și „Amortecer”; povestiri: „Cuentos Privados” vol. 1 și 2. (urmează vol. 3 care va cuprinde continuarea poveștii lui Don Quijote la TG Jiu).

În contextul artei, a tradus și publicat poemele de tinerețe ale lui Cézanne („El Beso de la Musa”) și cartea de eseuri a artistului spaniol MIEDHO (prieten

al lui Tudor Șerbănescu, care apare în portrete): „Ensayos sobre MIEDHO”.

Trebuie menționat că, Hector Martinez Sanz este un împătimit al unor scriitori și artiști români, între care Luceafărul poeziei românești și universale, Mihai Eminescu, așa cum se poate observa din titlurile cărților sale.

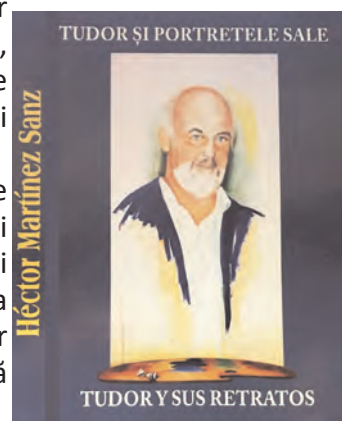
Artist, editor și promotor cultural, cel care este curatorul „Taberei Internaționale de Pictură în Aer liber de la Nenciulești”, pictor și grafician, președinte al Asociației „Centro Pro Arte Contemporane” Alexandria, Tudor Șerbănescu s-a născut la 12 noiembrie 1956 în comuna Nenciulești, județul Teleorman, a urmat clasele primare și gimnaziala în comuna natală, apoi Liceul la Colegiul Național Al. D. Ghica din Alexandria. A urmat cursurile Școlii de Arte din Alexandria, a debutat la vârsta de 10 ani, iar prima expoziție a avut-o în 1981, la vârsta de 25 de ani. Are peste 200 de expoziții, atât în țară cât și în străinătate, și un foarte bogat portofoliu de premii și diplome obținute cu prilejul participării la diversele expoziții în capitalele lumii: Madrid, Paris, Londr, Moscova, New York, etc. Cartea este dedicată fiicelor artistului Tudor Șerbănescu, Sara-Teodora și Irina-Paula, și este prefată de criticul de artă Marius Tița. Cartea-album este un veritabil laudatio, binemeritat de altfel, adus artistului Tudor Șerbănescu de scriitorul spaniol Hector Martinez Sanz, și este o încununare a activității sale artistice din perioada spaniolă din anii 2006-2015 când Tudor a locuit în Spania. În carte este relevat parcursul artistic al pictorului de la debut, primele sale expoziții cu diferite lucrări și este descris în mod detaliat ceea ce înseamnă din perspectivă artistică portretistica, ca parte distinctă și dificil de cucerit de către pictori, întrucât într-un portret nu este suficientă doar asemănarea modelului cu portretul ci trebuie surprinse „etosul și patosul interne ale persoanei”, cum spune autorul. Astfel trebuie menționat că sunt pictori celebri care nu au abordat prea mult portretistica, decât într-un cadru restrâns, cum ar fi Aivazovski, pictor al mărilor sau Șişkin, pictor peisagist. Despre artistul și omul Tudor Șerbănescu, din perspectiva mea, vă pot spune că este unul uriaș, cu o neobosită inspirație și dăruire artistică, un munte de creativitate, bunătate și omenie! Am avut șansa și bucuria de a-l cunoaște cu prilejul participării mele la Edițiile a II-a 2019, a III-a 2020, și a IV-a 2021 a Taberei Internaționale de Pictură în Aer liber de la Nenciulești organizate de dumnealui. Este realmente adevărată afirmația criticului de artă Marius Tița, care ne spune că „Portretul altcuiva, realizat de un artist, de un

pictor, mai ales, este, de fapt, un autoportret", și este perfect valabilă și în cazul unui scriitor, pentru că ambii se povestesc pe sine în crearea unui portret, chiar dacă acesta se referă la alte persoane sau la propria persoană, singura diferență fiind dată de materia primă utilizată: la unul culoarea, la celălalt cuvântul, dar ambii își exprimă imensitatea artistică punând bucăți din propriul suflet pe pânză sau pe hârtie. Pornind de la acest punct comun, iată că autorul albumului a reușit să realizeze un portret al portretelor lui Tudor, împletind magia cuvintelor sale cu magia culorilor lui Tudor. Cartea de față, „Tudor și portretele sale”, este o carte document, este, așa cum am mai spus, un album în care pictorului i-au fost adunate peste 20 de portrete, 29 de portrete, mai exact, ceea ce nu este puțin lucru, iar Hector Martinez Sanz ne ajută să vedem și să înțelegem mai bine atunci când privim portretele artistului, portrete ce abundă de o anumită simbolistică. În acest context, Tudor Șerbănescu, apare ca un pictor complet, având în vedere că temele sale din toată opera sa, sunt diverse și diversificate ca stil și transpunere pe pânză: peisaje, copaci, păduri case flori și sfinți pe biserici, teme legate de mitologia inorogilor pe care o include și la oameni ca o amprentă proprie și inedită. Așa se face că pe însăși semnatarul albumului îl transpune în omul inorog înconjurat de multe alte simboluri, cum ar fi poziția brațelor care compun

laturile unui pentagon, cuvânt ce dă titlul unei cărți scrise de autor. Tot din perspectivă personală, pot spune că am bucuria de a cunoaște două dintre persoanele portretizate: "Ciubotaru", domnul Constantin T Ciubotaru, profesor de limba și literatura română și "Gini, nepotul", meșterul constructor. Chipurile celorlalte portrete nu îmi sunt cunoscute, dar pot spune că unele mă duc cu gândul la impresionism ("Păstorul" și "Țăran"), unele la hyperrealism ("Petre", "Femeie cu basma", "Miguel Angel", simbolism ("Pianistul", "Hector, inorogul), suprarealism ("Gini, nepotul", "Dușica") și sunt foarte bine realizate, lucru lesne de observat.

Fiecare portret are povestea lui. Autorul cărții redă această poveste, la unele din ele, de așa manieră încât să fie accesibilă tuturor privitorilor, ba mai mult, ne descoperă anumite detalii care pot scăpa unei priviri grabite.

În tot al său, carte este o expoziție la purtător, și este recunoașterea artei și mărturia vie și magică a portretelor lui Tudor Șerbănescu menită să dăinuie întru veșnicie.



→ Continuare din pag. 15

rusă, germană. Printre poezii din care a tradus în idiş este și Mihail Eminescu. Unele traduceri făcute de Meir Charatz apar în diferite periodice. În volumul „Nochn sach-hakl -eins” (=După totul - unul), apărut la Ierusalim la editura „Eighens” în 1987 apar și câteva traduceri. Dintre poeziile și poemele lui Mihail Eminescu (pe care traducătorul îl numește „poetul național român”), sunt incluse în volum: „Luceafărul” („Der Luceafer”); „Somnoroase păsărele” („„Şleferike feigl”), „La steaua” („„Țum ştern”), „De ce nu-mivii” („„Wos komstu nit”). În privința poemului „Luceafărul”, traducătorul poet menționează traducerea titlului într-o notă: „Morgnştern” (=Steaua dimineții).

Traducerea acestui poem apare și în anuarul „Bukarester Şriftn” din București, anul 10 (1988), cu titlul „Der Morgnştern”. Observăm preferința lui Meir Charatz spre poezia mistică, filosofică, de inspirație folclorică și de dragoste, atât pentru adulți, cât și pentru copii. Traducătorul poet era el însuși un iubitor al poeziei eminesciene. Pe lângă aceasta, stilul său este al scriitorului evreu est-european, în care modernismul se reunește cu tradiționalismul renumitului ştetl, în care relațiile de familie capătă o formă deosebită. Idişul lui

Meir Charatz este proaspăt, conform expresiei „ca la mama acasă”, o „mamelușn” care include totuși și expresii moderne, precum și neologisme. Poemul „Luceafărul” începe, ca și în limba română, cu „A fostodată” („gyewen a mol”). Penteru a evita termenul creștin din versul „Cum e Fecioara între sfinți”, Meir Charatz traduce: „Fun keyser-yhäs, onghezen” (=De blazon împărătesc, se știe). În strofa precedentă, el traduce versul „Dinrude mari împărătești” sub forma „Fun oysderweylte oysderweylt”, pentru a evita repetiția. Meir Charatz nu folosește numele Hyperion: în locul lui apare numele „Luceafer”. Dumnezeu, în loc de „Părinte”, este numit „MaynGot”, în expresia idiş germanizată: traducătorul evită expresia de origine ebraică, pe care unii cititori ar fi putut-o considera ca profanatoare a Numelui Sfânt. Expresia biblică „thou” nu este folosită, fiind utilizat termenul de origine germană „khaos”, potrivit termenului românesc „haos”. Dumnezeu i se adresează Luceafărului cu formul „maynkind” (=copilul meu). Reunirea cuvintelor de origine ebraică biblică și arameică, precum și cele de origine germană și de alte origini oferă însă muzicalitatea versurilor, apropierea atât de limba română cât și de limba biblică. Un dialog eminescian postum. Ierusalim.

SOLFEGIV

Gheorghe Andrei NEAGU



Am luat instrumentul, m-am așezat pe scaun, cuprinzându-l între picioare, și-am început: do, sol, sol, sol, fa, mi, reee. Do, sol, sol, sol, fa, mi, reee. Arcușul luneca prea ușor peste coarde, semn că nu prea mai aveam sacâz. M-am ridicat cu greu, după ce am culcat cu grijă violoncelul alături, pe dușumea. Mă dureau șalele după fotbalul jucat mai zilele trecute cu prea multă nversunare. Știam că era o bucată de sacâz pe capacul pianinei vechi și prăfuite din celălalt colț al sufrageriei. Am găsit-o în cutiuța de carton scorjit unde-o pusesem de când începusem solfegierile, pe care, cu hotărâre, aveam să le execut aproape în fiecare zi. Măcar câteva ore. Cubulețul de rășină avea deja întipărit un mic șanțuleț, cât să intre firele din păr de cal, din arcușul mare și greu. Îl iau și-ncep să-l frec în sus și-n jos, până când începe să curgă un fel de praf, semn că sacâzul nu se mai lipește de fire. Gata, pot s-o iau de la capăt. Do, sol, sol, sol, fa, mi, reee. Do, sol, sol, sol, fa, mi, reee. Niște bătaii în ușă, îmi taie avântul. Îmi depărtez picioarele și-mi așez violoncelul în siguranță spunând:

- Imediat!

Din câțiva pași am ajuns la ușă. Am deschis-o și m-am trezit față-n față cu ea, corepetitoarea. Era îmbrăcată într-o rochie de muselină roz, prin care se profilau sfârcurile. „Deci, de data asta nu poartă sutien”, mi-am zis sub imperiul unui impuls diavolesc.

- Bună ziua, îmi spuse ea cu o voce diafană, de puteam să jur că era și parfumată. În realitate, parfumul venea din faldurile rochiei.

- Bine ați venit, i-am zis eu, ținându-mă de clanța ușii larg deschise.

Mi-era teamă să nu fac vreo nefăcută, având amândouă mâinile libere. Ea trecu zâmbind șagalnic. Îmi venea o ușoară amețeală. „Ce inspirat am fost că m-am ținut de clanță”!, mi-am zis. Era fata lui Budilă. Făcuse liceul de muzică la clasa de pian, dar nu se dusesse la conservator. Taică-său n-avea suficienți bani de pe urma cântatului la saxofon, clarinet și alte instrumente de suflat cu „pană”. Și cum fata își dorea să strângă bani pentru a studia mai departe, dădea meditații sau făcea pe corepetitoarea la cei care solicitau așa ceva. Cu tenul ușor măsliniu și niște ochi ciudat de albaștri, Raluca reușea să mă intimideze de fiecare dată când ne întâlneam cu sau fără motiv. „O s-

o țin vreodată în brațe?”, mă întrebam după ce dispărea din fața mea, mergând în rostul ei. Imaginație de adolescent, pentru că Raluca nu părea să bănuiască vreo urmă de primejdie.

- Astăzi studiem tot Dinicu? mă întrebă ea de parcă ar fi vrut să audă și altceva decât aceleași solfegii care, cu siguranță o plictiseau.

- Păi noi, violonceliștii nu prea avem să ne lăudăm cu ceva scris în românește. Dacă nu-i Dinicu, atunci e Constantinescu sau Lalo!, i-am zis morocănos, de parcă mi-ar fi fost rușine de sărăcia compozițiilor românești dedicate acestui instrument.

N-a zis nimic. S-a așezat pe scaunul rotitor, așteptând să vin și eu de la ușa unde rămăsesem, ținând clanța în mână de parcă mi-ar fi fost frică să mă dezlipesc de ea. Mi-am luat instrumentul între picioare și-am început să trag cu arcușul: do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ... Raluca începu să râdă. M-am uitat la ea, neînțelegând.

- Râd, că am acasă trei pisici. Și pentru ca să le pot deosebi între ele, le-am pus numele, Do, Re și Mi...

- Și răspund la numele astea?, am întrebat eu cu naivitate.

- Sigur. Nu uita că știu destulă muzică ca să le pot dresa. Iar când strig pisica Re și vine la mine, îi dau o bucată de salam, la fel și cu celelalte. Nu le dau bucățica de salam până nu răspund corect la numele pe care i-l am dat.

Am zâmbit cu neîncredere. Nu-mi pre venea să cred.

- Dacă nu crezi, o să te invit la mine acasă, să te conving.

„Ce gând ispititor!” mi-am zis. Dar mi-am luat repede seama că n-aș fi făcut altceva să intru în crama lui Budilă și să nu mai scap de el. Eram aproape major, nu că asta ar fi fost o problemă pentru tatăl fetei. Am lăsat problema vizitei în aer și n-am dat niciun răspuns. Nici ea nu mai insistă.

- O luăm de la capăt? am întrebat-o eu cu o inocență desăvârșită.

- Da!

Do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ... do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ... do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ... do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ...

- Și asta-i tot? mă întrebă ea când m-am oprit. Parcă ar mai trebui ceva! Vedem data viitoare...

Nu i-am răspuns. Îmi era greu să recunosc că autorul mai avea câteva note așternute pe portativ, după care

ar fi început cu adevărat să se desfășoare spre delectarea ascultătorului. Ea s-a uitat la mine, încercându-mă în albastrul ochilor ei până la sufocare, după care s-a ridicat, bântuită parcă de gândul meu păgân.

- Banii sunt în colțul din stânga al pianinei, am zis eu cu glas șoptit, de parcă mi-ar fi înghițit pisicile glasul. „Și nici măcar nu le rostisem numele”, mi-am mai zis, tremurând.

Ea se uită cu coada ochiului, întinse mâna și luă hârtia de o sută de lei ce i se cuvenea pe săptămâna care abia se încheiase.

- Săptămâna viitoare, continuăm tot așa?

- Sigur, i-am răspuns precipitat, așteptând răbdător să plece.

Când a luat banii, i-am văzut ochii întunecându-se puțin, ca marea peste care trec norii. Apoi și-a retras albastrul dincolo de ușă. Am rămas singur. Mi-a venit brusc în minte Valentin Teodorian care a cărat din R. D. Germană violoncelul pe care am început să scârții primele note, primele game, mai mult sau mai puțin reușite, ajungând să mă dedic artei solfegiului, mai întâi fără corepetitor, apoi cu... Nu știu dacă tata, care s-a străduit să facă rost de instrumentul pe care-l considera potrivit pentru mine, s-a bucurat vreodată, văzându-mă preocupat de el. Știu sigur însă, că eu nu m-am bucurat pe deplin. Nu mă atrăgea prea tare rezultatul obținut după efortul repetitiv al aceluiași note. Scârțaiam mai mult de dragul fetei cu ochi albaștri pe care o aveam în preajmă, numai pentru mine, de două ori pe săptămână. Imaginația mea aluneca la fel ca arcușul pe coarde, uitând că ea era plătită să vină la mine în cameră, într-o intimitate exacerbată de mintea mea tânără.

Săptămâna următoare, în ziua și la ora stabilită, m-am așezat pe scaun în poziția corespunzătoare, scârțâind mai mult de formă, în așteptarea fetei. A trecut timpul, a trecut ora și din repetiția mea s-a ales praful. N-am zis nimic. N-aveam de gând să spun cuiva că nu și-a respectat programul. Îi găseam diverse scuze. O să vină ziua cealaltă și atunci o să aflu. N-a venit nici în cealaltă zi stabilită de mai multă vreme. Înainte să-i spun tatei care îmi lăsa banii pentru lecții la fiecare început de săptămână, m-am gândit să trec pe acasă pe la Budilă, să aflu dacă s-a întâmplat ceva. N-am deschis bine poarta, când Budilă, ușor amețit s-a repezit la mine înjurându-mă de tot ce-i venea la gură, gata să mă apuce de piept. M-am tras înapoi, l-am prins de mâini, să nu mă lovească, repetând cu putere aceeași întrebare:

- Ce s-a întâmplat, domnule?

M-a privit cu ochii injectați, de parcă atunci mă vedea prima oară.

- Ce s-a întâmplat, ai? Golani mamei voastre care v-a făcut, derbedei dracului!

Nu înțelegeam nimic din ce spunea și nu-i înțelegeam furia.

- Ce se întâmplă? continuam să repet. Raluca...

- Să nu-i pomeniști numele...

- De ce, a pățit ceva?

- A pățit nenorocita, ce- a pățit ea, m-a distrus pe mine...

- Nu înțeleg nimic. Cu mine ce aveți?

- Am, că și tu ești un golan, vă fierbe sângele, nu vă abțineți... Puteai să fi tu...

- Cine să fiu?

- Ăla cu care-a fugit!

- Cum să fug, unde să fug?

Se mai liniștise între timp. Părea aproape gata să plângă. S-a sprijinit apoi cu o mână de umărul meu, ca de un prieten, pornit să i se destăinue:

- Am găsit camera ei goală. Lipsea și valiza mică, de carton. Câte lucruri avea ea, două rochii, câteva bluze, încăpeau toate. N-a spus nimic. Am întrebat pe la cunoscuți, pe unde dădea meditații. Așa am aflat că a plecat pe neașteptate, în aceeași zi un nepot al unei familii căreia îi dădea lecții copilului de vreo zece ani. Nepotul, student la conservator, venise în vacanță. L-am căutat părinții. Nu știau nici ei nimic de el, îl credeau plecat la rude. Nu știu unde s-au dus...

Plângea de-a binelea. Nici eu n-aveam prea multe vorbe de spus. Înțelegeam doar că n-am s-o mai văd și gândul m-a împovărat deodată cu un sentiment necunoscut, un gol pe dinăuntru, de parcă pe mine mă părăsise, nu pe părinți. L-am lăsat acolo, în curte, om în toată firea plângând și am plecat, după de-am rostit mai mult de formă:

- Lăsați, că poate vine ea, sau cine știe...

Am ajuns acasă cu un gust amar, fără chef de nimic. Violoncelul îmi părea un dușman, care tocmai îmi făcuse un mare rău. Au trecut zilele. Puneam arcușul pe coarde, mă prefăceam că studiez, mai mult de mila tatei care mă vedea probabil cântând în vreo orchestră renumită. Pe mine nu m-a atras niciodată prea mult. Iar interesul îmi scădea din ce în ce mai mult. Îmi plăcea teatrul. Îmi plăceau lecturile. Cu timpul, a înțeles și tata că n-o să mă vadă niciodată violoncelist. Așa că violoncelul stătea acum în cutie, obiect inutil rezemând pereții.

Într-o zi, când eram cufundat cu totul în lectura unei cărți, am auzit cum bate cineva la ușă. Nu așteptam pe nimeni, așa că m-am ridicat fără chef să deschid. În prag se afla o tânără slabă, cu tenul oacheș, cu niște ochi albaștri încercănați, duși în fundul capului, care m-a întrebat cu glas pierit:

- Mai ai nevoie de ajutor pentru studiu?

Nu i-am răspuns. L-am arătat violoncelul închis în cutia pe care se așternuse praful. A înțeles, s-a scuzat cu aceeași voce stinsă și a plecat în tăcere, la fel cum tăcea instrumentul care nu-mi mai era de folos.



COLAJ LIRIC

Poezie fără frontiere ITHACA



Germain Droogenbroodt



Aștept un autobuz

Aștept un autobuz
Multe opresc în dreptul stației mele
Se îndreaptă către locuri diferite
Dar nu e unul să mă ducă
Unde aş vrea eu să fiu.
Și tot aștept, din iarnă se face
primăvară,
Nu-i pasă nimănui de oamenii ce
așteaptă în zadar
Prin dreptul lor se plimbă puzderie de
lume,
Unii aleargă, în timp ce răsăritul se
îndreaptă spre apus.
Copacii se trezesc din hibernare,
Asemeni lor s-au deșteptat din somn
și păsările.
Sunt mii de ani de când orașul
doarme,
Vegheat atent de-o mână de stele
păzitoare.
Nu știu cât de departe de mine e locul
după care
Tânjesc, în timp ce, neabătută, aștept
un autobuz

ANNA KEIKO, China
Traducere: Germain Droogenbroodt și
Gabriela Căluțiu Sonnenberg

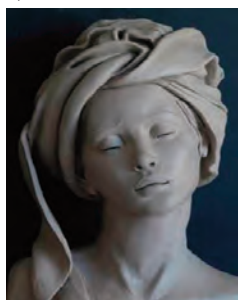


Drum insolit

Nesigur
ca un trup care ezită
între viață și moarte
șovăie uneori cuvântul
abia trezit din hibernare
își dibuie cu grijă pașii
tatonând drumul
către poezie.

GERMAIN DROOGENBROODT

Traducere: Gabriela Căluțiu Sonnenberg și
Iuliana Pașca



Cine luminează

Când mă privești,
ochii mei sunt chei,
zidul are secrete,
frica mea cuvinte, poeme.
Numai tu faci din memoria mea
o fascinată călătoare,
un foc neîntrerupt.

Alejandra Pizarnik, Argentina
Traducere Germain Droogenbroodt –
Gabriela Căluțiu Sonnenberg



Frumusețe și tristețe

La loc pustiu și singuratic
în clasic ceas de cumpănă,
pe muchia dintre zi și întuneric,
priviri se pierd pe florile ofilite,
păsări se întorc acasă, rând pe rând,
iar seara își pune straie colorate.
Licăr de lună sărută apa,
cu stropii picurați prin dăre
grațioase.
Inconfundabil e al tăcerii zvon,
arbori în chip de turnuri ne păzesc,
și împărtășim atât de multe lucruri
atunci când ochii ni se întâlnesc.

DR. NAILA HINA, Pakistan
Traducere: Germain Droogenbroodt și
Gabriela Căluțiu Sonnenberg





Marșul suicidar al protezelor

Ion Iancu VALE

Undeva, pe întinsa Câmpie a Tăcerii,
Ultimul Far semnalizează palid și intermitent
fire sticloase și rare de iarbă străpung fără
convingere
cochilia roșietică și fărâmicioasă a solului.
Curenți incandescenti de aer învolburează pânze
albe de praf, generând tornade rebele antrenând
miasme fetide ce viciază aerul, incitând Marea
Angoasă
spre a-și flutura aripile cenușii.
Cortegii șerpuitoare de proteze se precipită,
busculându-se,
într-un lugubru scârțâit de balamale ruginite,
către Ultimul Far.
Ignorând Nelimitata Crevasă ascunsă dincolo de el,
Ultimul Far pâlpâie spasmodic atrăgând implacabil
unduitorul procesiune ce înaintează peste
întinderea pustie
pe care, din loc în loc, gnaisuri gigantice,
diamantin șlefuite, le așin calea.
Undeva, în spatele Ultimului Far, perfid ascunsă,
Nelimitata Crevasă își macină canin tăcerea
spațială,
așteptând cu răbdare Irevocabilul Dar.
Bizara procesiune compusă din proteze din
material sintetic,
metalice sau din lemn, plăci dentare, peruci,
vase sanguine artificiale,
ochi de sticlă și alte organe aparținând cândva
sau trebuind să aparțină,
ființelor umane, dotate acum de către
veșnica putere obscură cu afectivitate senzorială,
se târăște chinuită, parcă, de ictusuri comițiale
spre unica lumină rămasă.
Ultimul Far, fascie plăpândă și efemeră în vasta
și orbitoarea semiobscuritate, pâlpâie agonice.
Deodată proteza unui picior, proteza unei mâini
și o perucă bărbătească se detașează de grosul
masei.
mâna, suprapusă piciorului vârât într-un bocanc
militar,

se cațără pe coama unui gnais, fluturând
în degetele rășchirate peruca decolorată.
Un glas cavernos împunge zarea,
făcând uriașul și agitatul convoi să se oprească
și să asculte Inspirata Tripletă:
„Încotro te îndrepti, popor al protezelor,
spre ce țel iluzoriu îți porți pașii
lumina aceea e înșelătoare, universul spre care
ne ademeneste acum, este fals
oprește-te, popor al protezelor
marșul nostru este suicidar,
să rămânem unde suntem
și să redăm vieții câmpia aceasta,
să ocrotim sâmburele încă viu,
să întemeiem pe tărâmul acesta un nou spațiu vital
să ne oprim, popor al protezelor,
lumina aceea ne ademeneste spre autodistrugere
opriți-vă, cât mai e timp, opriți-vă”.
Inspirata Tripletă tace așteptând reacția mulțimii.
În rândul protezelor se iscă freamăt și ele se agită
un timp, sfātuindu-se.
Într-un târziu, un tunet format din mii de glasuri
despică zarea plumburie:
„Nu-i adevărat, vrem să scăpăm din acest imperiu
al deznădejdi și al morții
acolo unde se zărește lumina trebuie să fie bine
înainte, popor al protezelor, înainte”.
Și protezele își reîncep marșul cu și mai multă
vigoare,
strivind sub tălpi Inspirata Tripletă.
Timpul trece și distanța dintre Ultimul Far
și mărșăluitori se micșorează.
Deodată, firava lumină dispare total
cenușul devine aproape negru și material.
Protezele încremenesc,
teama planează demential deasupra gloatei
apoi, antrenate de o groază totală,
scoțând un vaier prelung, acestea
se aruncă într-un ultim asalt,
rostogolindu-se unele peste altele
în gura larg căscată a Nelimitatei Crevase,
care le înghite, horcăind abisal.
Pe întinsa Câmpie a Tăcerii,
uriașul spațiu plumburiu rămâne mai departe
netulburat.
Doar farmacistul Figueras
caută fără conținere, absolut nimic.

Din vol. „Revelații” 2013

GEORGETA BLENDEA ZAMFIR - INTROSPECȚII

Ovidiu ATANASIU



*Câteva cuvinte
despre Cartea
„Introspecții”,
lansată la 26
februarie 2022, la
Brașov, Club
Armonia*

Volumul de Poezii
„Introspecții” al
doamnei autoare

Georgeta Blendea este realmente o adevărată bijuterie estetică, în cel mai pur stil romantic, dar și cu unele accente clasice evidente.

În acea zi de 26 ianuarie, ziua de naștere a autoarei, cartea doamnei Georgeta Blendea a reprezentat și reprezintă în continuare nu numai un cadou fizic personal, dar, sunt convins, este și un dar de la Dumnezeu, într-o zi când ziua de naștere fizică, biologică, coincide în mod minunat cu ziua de naștere editorială a volumului de poezii „Introspecții”.

Nu este deloc o surpriză faptul că o asemenea carte, de o încărcătură lăuntrică deloc ușor de egalat în literatura noastră de azi, amestecând măiestrit plinătatea și rafinamentul figurilor de stil, într-un concurs de metafore tot mai sus inspirate și epitețe ce asociază uneori extatic stoicism și epicureism, carte ce va ajunge curând pe exclusivista catedră a Academiei regale din Stockholm.

Cred că se poate vorbi de un Univers de idei și sentimente propriu al autoarei, un Univers care ne poartă cu gândul de la un Eminescu

îndrăgostitul absolut sau patriotul erou și Sfânt, de la Eminescu la Balzac și romanele sale fluviu, doamna Georgeta Blendea fiind în prezent autoare de metrii cubi întregi de manuscrise și a peste 20 de apariții editoriale.

De asemenea, pot spune că volumul „introspecții” reușește în mod strălucit și surprinderea unor subtilități aproape de nepătruns ale sufletului omenesc în general. Astfel, aceste fineturi literare ar putea împreună forma un sistem estetic propriu al autoarei, mărturie a unora dintre cele mai înalte virtuți ale gândirii umane, înțelegerea propriei sale complexități.

În final, doresc să precizez că volumul de poezii reușește să depășească bariera lingvistică, deloc neglijabilă, a traducerii limbii și simțirii românești în limba lui Voltaire sau Denis Diderot, limba franceză, traducere la care am avut privilegiul să particip.

Și într-adevăr, nu puțini termeni din limba română, cum ar fi de exemplu: „doina, dor, horă, ie...”, cuvinte vechi și foarte frumoase din vocabularul nostru, primite relativ recent în Patrimoniul imaterial mondial UNESCO, acești termeni nu pot fi traduși într-o altă limbă, sunt o intraductibilă lexicală pentru alte mentalități sau culturi, ceea ce le confirmă în mod evident valoarea și autenticitatea.

În încheiere, în acest context cronicar, poetic și omagial cu totul deosebit, context înnobilit de apropiatul concurs al prestigioasei Academii regale suedeze al Premiilor Nobel 2022 pentru literatură, țin să salut călduros aceasta ambițioasă apariție editorială și să urez distinsei autoare un sincer „La mulți ani și mult succes la Stockholm!”.

Vă mulțumesc!



Reflecție și poezie - și câteva poeme proprii

Nicolae VĂLUREANU SÂRBU



Doamne iubito, cum îmi pun eu nădejdea în tine ca într-o nălucă spre care alerg cu brațele pline de grădini cu flori și tu fugi mai departe fără să te ating. Ochii mei văd ce nu se poate vedea, urechile-mi aud freacă a sufletului tău ca o pădure de zadă, trupul meu aleargă odată cu trupul tău pe miriștile soarelui și te locuiește fără chirie. Spune-mi dacă totul este o poveste și tu ești cea din copilăria mea, de la marginea orizontului unde râuri de cleștar își așteptau cai înaripați să se adape. Unul din căpriori aș fi putut fi eu ca să nu zic cerb când tu treceai pe poteca asfințitului spre casa cu stâlpii de lemn ciopliți în inima unui popor care nu-și recunoștea arta. Și acum păstrez poza aceea cu fulminantele tale treceri călare pe un cal roib prin ierburile înalte spre podul de piatră căruia îi stăteau de strajă păduri de liliac înfloriți lângă care era un câmp de narcise. Dar dincolo de toate acestea brațele tale arcuite m-au cuprins pentru prima dată, mi-au lăsat legătura cu acele frânghii nepieritoare care-mi cuprind inima și pieptul în strânsoarea minunată ce nu se uită. Nu pot să cred că totul a fost real și lumea în care mă mișc mi se pare o forfotă dezarticulată fără minunea care ar fi putut să continue. Lumea în care se umple sufletul cu trăiri nu ne desparte de amintiri, imagini și persoane dragi, ele cu timpul se estompează și devin ca un vâl așezat peste ochii noștri gata să vadă dincolo de realitatea prezentă. Ei fotografiază realitatea din trecut plină de întâmplări, o redau în gând cu aceeași acuratețe, ba mai mult o încarcă cu un fel de nostalgie care exacerbează frumosul și-l fac prezent cu o undă de duioșie și înțelegere. De aceea orice clipă simțită face parte din zestrea noastră launtrică și capătă o aură de lumină care se varsă ca o lacrimă peste timpul trecut înfășurându-l în purpură fină. Acum sau niciodată cuvintele își caută rostul pentru a strânge și păstra filonul de aur al iubirii noastre, de mă întreb cum am putea viețui fără această iubire care mustește prin toți porii și-și caută astâmpărul și echilibrul în persoana de lângă noi. Sigur convergențele și divergențele au

curbele lor de întâlnire și despărțire dar ele au ca axă iubirea și prietenia statornicită. Nimeni nu ne poate îndepărta de la calea dumnezeiască a cuvântului prin iubire și simțire a aproapelui cel mai legat de inimă și suflet. Iubindu-ne între noi îl vom iubi și pe Dumnezeu nostru. Diminețile noastre așteaptă cu bucurie răsăritul soarelui nu numai pe pământ ci și în suflete. Și ce poate fi mai minunat decât o rază dătătoare de lumină și încredere chiar și atunci când cerul este acoperit de nori și se prefigurează o furtună. Dar întotdeauna după furtună se limpezesc apele și gândurile oamenilor, fiecare capătă un alt imbold în realizarea activității. Tenebrele se ascund și suflul muncii și al creației îmbracă valențe noi, se valorizează ideile și conceptele profunde, arta cuvântului împreună cu celelalte arte își dau mâna și apropie copia creației omului cât mai mult de creația perfectă a naturii. Credința își adaugă și ea dimensiunea aceea înalt umană de dragoste și apropiere față de noi înșine și prin aceasta față de Dumnezeu. Lumea se zbate în aceeași paradigmă a înțelegerii de sine împreună cu scopul și sensul aspirației sale spre deprinderea locului pe care îl ocupă în spațiul și timpul destinat. Caută permanent resursele care pot izvorî din interior și posibilitățile de folosire intensivă a celor existente în exterior, fără să fie afectat datul naturii de a se regenera singură. Atmosfera în care ne naștem ne formează și ne educă în spiritul tradiției și moștenirii culturale specifice, ne înscrie în spirala evoluției fizice și spirituale al adăugării la datul preexistent al destinului ori sorții, al dobândirii prin experiență și învățare a cunoștințelor necesare ori superioare, a percepției conștiinței de sine și a rolului și locului la care trebuie să aspiri în societate. Omul nu se confruntă cu natura ci se integrează-n ea și se situează într-un univers al său care-l plasează-n universul mare, infinit. E ca și cum ai spune că infinitul mic existent în noi se distribuie în infinitul mare. Poezia este un mod inefabil de a reflecta sentimentele și trăirile omenești și a le transmite prin scris, cu tot ce înseamnă forma cuprinderii lor în cuvânt și prin rostire ori citire, comunicarea lor celorlalți semenii care au cultura și sufletul deschis pentru formele cele mai înalte de percepere a realității transfigurate în forme sensibile ale artei cuvântului. Prin poezie ca și prin celelalte arte fără excepție căpătăm deprinderile înfrumusețării noastre ca spirit, ne apropiem de inepuizabilele posibilități de creație ale demiurgului și ele devin hrana noastră binecuvântată. Nimeni nu trebuie să ignore oferta de a se clădi pe sine după legile naturale ale creației divine și lucrarea sa devine opera sa.

Tu dormi

*Mă-ntorc la tine, iubito, lângă foc,
la casa răzlețită, ca un cuib uitat,
noaptea dorinței o mângâi s-o sufoc,
la geam vântul se-ncinge ne-ncetat.*

*Am somnul viscolit de-un fior rece
în care sânii-ți plâng după veșminte,
și timpul fuge, prin ceasornic trece,
luna-n perdele se stinge cuminte.*

*Trupul tău arde, e-un șarpe de jar,
sub pielea subțire se-aprinde focul,
trosnește-n sobă butucul de stejar,
noaptea-și destramă-n casă norocul.*

*Iubito, zorii ne-au prins c-o rază,
în mobile, căldura să se-așeze.
Tu dormi, singur o să rămân de pază,
umbră tăcută, somnul să-ți vegheze.*

Un sărut până la gleznă

*Strop de vin pe buze arse
Toamna ne desfată-n cupe,
Un sărut cu joc de farse
Vine gândul să-mi ocupe.*

*Tu vei înflori pe geana
De lumini în râsul lunii,
Eu goli-voi damigeana
Să mă îmbăt precum nebunii.*

*În fântâni cu ceru-n apă
Îți voi desena făptura
Pân'la vremea care-adapă
Cu neliniști băutura.*

*Și topit de grija morții
Mă voi dărui în beznă,
Scrijelind pe pragul sorții
Un sărut până la gleznă.*

*Tu vei nărui frustrarea
Când plăcerea sparge clipa,
La fereastră-n valuri marea
Streășină-și pune aripa.*

*Ploile se-aud în noapte
Ca într-un somn sfios de crini,
Noi am ars iubirea-n șoapte
Și adormim ca doi străini.*

*Luceferii pe raze se cobor
Nimic în lume nu e cum a fost
Mirosul fânului cosit s-a dus,
A mai rămas un singur avanpost
Întins pe tavă, sufletu-mi adus.*

*La ceasul iernii când se visează
Tăceri în cuvintele uitate,
Dorința-n flăcări la amiază,
Sparge clipe de singurătate.*

*Nu-s zăpezi, e secetă-n stele
Doarme visul pe poteci pierdute,
Fantome închise în castele,
Se luptă închipuind redute.*

*Noi plecăm pe drumuri ocolite
N-avem aripi vrednice de zbor,
În inimi puternic răscolite
Luceferii pe raze se cobor.*

*La steaua-mi veșnic norocoasă
Mă înfășor în lumină rece,
Iubito, ești azi cea mai frumoasă
Mă umpli cu timpul care trece.*

Ninsori de fluturii roșii

*Adun cuvintele din călimara vremii
scrise cu cerneală de sânge uscat,
și-mi sap în țărână poemele
într-o câmpie înțesată de maci.*

*Tu ești hârtia frăgezită de albăstrele
unde-mi gravez literele aplecate în rugă,
cu respect pentru cititorul peregrin
prin imperiul necucerit de poezie.*

*Cuvintele râd și plâng din vocale în vers
fac risipă rupându-se de gânduri
cu sunete neauzite de nimeni.
Clipele furate din ceasul de piatră
ca niște flori de salcâm alb,
îmbată somnoroasele albine
și noaptea-i o aripă uriașă
cu penele întinse peste mări.*

*Un cer cu ninsori de fluturii roșii,
poartă grădinile suspendate ale morții,
rădăcinile pământului ridică păduri
și sprijină cu vârfurile boltirea descrețită,
dimineața când cocorii pășesc strâmb
și poezii adorm în iubire cuvântul
nemurit de EMINESCU.*

HAIKU & CO

George ROCA

George Roca



Cuvântul a fost creat din rațiunea de comunicare dintre oameni, cu scopul de a numi creaturi sau ființe, obiecte și fenomene, și a vorbi despre ele atunci când acestea nu sunt prezente. Limbajul omului este compus din cuvinte legate între ele, cuvinte care exprimă teamă,

dorință, bucurie, nemulțumire, etc. O categorie de exprimare prin cuvinte este expresia sensibilității sufletești. Când creatorul-artist, se folosește de cuvinte - împletite armonios între ele - pentru a trezi în inchipuirea admiratorilor tablouri vii din lumea înconjurătoare, întâmplări, gânduri sau sentimente ale oamenilor, lucrarea pe care o realizează se numește compoziție literară. Cântul, poezia și narațiunea sunt instrumente prin care omul își exprimă sentimentele sufletești pe cale orală. Fenomenul trece din suflet în creier apoi este eliberat de acesta prin vorbire. Uneori eliberarea acestor sentimente a necesitat, în afara transducerii lor pe cale orală, o comunicare scrisă pentru a fi conservate posterității. Parerea mea este că poezia a apărut cu mult înaintea scrisului. Aceasta a fost transportată în timp prin tradiția populară orală, iar apoi, la momentul oportun, scrisă pentru a se păstra. În acest fel ni s-a transmis de la sumero-akkadieni „Epopeea lui Gilgamesh”, apoi la noi, colinda populară „Caloianul”, sau balada noastră națională „Miorița”.

Am ținut să precizez acest lucru, deoarece, după cum ne dezvăluie William Warriner* în cartea sa „101 Corporate Haiku”, acest gen de poezie „japoneză” (sic!) cu formă fixă a apărut pentru prima dată în China, sub formă orală (mai) primitivă, având tot timpul să se dezvolte și să se sofistică pe parcursul timpului. De aceea, cele șaptesprezece silabe care alcătuiesc poezia nu sunt întotdeauna necesar un număr arbitrar.

În Japonia, haiku (俳句 – *haika* = versuri), a apărut pentru prima dată în secolul al XVI-lea. Mai târziu s-a răspândit în întreaga lume devenind foarte populară. Istoria genului, ne reamintește de

mistica orientală și de maestrul zen-budiști care și-au exprimat gândirea sub formă de simboluri, mituri, paradoxuri și imagini poetice.

Haiku are menirea ca să transcendă limitele impuse de limbajul uzual și gândirea linear-științifică care tratează natura și ființa umană ca pe o mașină. Este aproape obligatoriu ca să indice un moment, o senzație, o impresie sau o situație dramatică luată din natură. Este la fel ca o fotografiere a unor momente specifice ale naturii. Enunțarea lucrării, în general a celor șaptesprezece silabe trebuie să se realizeze pe o singură respirație. Colecțiile tradiționale de haiku sunt aranjate în funcție de anotimpurile anului și de aceea conțin, în general, cuvinte de sezon, care se numesc **kigo**, cuvinte care precizează perioada calendaristică a lucrării. Astfel **haru** desemnează primăvara, vara este reprezentată prin **natsu**, toamna prin **aki** și iarna prin **fuyu**. Fiecare din formele sezonale are subdenumiri sau combinații precum :

Haru tatsu – începutul primăverii / *Haru meku* – semnele primăverii / *Yuku haru* – sfârșitul primăverii / *Sakura* – timpul florilor de cireș

Natsu kinu - începutul verii / *Hachisu* – mijlocul verii / *Natsu no hate* - sfârșitul verii

Hana natchibana - timpul în care înfloresc portocalii sălbatici

Zuku aki – începutul toamnei / *Kure no aki* – sfârșitul toamnei / *Momiji katsu chiru* - căderea frunzelor

Shimotsuki – noiembrie / *Shivatsu* – decembrie / *Mutsuki* - ianuarie

Hatsu yuki – prima zăpadă

Haiku

Haiku, sau *haikai*, este în general, dar nu obligatoriu, o poezie cu formă fixă alcătuită din trei versuri de câte 5, 7 și respectiv 5 silabe (în total 17 silabe) fără rimă sau ritm ci numai cu aliterații și asonante. Caracteristicile haiku-ului sunt libertatea inspirației, concentrarea expresiei, constrângerea exercitată de forma fixă și poanta finală, marcată de un umor ce nu exclude melancolia sau chiar tristețea. Mai mult decât inspirație, pentru a compune un haiku, este necesară meditație, efort și percepție.

În cartea sa „How to Write, Share, and Teach Haiku”, William J. Higginson enunță: *„Scopul primar al citirii sau scrierii unui haiku este ca să împărtășească momente din viața noastră care ne-au marcat cu experiențe sau percepții pe care noi le oferim sau le primim cadou (de la viață). La cel mai înalt nivel, acesta este marea menire a artelor și în special a literaturii. Haiku, apare, întotdeauna, acolo unde sunt persoane în tangență cu lumea sensurilor lor și cu răspunsul simțămintelor lor la aceasta”.*

Mulți poeți au tratat cu mult respect fenomenul haiku, dar asta nu înseamnă că se impune o barieră între acesta, producător sau cititor. Haiku nu este totuși ceva asemănător Luceafărului venit din altă sferă! Este un fenomen literar normal, accesibil tuturor celor cu simțire și aptitudini. Termenul „haiku” a fost construit din două caractere chinezești care înseamnă „expresie jucăușă”. Unele haiku-uri sunt simple ghicitori, două rânduri compunând întrebarea, iar un rând răspunsul. Totodată este o veche tradiție ca haiku să enunțe o satiră, atunci primind denumirea de *senryu*.

În poezie, ca și în viața noastră de toate zilele, ne permitem să ne abatem de la reguli. Nici chiar poeții clasici nu au respectat întotdeauna formula de cinci - șapte - cinci silabe. În secolul al XIX-lea un poet japonez pe nume Shiki a compus o serie de haiku-uri cu cincisprezece până la douăzecișicinci de silabe.

Haibun***

Interesant este faptul că haiku se metamorfozează (complementează) și în alte forme literare, precum „HAIBUN” (俳文 - haikai scrieri), o combinație dintre poezie (haiku) și proză. Haibunul este compus dintr-o proză scurtă poetică, descriind de obicei imagini din călătoriile autorului. Hirocki Soto spune: *„Haibunul este o filă dintr-un jurnal de călătorie”.* Obligatoriu trebuie să conțină în interiorul textului său unul sau, mai rar, chiar două haiku-uri, și un haiku (chiar o tanka) ce închide haibunul, având un caracter concluziv, de obicei surprinzător prin mesajul abordat de autor. Haibunul original japonez a fost creat în secolul al XVII-lea de către călugărul-poet japonez Matsuo Basho. Acest gen literar a penetrat în Europa doar spre sfârșitul secolului XX.

Compoziția haibunului, evidențiază deci, o proză în care narațiunea aparține unor momente speciale

din viața autorului. Aceasta ia diferite forme precum: proză scurtă, eseu, autobiografie, jurnal de călătorie, ș.a. Poezia care o însoțește, adică versurile haiku, poate lua două forme:

- prima, reprezentând un sumar a ceea ce se exprimă în proza aferentă, dar fără a se repeta cuvinte și imagini cuprinse în aceasta;
- a doua, în concordanță cu proza, ne duce cu un pas înainte pentru a întregi subiectul. Unii autori creează astfel, haiku aferent reprezentând fantezii sau vise, unele legate de memoriile trecutului, altele de previziuni și dorințe de viitor.

Tanka****

„Proza Tanka”, având aceeași origine japoneză, se înrudește cu Haibun-ul. Este o combinație dintre „Poezia Tanka” (waka (和歌, în japoneză poem)) și proză. Termenul „tanka” a fost creat la începutul secolului douăzeci de către poetul și criticul literar (1867-1902) cu scopul de a moderniza „waka”. Având aceeași motivație, tot el a inventat și termenul „haiku”, din termenul arhaic „hokku”!

În încheiere, putem spune că specia literară haiku și rudele sale apropiate, haibun și tanka, s-au sofisticat și au devenit cunoscute în Japonia, începând cu secolului al XVI-lea, reprezentanții cei mai de seamă fiind Kobayashi Issa, Matsuo Basho, Masaoka Shiki și Yosa Buson. În literatura europeană și americana modernă au strălucit poeți ca Amy Lowell, Conrad Aiken, Ezra Pound, Robert Frost, W.B. Yates, Paul Claudel, William Warriner, Bill Higgins și alții. În literatura română creatorul de excelență în domeniu, a fost talentatul poet, regretatul Nichita Stănescu, care a excelat în haiku.



LA ÎNCEPUT A FOST CUVÂNTUL, DAR LA SFÂRȘIT LUMEA A UITAT DE CUVINTE ȘI S-A NĂRUIT! (JURNAL 1)



Nicholas DIMA

Continuare din numărul trecut

Convingeri și Credință

Când crezi în Dumnezeu și te rogi simți o mare ușurare, chiar dacă rugăciunea nu pare să ajute. Când nu crezi în nimic ești ca un disperat care nu-și găsește nici măcar paiul de care să se agațe să scape de înec. Când viața îți pune obstacole și te confruntă cu probleme dificile ești obligat să găsești soluții. Obstacolele pot deveni astfel șanse. Profită de ele.

Și pentru a-l completa pe Arhimede... Un corp solid scufundat pe jumătate în apă rămâne cu cealaltă jumătate la suprafață. Deci atâta timp cât mai ești la suprafață și poți respira, nu ceda! Singura bătaie pierdută este cea la care nu te prezinți.

A impune soluțiile tale altora, înseamnă a lua în mâinile tale soarta celorlalți. Părinții o pot face și uneori trebuie să o facă acest lucru cu copiii, dar nu adulții între ei. Nu impune deci altora convingerile tale. Convinge-ți semenii că soluțiile oferite de tine sunt și în favoarea lor. Fii aproape de oameni. Vorbește-le, ascultă-i, consultă-i, fă-i să te simtă aproape chiar dacă nu îi poți satisface.

Personal, am pierdut multe bătălii până cum, dar nu am pierdut războiul. Într-un mod aproape comic, am pierdut chiar și averea. Nu împlinisem vârsta de 20 de ani când am fost condamnat și în condamnare s-a stipulat și confiscarea averii personale. Noroc că nu aveam nimic. Oricum, de pe la 20 de ani am început să strâng și să adun. Am adunat însă doar în suflet pentru ca la 28 de ani tot nu am altceva decât hainele de pe mine. (1964)

Azi când privesc în urma mi se pare că de la etatea de 20 de ani până acum a trecut doar o clipă, dar judecând după tot ce s-a adunat în ea, clipă a fost mare cât eternitatea. Eram foarte tânăr și plin de energie și entuziasm; priveam cu încredere înainte, dar m-am împiedicat de destin. Consider că soarta mi-a hărăzit

un rol greu și mă întreb dacă mi-am jucat bine rolul primit? Mi-am intrat oare în propriul destin, ori de fapt m-am născut în el? Și totuși dacă aș relua viața de la început nu aș ocoli nici unul din obstacolele prin care am trecut. De altfel, mă consider un fel de bun social. E datoria mea să reușesc.

Omul e ca un bulgăre aurifer din care trebuie extras aurul; e ca un cristal brut care trebuie șlefuit. Până la un punct te șlefuieste societatea. De la un punct trebuie să te șlefuiesti singur ca să devii ceace dorești.

Frământări

Ți se pare greu? S-au obișnuit oamenii și cu socialismul! (1964) Să nu faci însă greșală să crezi în mai bine. Trăim timpuri grele și multe necazuri. S-a furat curcubeul de pe cer! Mizeria ne alterează sufletele. Învingătorii au întotdeauna dreptate. Ei definesc de fapt dreptatea după interesele lor. Pe mulți oameni nu-i inversează adevărul. Îi vor doar să arate că atitudinea lor corespunde adevărului. (Caiet nr. 10, Toamna 1964)

În politica adevărul e definit în funcție de interese. Cu tot efortul făcut pentru a înțelege și a acorda circumstanțe atenuante vremurilor noastre, nu reușesc să găsesc acele circumstanțe. Îi iert totuși pe toți cei care ne-au chinuit, dar nu merită. (În acest context consemnat: Hienele sunt animale care dezgroapă morții și îi mănâncă de vii!?)

Gradul de trăire e proporțional cu gradul de frământare sufletească și frământările înseamnă suferință. Ultimă consolare a celor frământați sufletește e scrisul. „Frământata” concluzie pentru scriitori. Să ne bucurăm deci că trăim! Fericirea înseamnă să-ți găsești sensul în viață și nu poate fi decât relativă; nu poate fi un scop pentru că scopurile se schimbă permanent. Deci noi nu căutăm fericire, ci echilibru. Scopul vieții e perfecționarea sufletului, ceace nu poate fi înțeles complet decât dincolo de materie. Eu rămân optimist și văd viața ca o competiție sportivă. (1965)

Ne-au trebuit sute de mii de ani să devenim oameni și doar câteva mii de ani să ne civilizăm. Și oare suntem civilizați? Oamenii se stratifica social ca într-o piramidă cu trepte. Dacă fiecare om își găsește locul cuvenit și meritat, societatea e stabilă și prosperă; fiecare om la locul lui; fiecare cu simțul valorii proprii și cu curajul răspunderii poziției pe care o ocupa. Viața poate fi frumoasă oriunde când omul își înțelege menirea și își face datoria. A se reține însă că nu există societăți ideale, dar e bine să tindem spre ele. (1965)

Comorile unui om se strâng în suflet și în conștiință. Acolo nu le poate taxa or impozita nimeni și de acolo nimeni nu le poate fura sau expropria. Pentru a emite o ipoteză și a te face ascultat trebuie că mai întâi să-ți consolidezi o platformă materială, intelectuală și în

final, spirituală. (1963)

Distincția dintre materialism și idealism ne e tocmai clară. Chiar și materialistii au o doză de idealism. Unde e limita? Concepția materialistă despre viața are avantajul că poate explica rațional totul prin prisma simțurilor. Nu atinge însă dimensiunea spirituală. Materialismul excesiv duce la ateism și la o societate de junglă. Idealismul duce la spiritualitate, la întoarcere la origine, dar te poate rupe de realitate. Viața se situează undeva pe la mijloc, între bine și rău. Și de unde începe răul? De la mărul lui Adam! (Martie 1964)

Nu e bine să culegi toate roadele a ceace ai semănat. Lasă ceva și pentru alții și eventual lasă-le să le culegi... și dincolo. (Caiet nr. 10, Toamna 1964)

Noi Românii

Am primit toate loviturile năvălirilor barbare. Am apărut occidentul prin simpla noastră existență la răscrucea continentelor. La adăpostul nostru și pe munca noastră s-au afirmat alte civilizații. Noi încă nu am reușit să realizăm un tip psihologic și fizic propriu neamului nostru și timpului trece. Trebuie să ne înțelegem sensul istoric; să ne cultivăm drepturile, să ne luăm soarta în propriile noastre mâini; să luptăm în mod conștient ani de zile de acum înainte pentru a învinge teamă și servitudinea din noi. Aceste lucruri să le înțeleagă în special cei care ne conduc. Competența și onestitatea ar trebui să fie trăsăturile definitorii ale conducătorilor. (1968)

În conștiința mea trăiesc toți românii. Și nu mă dau bătut pentru că m-ar mostra conștiința. Cum mi-aș putea dezamăgi confracții și strămoși? (1967) Suntem o generație instabilă și în continuă căutare. Așa se explică de ce se acceptă atitudini și situații aproape absurde. Viteza schimbărilor și ritmul vieții ne derutează. S-ar putea să fim ultima generație care încă mai caută ceva. Mândria noastră națională e justificată de frumusețea tradițiilor, de înțelepciunea proverbelor, de realizările noastre populare, de humorul popular...

Noi avem proverbe unice în lume și un simț al humorului de neegalat. Apropo de Proverbe și de Humor: Bate proverbul cât e cald; Fă-te frate cu proverbul până treci puntea; Proverbul dulce mult aduce; Nu da proverbul din mâna... Proverbul bun se cunoaște de dimineață; Cine se scoală de dimineață ajunge de proverb... și mai recent Hoț la hoț nu-și scoate ochii.

Ani de cumpănă; Ani de studii

Mă încercă o tristețe profundă. Am 28 de ani și simt deja povara vieții. Mă simt cumva învins, dar nu mă consider ratat. Trecut pe... acolo și printr-o iubire pierdută, mă simt purtat în voia sorții.

1964: Un an de luptă și de formare. Un an de la

despărțirea de o mare iubire; an de refacere. Cum îmi merge? Intelectual bine; Fizic bine; Sufletește „șchiopătez bine”. (Caiet nr. 10-12) 1965: An de afirmare. Facultatea merge bine. Mă pregătesc. Voi fi un profesor bun; voi face lecții libere; voi fi apropiat de elevi; voi fi prietenos, dar ferm și sever când va fi cazul.

Sfârșit de an. Am continuat să-mi completez cultura generală potrivit planurilor. Am umplut unele din golurile intelectuale pe care le aveam. Îmi propun în continuare să adâncesc cunoștințele în domeniile filozofie, filologie, logica, literatură. Îmi fă planuri și recomandări: Un bun profesor și un bun jurnalist trebuie să cunoască: Retorică, Stil de prezentare, Vocabular, Gramatica... (PS: Am început să studiez, dar nu am menționat sursele de inspirație).

Retorică înseamnă articulare corectă, elocventă, debit verbal, ton și inflexiuni adecvate; înseamnă controlul gesturilor și coordonarea cu expresia feței. Stilul se cere energic, clar și modest. Limbajul trebuie menținut simplu, elegant și ușor de înțeles. Se recomandă evitarea frazelor pompoase și a figurilor de stil inutile. În același timp, se cer gesturi sobre și sincronizate cu ideile abordate. Se impune o atitudine sinceră, iar gradația vocii să fie ascendentă. Se recomandă deasemenea un timbru calm, presărat cu mici pauze și suspansuri.

Semnificația cuvintelor: Atenție la nuanțe și la diferențe. Exemple: Perseverent/ Ferm/ Sever/ Dur; ori Ambițios/ Încăpățânat/ Brutal; sau Simpatie/ Empatie/ Dragoste/ Iubire, Pasiune/ Patima/ Obsesie...

Deasemenea, atenție ca limita dintre a critica, a ironiza și a insulta e foarte fină.

Despre ortografie:

Personal continui să scriu „sunt”, pentru că nu sunt de acord cu nouă linie a Academiei. Ăstia trăiesc în România. Ani de zile ne-a fost frică să spunem că suntem români. Acum vor să mă facă să scriu că sunt român. Sunt convins că se va reveni la vechea scriere. (Decembrie 1965)

Lecția de gramatică (Noembrie 1967).

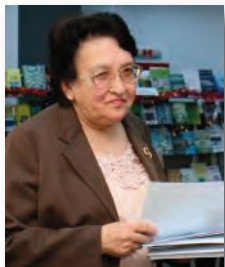
Se scrie: Idee, Ideea, A Crea-creez, A agreea-agreez, Acea și Aceia, Cheamă, Gheață, Trebuie, Asiduu, Perpetuu, Chintesența, Grimasă, A trăzni, A dezbate, A se răzvrăti, Cvintet, Acuarelă, A înnoda, A înnopta, A înnoi, dar și: A se îneca, A înota... Transsiberian, Peisaje, Mesaje, Personaje... Și altele: Nu fi supărat, dar fii atent, De la, Pe la, De pe, Ca și cum, De-a dreapta, De-a gata, Îmi, Îți, Îi... Gură-cască, Pierde-vară, Et caetera, Etc...

Recomandări pe care mi le fac pentru a mă forma:

Citește mult și informează-te; știrile de azi vor fi istorie mâine. Recită poezii, citește proza bună cu glasul tare. Așterne pe hârtie tot ce ți se pare deosebit... Este de fapt ceace am și făcut. (Noiembre 1967)

Va urma

Eminescu în tătară călătorind prin Asia Centrală



Güner AKMOLLA

Membră a Uniunii Scriitorilor din
România și a Uniunii Scriitorilor
Tătari din Crimeea

Doamna Galina Martea în studiul „Mihai Eminescu în cultura universală, rev. Vatra Veche nr.1 din 2023, deschide o problemă interesantă prin implementarea noțiunii etnic-individual sau Eminescu -OMUL. Sunt convinsă că orice tânăr cunoscător al limbii române și studiind în limba română devine „sclavul” intelectual al personalității Marelui Poet și înțelege rostul și rolul poporului care a dat sub soare geniul. Dacă în clasa 9-a am memorat Luceafărul, în anii de muncă mi-am propus să-l fac cunoscut în lumea cea mare a tătarilor din Crimeea, Uzbekistan, Kazachistan, Tataristan... Și cum nu puteam ajunge pe acolo, am trimis cărțile la universitatea „Amet Yesevi” din Ankara, unde învață tineri din aceste țări, precum și din vecinătățile Asiei Centrale. Dacă Luceafărul/ Tan Yıldızı a fost publicat în 1992 în ziarul „Karadeniz” al uniunii democrate Tătare din România, poemul tradus de mine a apărut în volum în 2003, an în care publicam și Legenda Eroului Tătar din România, Negip Hagi Fazıl. În perioada aceea realizam emisiunea radio C- ța în limba tătară cu d-na Cecilia Pătrăhău, și am aflat că tinerii ingineri de la Centrala Cernavodă au spus, ascultând emisiunea; „d-na nu trebuia să mai spună titlul poemului, ritmul din tătară este același”: „Bir zamanda bar eken / Masalday bir zamanda, En guzel qız dünyada Yuksek padişa aileden.

„Bir tane qız ailede / Er şiyde nazlı eken, / Yucelermen o osken / Ayday, yıldız ışında. / Yuksek duvar salqınından / Adımların akete, / Pencirede korişe / Aşiq bolğan yıldızımın.”

(G.Akmolla, vol. Mihai Eminescu, Tan Yıldızı, Ex Ponto, 2003 p 17 prefață Violeta Ștefanian)

Lucrând eu la Liceul Internațional de Informatică, Constanța, primesc într-una din zile acest original îndemn de traducere din partea directorului Gürbuz Baykara: „d-nă profesoară, ce a scris așa de rău despre turci Eminescu în Scrisoarea a III-a?” Răspunsul meu „Eminescu n-a scris

rău despre turci, el a fost un mare poet care n-a avut nimic comun cu șovinismul!” mi s-a părut insuficient și traducând poemul, am simțit nevoia să traduc cele cinci scrisori din care redau:

„Aqşam, yorğun kırpıklarımın üfurgende mumlarını,
/ Anca saatmen cürsetemen uzun cölly zamannı, /
Odandaqı perdelerni yavaş tartsan kenarğa, / Togiler aynın alevleri dad berip er yağına, / Sönsüz dertler kene çıkar hatıralar gecesinden / Rüyamda onlar öldiler, dep, tuyarsın acını işten.”

(G.Akmolla, I-inci Mektup, vol. Romen Klasik Çağdaş Antolojiyası/ Antologia Liricii Clasice, Contemporane Române, Stud IS 2012, P.45).

Apoi:

„Neden murekeplerde qalemim qaldı dep sorasan,
/ Neden ritim aldata ışımdan alıp, zamanımdan, / Neden o sararğan kâtlar yuqlap, unutilıp qalğan, / Yukseklengen yamblar, troheyler, atlağan daktillerni? / Eger bilsen hayatımın sırnı, oğraştırğan dertlerni, / Korer edin qalemlerni qoparğan quvetim barın, / Sora sonra, neşin men, doğrılığın colında bolıp, / Eski tılımnı canı colğa bilgı içün oğraştım salıp?”

(G.Akmolla, II-cı Mektup, vol. Romen Klasik Çağdaş Antolojiyası/ Antologia Liricii Clasice, Contemporane Române, Stud IS 2012, P. 50).

Mai apoi:

„Dünyada bolğan tılların bırıne o padişa bolğan,
Qoyman tolğan tarlaların denişken bir otlaqman,
Cerde catıp, topraqta qolın başına yuqlap salğan,
İlla tıştı qapalı kozi, işersinde yuqusunda aşılğan;
Kore aynı, kokteki cerinden qobıp tuşe aşğa
Sonra kele bir qız bolıp tamam onın qarşısına.”

(G.Akmolla, III-cı Mektup, vol. Romen Klasik Çağdaş Antolojiyası/ Antologia Liricii Clasice, Contemporane Române, Stud IS 2012, P. 53).

Și mai apoi:

„Canğız saray carıqlanıp aynasından kolge qaray
Temiz suvnın astında da asırlar boyı yuqlay;
Çam teregin arasından siyrek cerden koterile,
Aylanğan talazlarğa da qaranlıqnı ortıre.
Togerek yuksek pencirede qaltırıp dayanğanda
Qırav bolıp caltırarlar uzun perde sarılğanda,
Tav ustunde ay qaltırar, cana, balabanlaşa,
Qaya uşı, terek ustı, koknı boyalağanda,
Uzun meşe ağaşları bekçi bolıp sarılğanlar,
Tuvacağın bekleğende, hazinege bolışqanlar.”

(G.Akmolla, IV-cı Mektup, vol. Romen Klasik Çağdaş Antolojiyası/ Antologia Liricii Clasice, Contemporane Române, Stud IS 2012, P. 62)

→ Continuare în pag. 32

FASCINANTA PREDILECȚIE ȘI CULOARE PENTRU CUVÂNTUL SCRIS AL ROMANCIERULUI ILIE SEREDIUC

Veronica RUSU-BUCICO



„Istoria e mânuită de oamenii care își pipăie neconținut pulsul” susținea Emil Cioran. În acest sens al progresului istoric care încorporează crâmpene inedite dintr-o poveste a civilizației se înscrie și noul roman al distinsului scriitor Ilie Serediuc, având titlul „Călător prin Europa și Asia”, o lucrare care dă valoare unui tărâm necunoscut și un aer aparte autorului însuși. Prin intenția domniei sale de a înmulți emoțiile și trăirile simțite, fuzionate constructiv dintr-o altă lume din această viață, amplificând fericirea, la mod direct, prin intermediul succesorilor și trăirilor consimțite pe care autorul a intenționat să le împartă din plin cu cititorii săi, devenind, astfel, un observator și un filozof obiectiv, iar autobiografia domnului romancier are idei promotoare prin tenta meditativă a discursului epic, îngemănat în cele șapte capitole, deloc întâmplătoare, după mine, un sistem de filosofie numerologică care are ca pretext idei de viață în deplinătatea trăirilor ce nu pot încăpea într-o singură pagină și o magică formulă de cunoaștere a lumii, prin intermediul călătoriei de revenire, prezentat în cel de-al șaptelea capitol - Revenirea acasă, tărâmul de unde a plecat într-o formă de cunoaștere - este echivalentă cu o versiune a Duminicii sufletului.

Romanul debutează cu o replică în stil clasicist al cronotopului: „...în anul 1988 mă aflu cu serviciul prin Orientul Mijlociu în peninsula arabică și, mai precis, în extremitatea nordică a Golfului Persic, în orașul Al Kuwait, capitala Emiratului Kuwait...”. Descifrarea incipită a semnificațiilor toposului se conturează pe emblematica idee de „leagăn al multor civilizații”, ori, insistă naratorul: „...se ține minte că aici pe aceste locuri străvechi s-au format acele trei religii fundamentale ale omenirii - creștinismul, iudaismul și islamismul...”, evocând formula legendară a definirii acestui tărâm plin de semnificații. Perspectiva epică

înserează mai jos formula unei cărți de vizită a Kuweitului cu tentă memorialistică care învolbrează cu lux de amănunte, scene decupate din lumea concretului (pp.3,4).

Aspectele realității văzute și trăite în plinătatea emoțiilor nu par deloc emblematizate, portretizate, ci formează o remarcă a aceluia timp și loc care sporește un viu interes și incită cititorul pentru a lectura cu voluptate, deoarece elementele profilate într-o succesiune aglomerată de detalii devin impresionante, mai ales cât privește avizul de noutăți istorico-geografice, având un specific notoriu ce nu depășește cadrul obiectivului: „*Kuweitul este țara nisipurilor și a soarelui, a petrolului și a gazelor naturale... Suprafața totală de 17.818 km pătrați situează Kuweitul printre cele mai mici state din lume, fiind acoperit aproape în totalitate de nisipul Deșertului Arab...*”

Formula evocării locurilor prin care și-a perindat naratorul pasul, aducându-și contribuția de valoare în acest spațiu, totalmente diferit de zona din care vine, este realizată în cheie cinematografică, cu excelență documentară, unde termenii descriși sunt atât de reali, încât creează impresia unui reportaj: „...*clima Kuweitului este deșertică, cu temperaturi foarte plăcute, în perioada primăverii din luna martie...*” (p.7).

Pot susține că romancierul, prin verosimilitatea celor descrise, implică un mecanism de convertire a vieții comune într-o pagină de carte eternă, căci universul configurat abundă în nuanțe informative, memorialistice, axate pe un sistem de realități cu totul diferit de cel știut, ori viziunea inginerului Ilie Serediuc decurge din percepția duală a realității, axate pe lux și emoție, din perspectiva conflictului armat, unde, mai jos, totul capătă conturul unui decor insolit, sugerând imaginea unui tablou de viață halucinantă: „*Acuzația irakiană era gravă, ei susținând că sondorii kuweitieni furau cantități imense de petrol, prin foraje înclinate de mare adâncime...Războiul a destabilizat economia și viața în Kuweit...*” (p. 33). Pe toată întinderea epică se profilează subiecte notorii, situații descrise în dimensiunile unor timpuri, demult apuse, sau, antitetic, a unei lumi cu ritmuri reale, grav afectată de tot genul de tulburențe (pp. 33 & 92). Determinante, în manieră dinamică a obiectivelor alese pentru vizitare în acest traseu de revenire acasă, prin zonele descrise, romanul include o evoluție epică spectaculoasă cu un discurs narativ dens și impresionant, în raport cu momentele descrise, fiind analizate cu multă atenție, evidențiind detalii semnificative, impunându-se printr-o selectă oscilație ale gândurilor care creează impresii demne de



admirație și dorințe extinse din partea cititorului de a face tot posibilul să-i calce pe urme: „...am vizitat Ankara aproape două zile, dar, bineînțeles, că nu poți vizita totul... se observă totul construit nou, în stil modern, european, un oraș foarte aglomerat și reprezentativ, ca orice capitală din lume...” (pp.107&145).

Observațiile ingineresti, în ceea ce privește detaliile de construcție ale mai multor obiecte de importanță majoră, contestă profesionalismul impunător al naratorului, inginer de profesie care semnalează segmente aparte din elementele tehnice - o oportunitate sugestivă pentru cei inițiați în domeniu - această sublimă atestare a mărcii ingineresti îi descătușează spiritul sacrificat pe altarul zămislirii marilor edificii - prilej de bucurie, învăluită în lumina frumoaselor amintiri și a pregătirii profunde în domeniu (pp.118,119,120). Un loc aparte, ca interes istoric pentru noi românii îl ocupă gestul cu insistența asupra cutremurătoarei pagini despre prolificul Domnitor Martir al Țării Românești, Constantin Brâncoveanu, care a plătit otomanilor prețul ortodoxiei românilor cu capul său, al celor patru fii și al sfetnicului său. Au fost decapitați la Instambul de otomani, în data de 15 august 1714, după ce în fața lui fuseseră decapitați ginerele și cei patru fii...” (pp.93,94), amintind desigur și despre paginile de aur ale domniei lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

Indiferent din ce zonă geografică și timp istoric sunt absorbite evenimentele în roman, acestea sunt supuse atât memorării cât și trăirii prin gestul de observare și reflecție, specifică personajului narator. Dincolo de fascinanta predilecție pentru măreție și culoare în cuvântul scris, paginile mai sunt completate și cu expresii emoționante, dominate de sentimente încărcate de nostalgie: „părăseam acele locuri cu mare regret și cu o mare greutate în suflet, fiindcă lăsam acolo o felie din viața, ființa și tinerețea mea, pe care am depus-o cu grijă și emoții la baza celor trei fabrici construite...” (p.38), s-au dezvăluit despre stările interioare care își găsesc afinități cu momentele de mare fericire și nostalgie pentru edenicul loc al copilăriei, axat pe o prezentare spontană, lipsită aproape de încărcătură artistică, dar însumând un caracter confesiv ce surprinde interesul cititorului pentru dezvăluirea detaliilor private: „îmi amintesc... la noi în Bucovina, bradul de Crăciun trebuia să aibă în podoaba sa și câteva portocale adevărate (cu etichetă Jaffa) și pe care le împărțeam cu sora mea și părinții...” (pp.89,90).

Totuși cea mai mare parte a romanului adună repere și reflecții de călătorie: drumul spre casă care etichetează reprezentarea monumentalelor locuri vizitate a lumii exterioare, așa precum o atestă din mai multe perspective menționate, conține

consemnările până la stația terminus. Viața trăită pentru scriitorul Ilie Serediuc devine o formulă de transcendere prin sufletul cuvântului scris, onorându-și misiunea de inginer al literei, misiune care i se potrivește de minune.

Ultimul capitol, al șaptelea - „În Europa de Est prin Balcani” - constituie un amalgam antitetic conceput și concentrat pe proiecția descrierilor, a detaliilor atestate în Anatolia - vechea denumire a Turciei de astăzi, evidențiază o surprinzătoare și o monumentală prezență, convingătoare în acest sens, fiind și șoselele destul de bune, spre deosebire de „traseul din Bulgaria, satelit al URSS din 1944, cu drumuri neamenajate, asfaltul avea gropi, șoseaua, trecând prin localități de peste munții Balcani, iar miliția bulgară stătea la pândă prin toate unghiurile și pădurile...”, sau cu referință la sistemul de verificare la punctele de trecere vamală, intervenind cu o concluzie de final: „Am concluzionat că în toate țările blocului communist sub tutelă rusească se aplică aceeași politică de indobitocire a populației, încât omul obișnuit să cunoască doar strictul necesar muncii lui...” (p.150).

Finalul e și el relevant! Naratorul contrapune cele două lumi în lumina reflectoarelor antitetice, dar, totuși, reușind să dea un sens existenței prin diferențele destul de potențiate, pe alocuri, cu evocări ambigue, justificând condiția de viață a oamenilor din lagărul sovietic ce au simțit presiunea oprimată a circumstanțelor, curmându-li-se voința de „stăpân peste zare” a oamenilor ce au trăit un declin lipsit, practic, de identitatea fertilă a viselor, evidențiind condiția umilitoare ce aduce după sine degradare morală și fizică. (pp.152,153&155). Tot în acest ultim capitol naratorul precizează niște date importante pentru români, în speță pentru ieșeni cu referință la orașul Veliko Târnovo „la Patriarhie, unde s-au aflat moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva, aduse de împăratul Ioan Hasan al II-lea de la Epirus!” (p.158).

După cum am observat firul epic cuprinde un dens fond axat pe sugestiv și meditativ, pe alocuri de o aleasă profunzime ce surprinde detalii relevante elemente-cheie în descifrarea intențiilor atroce ale sovieticilor care au dus întotdeauna o politică de conflict, de coterpire, de oprimare, de ținere în supunere, căci prozatorul observă toate aceste detalii. (vezi pp.162&165). Ideea sistemului batjocoritor de comportament și verificare în vama românească face dovada convingerilor existențialiste în „țara noastră dragă”, lăsând să planeze sentimentul lipsei de sens într-o lume percepută ca o combinație de idei și circumstanțe sinistre. (vezi p.168).

Evident speranța găsirii unei ieșiri din labirintul cruntelor încercări prin care a fost pus să treacă poporul român nu s-a lăsat mult așteptată, căci revenirea în patrie a domnului inginer fu marcată de

aerul marilor schimbări, pe care le sesizase chiar de la începutul revenirii acasă - abia în momentul manifestărilor de răsturnare a dictaturii ceaușiste, înțelese că această expansiune de acțiuni tulburătoare, de care fu avertizat, fu premeditată de mai marii cointeresați de răsturnarea acestui regim și impunerea unui sistem în lanț de schimbări. Descătușarea spiritelor, care atâta timp au fost ținute în lanțuri și la propriu și la figurat, au adus cu sine valuri rebele ale marilor schimbări printr-o descătușare, aproape demonică, cazul acesta de mare anvergură deveni pentru un moment mai extins-o formă de restabilire a sensurilor definitorii ale vieții.

Romanul se finalizează într-un moment de mare tensiune, anunțând parcă o compirmare a timpului, în concordanță cu spațiul care părea a se dilata, pregătind terenul marilor schimbări ce urmau să vină. Această bulversare de spirit provocă incertitudini, conferind vieții un alt ritm decât cel obișnuit, creând premise pentru o cale imprevizibilă cu repercursiuni majore, urmând o cronologie a faptelor și întâmplărilor în care este pus naratorul, rodul beletristic al muncii lui, evidențiat în toate romanele apărute, se raportează la o înșiruire de amintiri spectaculoase ce țin de o sensibilitate și un spirit acut de observație și expunere literară didacticistă. Imaginile artistice din roman surprind dimensiunea spațiilor care sunt legate de senzație de dublare; se

atestă în roman un moment de trecere dintre două lumi, dintre două stări, dintre lumină și întunericul lumii, se consumă o viață de om și vieți prin secole, perindate prin timp și spațiu extins.

În încheiere, aș dori să remarc faptul că produsul epic al scriitorului Ilie Serediuc creează o intrigă aparte tocmai prin faptul că romanul este un produs actual și productiv care conturează dimensiunile unui spațiu extins cu ritmuri reale, emite niște formule comprehensive actuale și constituie, sugerând mesaje și perspective de viitor, invocând pasaje istorice accesibile în ordine cronologică, dar și segmente din prezentul ce emană grave frământări și oscilații, deși, totodată, ne încurajează spre o redescoprire a esenței vieții într-un mod aparte, justificat, căci, căutând o vecinătate în care aș plasa acest roman, ar fi corect să constat o echivalență a clasificării literar-artistice, în cheie tentantă, cu extinse competențe istorice și politico-geografice, astfel romanul ne oferă aceste forme de cunoaștere printre cele mai profunde înțelegeri ale trecutului și valențe ale prezentului, cu extensiuni spre viitor.

Știut e că anume cuvintele au capacitatea referințială - fie de a desemna, fie de a denota -, iar în cazul domnului prozator Ilie Serediuc, ele se concentrează asupra unui aspect literar ce servește drept argument pentru eternitate, fapt pentru care îl felicit și urez noi remarcabile realizări!

→ Continuare din pag. 29

Și, în fine:

*„Incil bildire bizge smsonın apaqayın,
Yuqlağanda kesip şaşın alğan alay quvetin;
Sonra duşmanları tutqan, baylağan, şığarğan kozın,
Kor neday ruh saqlanıp tura qalbinde entarının.
Ey, caş, tış korıp cürgende bir qadının peşinde,
Nevaqt ay, altın kibi caltıray colin ustınde,
Ve, qalın, yeşil saqlı izlar bilaşıp kolgelengende,
Unutma, o hanımın qısqa aqlı bar, uzun entarisinde.”*

(G.Akmolla, V-cı Mektup, vol. Romen Klasik Çağdaş Antolojiası/ Antologia Liricii Clasice, Contemporane Române, Stud IS 2012, P. 67)

Înainte de clasicelor „Scrisori” voumul meu a așezat poemul

„Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie” / „Ne istiymen men sağa, tatlı Romaniye”:

*„Ne istiymen men sana, tatlı Romaniye,
Şanlı memleketimsin, arzılarman er yerde?
Sınırlı bileklerin, korilgen quvvet,
Geçken tarihına kore, şanlı kun ketirecek!
Bardaқта şarap qaynasın, taşsın qadede,
Senin şanlı balaların onı istep kелgende.
Çünkü qayalar qalar, dalğa pitkende,*

Bolarnı men istermen, tatlı Romaniye.”

(G.Akmolla, Ne istiymen men sağa... vol. Romen Klasik Çağdaş Antolojiası/ Antologia Liricii Clasice, Contemporane Române, Stud IS 2012, P. 44)

Dar, înaintea tuturor, ca un veritabil poem deschizător de drumuri, volumul cuprinde „Glossa”:

*„Zaman kete, kele zaman, / Eski er şey canı bolğan.
/ Nedir yaman, nedir yaqşı, / Soray tur sen, kor esapnı.
/ Qorqmay otır ve ümitsiz / Çünkü dalğa geşe sessiz. /
Calbarsalar, şaqırsalar, / Otır uzaq, yalan bonlar.”*

G.Akmolla, Glossa, vol. Romen Klasik Çağdaş Antolojiası/ Antologia Liricii Clasice, Contemporane Române, Stud IS 2012, P. 42)



WISE (POEME)

Dumitru ICHIM



MI-E FRICĂ...

Mi-e frică
să nu fugi în poveste,
de aceea
atât de strâns în brațe te țin...
Numai noi,
atât de singuri
în strania livadă cu pruni!
Deja
povestea își coboară podul...
Iazul vrăjit
se joacă acum cu două luni,
din părut în părut,
iar noi speriați
tot mereu rămânem repetenți
la același și-același sărut...

ÎNȚELEPCIUNEA IUBIRII

– O să-l iubesc,
numai atunci
când râul se va-ntoarce spre apus.
– Dar poate cine știe,
o întrerupse norul,
mi s-a-ntâmplat și mie
când aluniul din privirea ei
la toate scăpăra un nu.
Apoi tăcu,
ducând în brațe psalmul sfânt de dor
atât de feciorelnic în văpaie,
că sus, adânc strălucitorul luceafăr
se opri
văzând că mirele,
ce o cânta către izvor,
purta hlamida diamantelor din
ploaie.

CE POT VISA DEGETELE

În mâna mea
degetele tale au adormit.
Mă întrebi: – Te pricepi la ghicit
din amăgitul de vis?
– Degetul mare –
un țarm sidefiu
cu val de cicoare.
Arătătorul –
se ridică pe vârful
să atingă cocorul.
Cel mijlociu –
că-i la școală târziu.
Degetul mic –
trage de coadă-un pisic,

iar inelarul, din somn alb de laur,
un cântec cu undă de aur.
Numai buzele tale
întredeschise,
flămânde și caste
le ceartă-ndesat și tăcut: – Sunteți
niște proaste,
cum de nici una din voi
n-a visat
ceva mai acatării,
măcar un sărut?

CÂNTEC DE LEAGĂN

Dormi, cărarea-i violină
pe sub pinii din grădină.
Apele au tras perdeaua
și-ntr-un cântec doarme steaua.
Timpu-i lin, vioara nouă
îți destramă visu-n rouă.
Când regina nopții vine,

ce-ar fi să mă dormi pe mine?
Doarme-mă cum mă dormise
un salcâm până-nflorise
visul tău privighetorii.
Dormi, lumina mea și-a florii!

AȘA CUM STĂM...

Așa cum stăm pe banca din parc
discutând de algebră și valoarea lui
pi,
de Arhimede și
Na-bu-go-do-no-sor,
ce ar fi,
dacă ușor,
brațul meu peste umărul ei,
încet, încet ar răsări
ca luna peste mările lui Grieg?
Oare ce-aș putea să-i răspund
când sprâncenele ei
s-or înălța în semn de-ntrebare?
Poate îi voi arăta
luceafărul de seară cum răsare
și că m-am gândit
că poate-i este frig,
dar ne-ndrăznind să o cuprind
ca-ndrăgostit,
continuăm să discutăm
de-algebră și valoarea lui pi,
de Arhimede și
Na-bu-co-do-no-sor...



MIRELA-IOANA DORCESCU - CONTRIBUȚII LA METAFOROLOGIA ROMÂNEASCĂ



Zenovie CÂRLUGEA

Mirela-Ioana DORCESCU/ *Semiotica metaforei. /Inducția metaforică în poezia românească/*. Editura Eurostampa, Timișoara, 2022, 402 p.

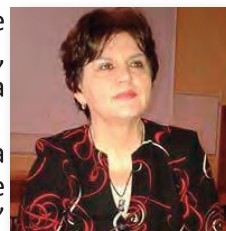
În prefața la o lucrare de gramatică din 1999 (la bază teză de doctorat, „Expresia verbală a modalității”), profesorul univ. G. I. Tohăneanu vedea în autoarea Mirela-Ioana Borchin [Dorcescu din 2017] o „adeptă mărturisită a interdisciplinarității”, care, preluând date din științele afine lingvisticii, le încrucișează „atât de coerent și de convingător, încât logica, semiotica și gramatica par a fi dus-o într-o dulce frățietate de la începuturile lumii”.

De-a lungul carierei universitare la Universitatea de Vest din Timișoara, autoarea a publicat o seamă de lucrări de limbă literară și gramatică, dovedind un simț aparte pentru anumite aspecte ale lingvisticii, îndeosebi pentru semiotică, hermeneutică, teorie literară și pragmatică, cu aplicații memorabile, de mare profunzime, pe opera poetică a scriitorului Eugen Dorcescu (este îndeobște cunoscută stăruința din ultimii ani de a-i edita operele, inclusiv jurnalele și volumele de poeme din „opera submersă” / de sertar).

Recenta lucrare, „SEMIOTICA METAFOREI. Inducția metaforică în poezia românească” (Eurostampa, Timișoara, 2022, 402 p.), dedicată Poetului la jubileu, dovedește, în continuare, interesul și buna specializare în domeniu, cu ilustrări de texte din spațiul metaforei și al simbolului.

După o trecere în revistă a unor chestiuni de metaforologie (privind direcțiile în care a evoluat cercetarea „metaforei”: semantică, sintactică, pragmatică, precum și tipurile de metafore, de la cele „de uzaj” lingvistic la acelea „poetice”, simple ori mai complexe, până la clasificarea lui Blaga în „plasticizante” și „revelatorii”), autoarea ne prezintă, într-un al treilea capitol, „teza inducției metaforice” în concepția lui Eugen Dorcescu, cunoscutul poet fiind și autorul unor lucrări în domeniu, precum „Metafora poetică” (1975), „Embleme ale realității” (1978), „Poetica non-imanenței” (2009), la care am adăuga atâtea și atâtea referiri și mărturisiri „pro domo”, cu trimitere directă la limbajul poetic, la estetica

și metafizica operei poetice, din cele două volume ale Jurnalului său, editat în 2020 prin grija Mirelei-Ioana Dorcescu.



Lărgind cadrul la poezia românească, această cercetare privind „inducția metaforică” constituie, în definitiv, miezul lucrării, autoarea venind și cu unele „completări la teza inducției metaforice” (metafora „adverbială”, inducția în cadrul „grupului verbal”) și, mai mult chiar, dovadă că poate face din lingvistică o „disciplină vie, atractivă, pasionantă”, venind cu exemple cât mai variate din autori români clasici, moderni și contemporani: Mihai Eminescu, Al. Macedonski, George Coșbuc, O. Goga, Ion Minulescu, A. T. Stamatiad, Ion Pillat, T. Argezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Benjamin Fundoianu, Eugen Jebeleanu, Al. Philippide, Ștefan Augustin Doinaș, Radu Stanca, Nicolae Dabija, Grigore Vieru, Șerban Foartă, Nichita Stănescu, N. Turtureanu, Lucian Bureriu, Zoia Elena Deju, Dumitru Mălin, Ana Pop Sîrbu, Lőrinczi Francisc-Mihai și, desigur, Eugen Dorcescu, „clasicul în viață”, cu mirabila sa operă, de la antologia „Nirvana. Cea mai frumoasă poezie” (2015), la „Elegiile de la Carani” (2017), „Agonia caniculei” (2019), „Biblicele” (2021), „Aproapele. 111 Psalmi și alte poeme” (2022) și „Leviatanul” (2022). Cum se poate ușor vedea, în ilustrarea „tezelor” sale privind realizarea „metaforei” și „simbolului” poetic, doamna Mirela-Ioana Dorcescu apelează la variate discursuri poetice, acoperind întreaga plajă lirică, de la romantismul eminescian, poezia de tranziție și tradiționalistă, la modernismul interbelic, generațiile postbelice, până în actualitate.

În ultimele zeci de ani, mai exact în a doua jumătate a secolului al XX-lea, despre metaforă – figura de stil deținând „regalitatea” expresivității poetice, generând un anumit tip de discurs – s-a scris din punctul de vedere al „semanticii” implicate, precum și din considerente gramaticale și pragmatice (Paul Ricoeur, Michel Riffaterre, Henri Suhamy, Georges Kleiber, Anne Reboul, Jaques Moeschler, Eugen Dorcescu, Elena Slave ș.a.).

„Metaforologia”, denumită astfel de Gérard Genette („Figures”, 1978) nu este decât o restrângere a câmpului retoricii, de la „ars loquendi” la „teoria figurilor”, în speță la problematica metaforei, aceasta fiind figura de stil care, cum scrie autoarea, „asigură specificitatea discursului/ textului poetic”. Desigur, una este metafora în textele clasice (ornament stilistic, raționalist), alta în discursul poetic romantic, ca la Eminescu („poet romantic pursânge”, însuși definindu-se astfel: „Eu rămân ce-am fost: romantic.”), alta metafora în lirica modernistă din interbelic și alta, bunăoară, la Nichita Stănescu, la Doinaș ori Eugen Dorcescu, uneori „poezia întreagă fiind o metaforă”, de varii teme (cum aprecia undeva M. Sorescu), ceea ce exprimă o „stare poetică”, un stil de gândire concretizat textual, un „discurs”

engramat în sens metaforic și simbolic, un mod de a ființa în limbaj, în concordanță cu o mai recentă gândire filosofică, cea heideggeriană (poezia ca limbaj „în formă pură”, revelator, evocând Ființa). Sau, mai bine zis, ca să ne exprimăm în cuvintele autoarei, am avea de a face, în această translație „dinspre metaforă spre simbol”, cu acel major rol al „inducțiilor metaforice și al grefelor” în realizarea simbolului artistic.

„Numim inducție metaforică - scria poeticianul timișorean - atracția semantico-stilistică exercitată de substantivul metaforă asupra verbului de care este legat printr-un raport gramatical oarecare, atracție în urma căreia verbul însuși se metaforizează” (1975: 51). Astfel zis, „inducția” respectivă implică atât „atracție” (de natură semantică și stilistică), precum și o „direcție” de exercitare a influenței „dinspre metafora substantivală spre verbul asociat”, supus procesului de metaforizare. Exemplele date de autor din poezia lui Eminescu, Arghezi, Blaga, Philippide etc. erau destul de concludente, ceea ce a bucurat, desigur, pe membrii comisiei de doctorat, în frunte cu G. I. Tohăneanu. De remarcat că teoria „inducției” metaforice era lansată în același an, 1975, când Paul Ricoeur (1913-2005) introducea în poetica franceză, adică în „metaforologie”, conceptul de „metaforă vie” (lucrare tradusă la noi mai târziu, în 1984). Cam tot pe atunci apăreau studiile unor poeticieni precum H. R. Jauss, Georges Kleiber, Pierre Fontanier, Irène Tamba-Mecz, H. F. Plett, Michael Riffaterre, Gérard Genette, Anne S. Scott, J. R. Searle, Tzvetan Todorov ș.a.

Teza „inducției metaforice” îi aparține, se știe, lui Eugen Dorcescu (vezi lucrările sus-menționate) și ea este socotită de autoare însăși „cheia tratării metaforei drept acțiune discursivă majoră, de amploare variabilă, întotdeauna modelatoare de discurs poetic și, uneori, identică acestuia”. Termenul de „inducție”, introdus în poetica românească încă din 1975, s-a dovedit operațional în structurile metaforice complexe, căci, pornind dinspre grupul nominal spre cel verbal, sunt antrenate în acest sens și „unități lexico-gramaticale din proximitatea unei metafore nucleu”, iar când acestea țin de o altă clasă lexico-gramaticală decât substantivul, exprimă calitatea de „metafore induse”. De unde „coerența” întregului discurs poetic, cam ceea ce zicea Sorescu în „Postfața” la „Tinerețea lui Don Quijote” din 1968, despre poezia tinzând a fi cât mai „concisă”, chiar „algebrică”: „Urmăresc mișcarea literară din mai multe părți și am impresia a observa această tendință a poeziei moderne. Nu spre comparație, ci spre metaforă. Nu spre metaforă la vers. Întreaga poezie - o metaforă” (s.n.).

Complementară teoriei „grefei” (T. Vianu), inducția - generatoare de discurs metaforic - este un fenomen complex, relevabil la nivelurile semantic, sintactic și pragmatic, iar în viziunea lui Eugen Dorcescu inducția metaforică se limitează la calitatea de „liant între structura formală și cea semantică a metaforei”, deci ar

fi vorba de o acțiune semantică „de contaminare, în care sunt antrenate întotdeauna părți de vorbire diferite, având, deci, repercusiuni sintactice”. Modelul „formal” al metaforei, elaborat în 1975, a fost completat cu modelul „semantic”, dezvoltat de teoreticianul timișorean, în anii următori, în studii și articole, adunate în 2009 sub titlul „Poetica non-imanenței”.

Autoarea urmărește, apoi, „dezvoltarea” tezei lui Eugen Dorcescu privind „inducția metaforică” în ipostazele discursului „științific” (ilustrând „universalitatea” referențială) și, deopotrivă, „poetic” (cu exemple din marea noastră poezie), precum și în construcția „simbolului artistic”. „Ni se prezintă, așadar, în „Poetica non-imanenței” - scrie autoarea - un tip particular de simbol, compozit, derivat din expansiuni metaforice personificatoare și de-personificatoare, axat pe ființa umană și pe raportarea ei la cosmos. Nu avem știință de un alt teoretician/ interpret care să se fi pronunțat la fel de clar, de exact, ca Eugen Dorcescu, referitor la tehnicile de articulare a unui simbol artistic./ A nu se înțelege, totuși, că Eugen Dorcescu este singurul semiotician care leagă, în poetica românească, simbolul de metaforă sau de personificare. În această privință, în deceniul al optulea al secolului trecut, Domnia Sa se înscrie într-o paradigmă teoretică relativ omogenă, alături de alți specialiști români în poetică”. Este epoca unor teoreticieni de mai larg ecou universitar și chiar cultural: Ion Coteanu, Sorin Alexandrescu, Ecaterina Mihăilă...

Foarte interesante ni se par considerațiile privind „rolul inducțiilor metaforice și al grefelor în realizarea simbolului artistic antropocosmic”, exemplele din marea poezie (v. simbolul „omului-astu” la Eminescu, al „omului-fantă” la Nichita Stănescu, al „femeii-cupă” la Radu Stanca, al „lupului” sau „omului-foc” la E. Dorcescu, precum și altele) fiind destul de lămuritoare. „Prezența acestuia (a simbolului artistic, n.n.), constată autoarea, vorbește întotdeauna despre profunzime, măiestrie, rafinament, noblețe. Fiecare dintre autorii poemelor ce ascund sau echivalează un simbol antropocosmic are vocația metaforei și a simbolului și își justifică, prin izbânzile estetice, un loc de frunte în istoria poeziei românești” (p. 267).

Doamna Mirela-Ioana Dorcescu are cu adevărat vocație hermeneutică, Domnia Sa citește textele cu atâta atenție, încât intră în „pielea” poetului, cum se zice, reușind a decodifica sensuri și semnificații, dincolo de orice tranzitivitate a textului. Este aici, desigur, un exercițiu mai vechi în care și-a dovedit spiritul de hermeneut experimentat (a se vedea lucrările dedicate analizei poetice dorcesciene, îndeosebi eseul hermeneutic, în dialog cu poetul, „Etern, într-o eternă noapte-zi” din 2016 și „Hermeneia” din 2019., prin care a dovedit că nimeni până la Domnia Sa nu a citit în așa profunzime și cu o viziune atât de empatic-cuprinzătoare poezia lui Eugen Dorcescu.

Cavalerul templier, din fantasmaticile viziuni lirice ale medievalității, este, totodată, un vrednic înduhovnicit, pătruns de lumina misterială a dumnezeirii. Jurnalele sale rețin, în unele situații secvențiale diaristice, anumite sentențe evanghelice, citatul biblic venind să rotunjească o meditație, să accentueze o stare de spirit, să pună un sens și să sugereze o rezonanță, o referință, o situație, un aspect. „Omul de pământ” (a se vedea și antologia lirică „Omul de cenușă” din 2002) din meditația autorului, prin îndelungatul exercițiu al cercetării „celor de Sus”, ajunge să fie o „ființă duhovnicească”, năzuind la un loc în „poporul lui Dumnezeu”. Este năzuința supremă a acestui spirit, care, negând imanența, imunditatea, contingentul, își îndreaptă toate antenele ființei sale către Dumnezeire, o deschidere în zăriștea unei pacificări de idealitate și transcendență.

Altfel zis, poezia lui Eugen Dorcescu intră într-o reverberație de cuget și simțire cu textele biblice, constelația cardinală a ideaticii sale. Teme, motive, laitmotive, obsesii, trăiri, convingeri, în general o întreagă lume de „simțiri” și „imagini” freamătă în poezia sa, astfel că o abordare a acesteia fără o raportare la spiritualitatea creștină ar secătui-o de sensul ei major. Numai de-am aminti câteva titluri de cărți, îndeosebi traducerile empatic-dolorice din vol. „Biblice” (2021), precum și o antologie de felul celei intitulată „Abyssus abyssum invocat” (2009) - motiv reluat frecvent în Jurnal - și tot am realiza că referențialitatea liturgică oferă poeziei dorcesciene plinătatea transcendenței, sentimentul siguranței și împlinirii rostului său pământean, bucuria iluminării întru Dumnezeire...

Iată, bunăoară, și un fragment dintr-o poezie a zilelor noastre, destul de lămuritor pentru felul de intrare în rezonanță cu ideatica textului, venind dinspre teoria inducției metaforice, în cadrul „grupului verbal”:

„În fine, în strofa: «Și perseidele fulguiau/ suav și august/ deasupra-ne...”

(Zoja Elena Deju – Fulguiri)»

Lațul inductiv este declanșat de un element nominal subtextual. Meteorii de culoare deschisă, care se observă în lunile iulie-august, perseidele au fost considerate de catolici «lacrimile sfântului Laurențiu», sărbătorit în 10 august. Particule de praf cosmic, în nuanțe de alb, cad agale din preajma Căii Lactee, în nopți estivale, precum o ninsoare magică. Ei bine, terțul absent #ninsoare (de perseide) determină asocierea perseidelor cu verbul metaforic fulguiau, care induce metaforele adverbiale suav și august. Foarte interesantă este introducerea în context a adverbului august, omograf cu substantivul ce denumeste luna în care se contemplă perseidele”. („5. Completări la teza inducției metaforice: metafora adverbială. Inducția metaforică în cadrul grupului verbal”, p.280).

Reținem din „creionul” final că „viziunea sa (a lui Paul Ricoeur, pentru care materia poeziei era o „metaforă

vie”) și a lui Eugen Dorcescu sunt concordante”, poeticianul român demonstrând, cu instrumente novatoare și eficiente, că „vigoarea metaforei o transformă în poezie”, ceea ce îl încadrează perfect, „prin crearea unui model teoretic al metaforei, în contextul epistemic al sfârșitului de secol XX”. Mecanismul „inductiv” descoperit, în urma unor îndelungate scrutări, de teoreticianul timișorean „acționează logic, cu precizie matematică” și „se pretează la abordări interdisciplinare”. Sunt suficiente argumente pentru o „semiotică a metaforei”, desigur „în limitele definiției morrissiene a semioticii tripartite. Până la urmă, totul e semnificare și semioza e nesfârșită... Mai cu seamă în artă”. Și mai cu seamă în relație cu „plăsmuirile” metaforice și simbolice. Cu observația că în modelul simbolului artistic propus de Eugen Dorcescu „omul se contopește cu cosmosul”...

Așadar, „în poetica timișoreană, întemeiată de G. I. Tohăneanu, există continuitate”, Eugen Dorcescu situându-se „cel mai sus, prin realizări”. Este un Maestru (și în același timp „Poet al metaforei”) al unor generații de împătimiti hermeneuți, scrie autoarea, „în rândul cărora mi-am găsit locul”.

Reținem și propozițiile din finalul care arcuiește un nimb pe fruntea poetului „clasic în viață” și „metaforologului” Eugen Dorcescu: „Poet al metaforei, atât în lirica originală, cum am arătat în repetate rânduri, cât și în stihurile biblice. Se așază, deopotrivă, alături de marii teoreticieni ai metaforei din final de secol XX și alături de marii poeți români ce au izbutit să meșteșugească, ingenios și original, suflul devastator al metaforei-poezie”.

Sunt concluzii verificabile, la care subscriem, în deplină cunoștință de cauză, cunoscând regimul năzuinței transcendente al liricii dorcesciene, precum și, din alte texte, concepția onto-cosmică despre lume, viață, univers, totul reverberând, cu mare luciditate, într-o vie articulare și trăire a „relației cu Dumnezeu”. O metanoia ziditoare, pusă în operă de un atlet al meditației în perspectiva mântuirii biblice/ redempțiunii creștine, având ideal pe „Dumnezeul nevăzut și atotputernic”. Un „poeta natus”, dar și de un „poeta doctus”, de ce nu și un „poeta artifex”, dacă avem în vedere dexteritatea de a struni ritmurile clasice și moderne ale poeziei, în mirabile „inducții metaforice”, precum și abilitățile unei creații de viziune holistică, transfiguratoare și prelungă alonje în idealitate și transcendență.

NB. Nici nu se putea o mai potrivită imagine de copertă: „Școala de la Atena”, vestita frescă alegorică a renașcentistului Rafael de la Palatul Apostolic din Vatican, sugerând, prin gânditorii din secole diferite convocați pictural, în frunte cu Platon și Aristotel, idealul „kalokagathia”, în care Binele, Adevărul și Frumosul sunt intrinseci Muzicii, Poeziei, Filosofiei, Înțelepciunii, artelor și virtuților în general...



HAIKU ȘI TANKA IN ANUL 2022

Gențiana GROZA

TANKA (1)

Lebăda albă
oprindu-se o clipă
singură pe lac
crâmpiei din vraja lumii
în prag de primăvară

Arțari aurii-
umerii toamnei lucind
în zi cu soare
șoseaua animată
în curgerea timpului

Înflorite iar-
aroma zambilelor
renaște un vis
tinerețea zilelor
pe meleaguri natale

Voal multicolor
îmbracă primăvara
zâmbet fericit
un mesager al păcii
sosește la fereastră

Flori de magnolii
înveselesc zorii
în miez de prier
gândurile senine
topesc depărtările

Corole albe
izvorâte pe ramuri
sub raze lucind
magnolia în floare
răsfață privirile

Sub cer luminos
minunate petale
încântă ochiul
bucuriile clipei
cu gând la Învieri

Flori de lalele
în roua dimineții
trilul de mierle
întregește tabloul
stărnind bucuriile

Amiază pe lac-
pușorii de rață
la primul înot-
cercuri lucind pe apă
în urma bobocilor

Zori de Cireșar
în aroma teilor
și cânt de cocoș
speranțe împlinite
în curgerea timpului

Florar renăscut-
frunzișul copacilor
încântă priviri
în liniștea locului
doar cântecul cucului

Soare la apus-
șuieratul vântului
trecând prin frunziș
aducând pe cer nouri
în speranța de ploaie

De dimineată-
așteptându-și perechea
porumbel la geam
clipa singurătății
pare eternitate

Puii de barză
laolaltă în cuib
în miez de Cuptor
înaintea migrării
spre ținuturi mai calde

Flori de capriței
împrăștiind parfumul
în aerul pur
triluri de turturele
în adiere de vânt

Vârful bradului
înfășurat în conuri
în miez de vară
în cetina umbroasă
un cuib de turturele

Pământul reavăn
după ploaie-n aversă-
flori mici aurii
răsărind peste nopate
înveselind natura

O zi de Gustar
cu aromă de roze
lângă fereastră
prima îmbrățișare
din anii tinereții

Crizantemele
cu petale albe
și stropi de rouă
dăruite iubitei
în clipa revederii

În ritmul domol
ultimii pași ai verii-
cârciumărese
etalându-și corole
printre frunze încă verzi

Ziua natală
în mijloc de Răpciune
împodobită
cu buchete de gânduri
la scurgerea clipelor

Frunze aurii
din coroana naturii
despărțindu-se
cu mirajul culorii
în iureșul clipelor

Zori de Brumărel-
luminate de soare
dumitrițele
în plină înflorire
liniștind gândurile

Alee în parc-
împrăștiat generos
aurul toamnei
cules de poet în vers
dăruit trecătorului

Zori de Brumar-
roaba cu lemne de foc
la ușa casei
lângă soba călduță
toarce cuminte mâța

Bradul argintiu
iluminat feeric
la fine de an
prețioasele clipe
bucurii efemere

În miez de Undrea
crăciuniță-nflorită
la geamul casei
bucurie în suflet
așteptând colindători

Prima ninsoare
îmbracă-n haină nouă
arbori și case
emoția-ntâlnirii
de nașterea Pruncului

HAIKU ÎN VREMEA RĂZBOIULUI DIN UCRAINA

Balaur strivind
ghioceii din inimi
plânsul copiilor

Liniștea casei
prefăcută-n cenușă-
zborul rachetei

Casă-n ruină-
în patul copilului
doar o păpușă

Lacrimi de mamă-
ghioceii striviți
în iureșul bombelor

Clopot tânguind-
la moartea eroior
cruce de martir

SINTEZE LITERARE - OMAGIU SCRIITORILOR ROMÂNI - ELENA BUICĂ



Cezarina ADAMESCU

Continuare din numărul trecut

Domnița Neaga îi face o frumoasă declarație de admirație în eseu: "Scriitoarea Elena Buică, floare rară în grădina Timpului". Cezarina Adamescu – o prezintă pe larg în eseu: "Viața – ca o întoarcere la sorginte", referindu-se la cartea "Sensul giratoriu al vieții".

În carte, afirmă Elena Buică: „Sensul vieții se conturează prin experiență și cunoaștere, prin raportări la lumea exterioară, dar și la propria persoană și la divin”. „Fără dimensiunea divină, viața ar fi, într-adevăr, fără sens. Viața cu Dumnezeu și cu oamenii, două coordonate primordiale, una pe verticală și cealaltă, pe orizontală. O cruce imensă devine, astfel, întreaga viață a omului. Acestea două conduc la dimensionarea existenței. Conținuți, cuprinși în mișcarea Universului, la rândul nostru ne mișcăm după un ritm constant, caracteristic speciei umane, ritm de la care nu ne putem sustrage. Abia spre sfârșit, încetănim sau oprim mișcarea, rotirea. Ne risipim energia în Univers și ne încărcăm totodată de energia Universului. E un schimb echitabil. Răstignit între bine și rău, între pământesc și ceresc, omul nu își poate ține întotdeauna cumpăna dreaptă. Alunecări și ridicări, prăbușiri și înălțări, toate fac parte din destinul său controversat, niciodată liniar, reușind, mai mult sau mai puțin, să iasă, de fiecare dată, la suprafață. Alegerea fundamentală își pune amprenta definitiv pe ținuta lui morală. Și-l definește plenar. Un om care alege calea dreaptă, va fi un om al lui Dumnezeu. Și invers, calea cea întortocheată duce, inevitabil, la prăbușirea morală. Din momentul când a fost capabil să discearnă, permanent, el a avut în față aceste două căi”.

„Cu brațele curcubeu peste două continente” – așa o vede Cezarina Adamescu pe scriitoarea Elena Buică, sora ei mai mare (eventual i-ar fi putut fi și mama), oricum modelul ei de scriitor consacrat și dăruit Cuvântului.” Pornesc și eu, în această aventură dintre două lumi, condusă de scriitoarea Elena Buică, trăind și simțind fie și un strop din experiențele sale

fundamentale”, afirmă Cezarina Adamescu în eseu omagial.

Ion Iancu Vale se referă în această carte la un "Profil literar văzut de Elena Buică – Scriitorul Herman Victorov". În numele sfânt al prieteniei literare, Elena Buică scrie cu inima acest portret pentru unul din cei mai reprezentativi scriitori ai Diasporei românești, om de cultură care nu a ezitat să scrie câteva romane despre România ante și postbelică. "Cartea este în același timp și o mărturie a dragostei imense ce-o poartă României și poporului român, cu toate suferințele îndurate. Această caldă și profundă dragoste care atinge coardele sufletești ale cititorului și care nu poate fi pusă la îndoială s-a plămădit în sânul familiei și în colectivitatea în care și-a desăvârșit personalitatea..."

Există și o Parte a II-a a acestei lucrări care se intitulează: "Gânduri la aniversare". Sunt evidențiate gândurile și cuvintele unor prestigioși scriitori și editori români din Diaspora, cu prilejul diferitelor aniversări ale autoarei. Mai întâi, trebuie menționat Dumitru Puiu Popescu, director al revistei "Observatorul" din Toronto, cu privire la aniversarea a 90 de ani de viață ai Elenei Buică: „Cu drag aștern aceste câteva cuvinte la ceas aniversar, pentru acest 90 de ani, un rotund biografic care se suprapune cu cel al altui rotund, 20 de ani de participare neîntreruptă la revista „Observatorul” din Toronto”.

Ștefan Dumitrescu adaugă și el la buchetul aniversar, un buchet personal de cuvinte pentru Elena Buică, văzând-o pe autoare drept "Un munte de bunătate și o mare de blândețe".

Milena Munteanu – cu sensibilitate și duioșie specifică discipolilor, îi face un frumos portret aniversar: "Elena Buică, pe drumul celor 90 de ani de până acum".

Și scriitoarea Georgeta Resteman simte nevoia să-i ofere un buchet de "Cuvinte din plinul inimii" și îi dedică o lungă poezie pentru ea și familia ei.

Prozatoarea Mara Popescu-Vasilca îi dedică o frumoasă evocare, a începutului de prietenie literară, intitulată: "Când ziua bună îți iese în cale".

Gabriela Căluțiu-Sonnenberg îi oferă sărbătoritei o "Reflecție in liber amicorum", un omagiu emoționant și delicat.

Ioana Stuparu îi oferă un buchet înmiresmat de poeme "Răsfirând amintiri".

Și Graziella Popescu îi dedică "Luminoasele aduceri aminte".

Iar Carmen Cristina Oltean o consideră pe "Elena Buică, îngerul meu păzitor".

Daniela Achim Harabagiu e de părere că "Doamna Elena Buni Buică, personalitate vibrantă a scrisului românesc și a răspândirii lui prin lume".

→ Continuare în pag. 40

Lansarea festivă a Programului de lectură „Chișinăul citește”



Raia ROGAC

În mod tradițional, de Ziua Internațională a Cititului Împreună, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău a lansat ediția a XX-a a Programului de lectură „Chișinăul citește”. Grație faptului că a fost o dată

rotundă, gazdele au pregătit un scenariu mai complex cu alură festivă, pe lângă autorii cărților propuse pentru lectură și susținătorii acestora, au fost invitați și actori îndrăgiți pentru momente de recital, iar duetul violonistul Marin Bunea și acordeonistul Alexandru Marcus au destins publicul cu minunate clipe muzicale.

Mai întâi moderatoarea evenimentului, dr. Mariana Harjevschi, directorul general al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, a arătat care sunt cele trei cărți și autorii lor, pe care anticipat un juriu competent le-a selectat pentru ediția aniversară, acestea fiind „Întâmplări cu tâlc” de Cristina Bujor la categoria copii; „Montana” de Alexandru Popescu la categoria tineri și „Patimile după Iov” de Val Butnaru la categoria adulți. Programul are drept scop nobil de a promova lectura și de a încuraja și orienta comunitatea chișinăuiană de cititori către valorile literare autohtone. La început Programul de lectură era intitulat „Chișinăul citește o carte”, pentru a crește numărul de cititori organizatorii au extins numărul de cărți de la un singur volum la trei, astfel cuprinzând cele trei categorii de utilizatori nominalizate mai sus. Impactul a fost cel așteptat. De exemplu, anul trecut în cadrul programului s-au desfășurat, în toate filialele, circa 200 de activități, fiind antrenate 5000 de cititori.

Prima carte „Întâmplări cu tâlc”, scoasă recent la Editura „Epigraf”, a fost prezentată de scriitorul Dumitru Crușu, care a menționat că cel mai tare l-a impresionat faptul că narațiunea este trecută prin viziunea personajelor animale, fiind sigur că dacă

acestea ar vorbi cu adevăratelea, ar face-o anume așa cum a văzut autoarea, de asemenea, i-au plăcut jocurile de cuvinte, felicitând autoarea, îndemnând micii cititori și părinții acestora să citească cartea. Moderatoarea în context a amintit că la un Salon de Carte pentru Copii Cristina Bujor s-a învrednicit de un premiu din partea BM. Autoarea a mulțumit pentru includerea cărții sale în programul de lectură și pentru faptul că a fost comparată cu marele scriitor Spiridon Vangheli, spunând totodată că „Întâmplări cu tâlc” se adresează ambelor părți – atât copiilor, cât și părinților, mulțumind mult Bibliotecii Municipale pentru brandul „Chișinăul citește”. Eu n-am fost îndemnată de nimeni să citesc, mi-a plăcut lectura din fragedă copilărie, chit că am avut în casa părintească la dispoziție o bibliotecă bogată, a conchis autoarea. Gabriela Lungu, actriță, directorul Teatrului Municipal de Păpuși „Guguță” din sectorul Ciocana al Chișinăului, a citit cu plăcere cartea, apreciind-o ca pe una de succes și dat citirii expresive un fragment din cartea dată. În continuare dr. Mariana Harjevschi, în prezența on-line a autorului Alexandru Popescu, a remarcat că romanul „Montana” este cartea cea mai bună pentru adolescenți, ea fiind analizată de Maria Pilchin, care a evidențiat momentele cheie. Este o carte unde vedem istoria durută a unei familii, dar și la general a întregii Basarabii. O carte de debut reușit. Vlad Ropot, actor la Teatrul Național „Mihai Eminescu”, după lectura publică a unui fragment din roman, și-a exprimat încrederea că acesta va avea priză la cititori și v-a îndemna prietenii și cunoscuții să-l caute la bibliotecă și în librării. Autorul, vădit emoționat, a mulțumit pentru onoarea de a fi inclus în Programul de lectură „Chișinăul citește”, a salutat buna inițiativă a cititului împreună, spunând că deseori face acest lucru cu multă plăcere din ambele părți cu fiica sa de nouă ani. Autorul a mai adăugat: Sper să am inspirație să continuu. Mă bucur că adolescenții și maturii vor citi această carte. Am lucrat zece ani în jurnalism. Am trăit în Tiraspol și Bender până la 18 ani. Cartea a văzut lumina tiparului la Editura „Arc”, aducându-mi contribuția și eu la designul copertii. Angela Cutasevici, viceprimar al municipiului Chișinău, prezintă în cadrul ediției a XX-a a Programului de lectură „Chișinăul citește” a ținut să sublinieze în succinta sa comunicare: Biblioteca este foarte importantă pentru Chișinău. În 20 de ani Chișinăul a citit mult, a citit cărți bune. Și noi vom lectura împreună în cadrul Programului de lectură. Avem multe proiecte comune, care fac să aducă cititorul în bibliotecă. Prin carte bună putem atrage cititorii

în bibliotecă pentru a feri tinerii de capcanele periculoase ale spațiului virtual. Mulțumim tare mult. Ne propunem să edităm cinci monografii despre Chișinău, iar de la 1 septembrie viitor să introducem o disciplină nouă „Chișinăul meu drag”. În răspuns, la rândul-i, directorul general a mulțumit doamnei Cutasevici pentru mesaj și prezență, exprimându-și speranța că străduința în comun va conduce neapărat la devenirea Chișinăului într-un Oraș al Cărții.

Ultima carte „Patimile după Iov” în prezența autorului Val Butnaru a fost „desecată” de criticul Eugen Lungu, care a declarat că a fost impresionat de acest roman, având din start două surprize: a văzut la Biblioteca Municipală un public select, competent și a doua surpriză că a descoperit că în Programul de lectură „Chișinăul citește”, ediția a XX-a, sunt incluse două cărți ale Editurii „Arc”, prima a lui Alexandru Popescu, fiind unul din cei mai buni debutanți și a doua a lui Val Butnaru. Ambele cărți le-a citit cu plăcere. Consideră foarte bine structurat romanul „Patimile după Iov”, care începe de la Unirea Principatelor, trece prin cele două răpiri ale Basarabiei, cele două războaie mondiale și se încheie cu anii nouăzeci. Despre Val Butnaru criticul literar a mai spus că acesta în prezent scrie o nouă carte despre literatură, nu are încă un titlu definit, iar dânsul are pe masa de „citire” un alt roman foarte complicat de același autor, intitulat „Spinoza”. Nicolae Jelescu, actor, director artistic al Teatrului Poetic „Alexei Mateevici”, mulțumind autorului pentru romanul care l-a ținut aproape până n-a sfârșit lectura, pentru lecția de istorie oferită, a prezentat o înregistrare cu un fragment din acesta. Val Butnaru a exprimat recunoștință echipei de la Editura „Arc”, echipei de la Biblioteca Municipală și cititorilor care au reușit să citească romanul,

→ Continuare în pag. 38

Virginia Vini Popescu o vede pe Elena Buică „Cu Teleormanul în suflet, peste ocean”.

Ion Constantinescu și Melania îi fac un „Laudatio la o specială aniversare: 90 de ani de viață!”

Mihaela Victoria Ignat scrie despre „Elena Buică, Doamna scrisului românesc din Diaspora”.

Gheorghe Olteanu oferă și el „Ecouri de pe meleaguri teleormănene”.

Teodora Mândru – oferă acestei lucrări „Frânturi de gânduri. Modelul de viață, Doamna Elena Buică-Buni”.

Gheorghe A. Stroia oferă și el autoarei poezii aniversare „Din preaplinul inimii”.

Badea Negreanu îi dedică versuri omagiale cu un reverențios „Mulțumesc!”

Dana Pește –vine și ea un braț de „Gânduri despre Buni, Doamna profesoară de Limba și literatura

îndemnându-i și pe alții la lectură.

Am citit și eu ambele romane, consider că alegerea lor a fost una reușită, cărțile vor fi înțelese și pe placul multor cititori, îndemn doritorii de a-și completa biblioteca personală să nu ezite la procurarea acestora, fie din librării, fie direct de la Editura „Arc”.

Pe final moderatoarea a îndemnat asistența să vină și la alte evenimente ale Bibliotecii Municipale, aferente Programului de lectură „Chișinăul citește” sau în afara lui, la alte proiecte la fel de incitante.

Ar merita ca cititorii să cunoască, că Programul de lectură „Chișinăul citește” se va desfășura în toate cele 27 de filialele ale BM, în perioada februarie – noiembrie 2023, unde vor avea loc întâlniri cu autorii volumelor incluse în program, prezentări de carte, lecturi publice, discuții-dezbateri, sesiuni foto și de autografe. Ediția curentă se va încheia cu o conferință de totalizare, unde vor fi desemnați „Cititorii anului”.

Programul de lectură „Chișinăul citește” este unul din cele mai îndrăgite și longevive programe culturale la nivel municipal, care dezvoltă gustul lecturi și cunoașterea în profunzime a celor mai bune lucrări din literatura română contemporană a R. Moldova. Prima ediție s-a desfășurat în anul 2004, fiind pusă în dezbateri cartea „Mi-i dor să vă spun” de Iurie Colesnic.

După cum am menționat și în alte rânduri, pe poziția de vârf a topului celor mai citite cărți din cadrul Programului de lectură „Chișinăul citește” rămâne a fi romanul „Tema pentru acasă” a regretatului Nicolae Dabija. Grație promovării, dar și valorii, romanul a fost tradus în multe limbi de circulație internațională, fiind citit și apreciat și de cititori din Franța, Italia, Ucraina, Japonia, China, Rusia, SUA etc.

română și scriitoarea Elena Buică”.

Volumul se încheie cu „Gânduri pentru o nonagenară” de Milena Munteanu, „În loc de postfață”. Cartea este completată cu o listă a aparițiilor editoriale ale autoarei, într-o generoasă Fișă de autor.

Ar fi admirabil ca orice scriitor, fie român, fie din alt colț al lumii, să se bucure de asemenea aprecieri, nu numai la aniversare, dar la fiecare nouă apariție a operei sale. Această confrerie care e scriitorimea ar beneficia de o deschidere mai mare în lume și, în loc să se invidieze, ar lega prietenii pe viață și ar sărbători Cuvântul și Cartea care din totdeauna l-au făcut pe om mai fericit, mai curat, mai aproape de Dumnezeu!

Sărut-mâna, Buni, modelul meu de scriitoare româno-universală!

Simpozion India (Despre simpozion, S.A.P.T.I și Ambaji)

Gabriela PETRI



În îndepărtata și uluitoarea India, în localitatea Ambaji, statul Gujarat s-a desfășurat Shilpasangam - Simpozionul Internațional de Sculptură în Piatră, în perioada 19 ianuarie - 7 februarie 2023. El este al 5-lea simpozion - din iunie 2022, până acum - sub egida Shilpotsav, dintr-o serie largă de simpozioane de sculptură în piatră, dar primul realizat la scară internațională. Termenul Shilpotsav este derivat din înfrățirea a două cuvinte hindi/sanscrite Shilpa - care înseamnă sculptură/operă de artă și Ustav ca festival. Prin urmare, Shilpotsav este tradus ca un festival de sculptură sau artă. De asemenea, termenul Sangam din titlul simpozionului înseamnă confluență, denotând astfel dimensiunea / amploarea internațională și diversă a evenimentului. Acest simpozion este considerat un eveniment de anvergură, atât pentru organizatori: S.A.P.T.I. - Stone Artisan Park Training Institute, Guvernul Statului Gujarat, cât și pentru participanții la acest eveniment, sosiți din toate colțurile lumii, în acest incredibil loc. Aceștia au fost : Carol Turner din USA, Gyu Jo Choi and So Dong Choe din Coreea, Klaus Hunsicker din Germania, Elena Saracino din Italia, Hidenori Oi și Hiroshi Miyauchi din Japonia, Alex Lebejof din Franța, Oscar Aguirre Comendador din Spania/ Cuba, Vasilis Vasili din Grecia, Zdravko Zdravkov din Bulgaria și nu în ultimul rând Eugen Petri din România. 12 sculptori de marcă ai acestei lumi! Stone Artisan Park Training Institute, S.A.P.T.I. a fost înființat de Biroul Comisarului pentru Geologie și Mine, Industrii și Mine, Departamentul

Guvernamental din Gujarat în 2009, în temeiul Politicii Minerale de Stat din Gujarat. S.A.P.T.I. este un proiect de vis al guvernului din statul Gujarat care dorește să valorifice potențialul extraordinar al locului (materii prime și forță de muncă), creând o adevărată industrie de stat (exploatare, prelucrare și transport). Există două parcuri de acest fel - unul în Ambaji - în Nordul Gujarat și celălalt în Dhrangadhra - regiunea Saurashtra din Gujarat, care au fost înființate pentru a explora posibilitățile creative în marmură albă și, respectiv, gresie. De asemenea prin acest proiect se urmărește transmiterea patrimoniului valoros al locului, de artă și arhitectură în piatră. „O populație care are anumite credințe, convingeri, concepții despre lume și viață și trăiește în conformitate cu normele astfel generate, chiar dacă astăzi acestea ni se par false, absurde, este superioară unei populații care ar deține toate adevărurile din lume, dar nu ar crede în ele, nu le-ar trăi și nu le-ar respecta.” (Ion Ghinoiu, Dicționar de mitologie, Editura Univers Enciclopedic Gold)

În acest sens meșteșugul cioplitorului în piatră, care îmbogățește și continuă aceasta tradiție (în primul rând religioasă) prin cursurile pe care le oferă, se adresează nivelului minim (la firul ierbii), al participanților. Elevii beneficiază de masă și cazare gratuite pe parcursul perioadei de pregătire. Ei capătă și își perfecționează abilitățile în sculptură în piatră, dezvoltare de design, instrumente digitale și obținerea unei experiențe reale prin formare industrială. Așadar, S.A.P.T.I. oferă în prezent un curs certificat de 2 ani în meșteșuguri și design cu piatră: 6 luni curs începător/ 6 luni curs elementar/ 6 luni curs pentru avansați/ 6 luni curs pentru obținerea diplomei.

În plus, S.A.P.T.I. va organiza în curând cursuri de scurtă durată (3 luni) în operațiuni pe strung și CNC pentru persoane cu cunoștințe anterioare despre cioplitul în piatră. La S.A.P.T.I. am întâlnit oameni minunați, care muncesc cu sufletul în ceea ce au de îndeplinit, dar îi amintesc aici doar pe cei cu care am avut contactul cel mai strâns, încă înainte de a călca pe pământul indian. Nittin Dutt, director al institutului și curatorul acestui simpozion, un indian modest, inteligent, plin de umor, școlit pe tărmurile americane, știind și fiind atent la toate uimirile europenilor majoritari în grup. Mereu răbdător și deschis, veșnic zâmbitor și politicos, Nitin Dutt e încarnarea pură a zeului indian al gazdelor. Al doilea „om în stat” cel care ne-a preluat de la aeroport și a avut grijă de toate „mofturile” artiștilor a fost Shantanu Shastri; el își răsuca mustața ori de câte ori era nevoie de conexiune wi-fi, sau de bani cash, sau de vreo unealtă pe câmpul de lucru. Oriunde era el, era bună dispoziție. Ambaji este un loc important de pelerinaj și unul din cele 51 Shaktipeeth (puncte de putere) în tradiția hindusă Shakti. Nu întâmplător, Ambaji este situat în lanțul muntos Aravalli care este unul dintre cele mai vechi lanțuri muntoase (Precambrian) unde se găsesc multe

minerale, minereuri și diferite tipuri de piatră -marmură alba- care este piatra din Ambaji. Din timpuri de demult aceasta a fost folosită în construcții, dar mai ales pentru dănuirea lăcașurilor de cult și a divinităților slăvite de populația locului. Sculptorii au vizitat Kumbhariyaji care este un templu Jain Teerth din Gujarat. Există cinci temple Jain în complexul Kumbhariyaji, acestea sunt Mahavirswami, Parshwanath, Neminath, Shantinath și Sambhavnath. Templele sunt vechi de câteva secole, templul Neminathji are aproximativ 1000 de ani, iar celelalte patru temple au aproximativ 450 de ani. Întregul complex este în curs de renovare cu peisaj foarte bine amenajat și restauratori foarte destoinici. Artiștii au vizitat și una dintre cele mai mari cariere de marmura din India care aparține companiei DK Trivedi & Sons și este una dintre companiile sub marca Vijay Trivedi Group. DK Trivedi & Sons a fost înființată de regretatul domnul DK Trivedi în 1949 și este responsabilă pentru revoluționarea industriei mineritului de marmură din India, devenind prima companie care operează o mină complet mecanizată în țară. Compania comercializează mai multe tipuri de marmură, ca de exemplu marmură verde, marmură onix mexicană, marmură argintie albă, marmură maro fosilă, marmură de onix apus de soare etc. pentru simpozionul Shilpasangam s-a primit marmură albă - Ambaji white, în 3 blocuri de fiecare artist, de până la 10 tone.

Despre lucrările finale și cum și-au atins artiștii tema: Spiritualitate

În ciuda progresului high-tech pe care India îl face, această țară reușește să rămână tradițională, cu femei care îmbracă coloratele sari și își punctează frunțile cu bindi, cu vaci sacre care umblă libere pe străzi, cu numeroase ritualuri hinduse și o societate divizată încă în caste... Totuși vei rămâne surprins să constăți că aici, probabil ca în niciun alt loc din lume, îți vei găsi cel mai repede "nirvana". Oamenii își pun aceleași întrebări: De unde vin? Pentru ce trăiesc? Care este sensul existenței mele? Sufletul meu încotro se va duce după moarte? Și fiecare religie încearcă să dea un răspuns... la întrebări cărora nimeni nu va reuși niciodată să răspundă. Probabil că tocmai de aceea organizatorii simpozionului Shilpasangam au ales o temă – SPIRITUALITATE - care să apropie oamenii din culturi și credințe diferite ca într-un singur mănunchi, cel al toleranței și prieteniei. Și chiar așa a și fost, de oriunde veneam, aici am fost o familie a artiștilor consacrați, de maeștri în sculptură.

Choi Gyu-Jo, din Coreea a studiat în India pentru o vreme și i-a fost cel mai ușor să înțeleagă și să transpună în piatră felul lui în care a văzut legătura cu cerul și pământul acestui spațiu. Lucrarea lui se numește Zero to silhouette - inițial s-a gândit să își spună povestea lui, a drumețului care a plecat să găsească mărul din Grădina Edenului. Dar când a ajuns în Ambaji, a schimbat povestea și a gândit să îl caute/găsească pe Dumnezeu în

piatra, adică să scoată în evidență caracterul sacru din natură. Hidenori Oi din Japonia Lucrarea lui se referă la energia corpului uman, viața care a încolțit din pământ, calea trasată de divinitate. Această energie este privită ca o forță care se opune gravitației, care este cel mai bazic concept în construirea spațiului. Hiroshi Miyauchi din Japonia are un concept care pleacă de la geometria sacră antică mar ka ba unde mar este Lumina, ka este Spirit, ba este Vehicul/mișcare. Lucrarea sa se intitulează Relationship (computer and mar ka ba cube) Ea reprezintă o expresie abstractă a relației dintre dezvoltarea tehnologiei computerelor și esența ființelor umane (funcția principală a corpului uman) - respirația. Elena Saracino din Italia; lucrarea sa se numește Beyond the time și se dezvoltă ca o reprezentare ideală a unei clepsidre oprită în punctul în care părțile inferioare și superioare se echilibrează reciproc. În ansamblu, ea este un ciclu infinit care se hrănește pe sine și se susține datorită unei relații de echitate între părți opuse. Cu toate acestea, partea superioară pare să curgă dedesubt, iar cea de dedesubt se ridică din coloanele de susținere. În centru se află sursa infinită divină a devenirii aici, într-o stare fixă, deoarece acolo unde timpul stă pe loc, percepem eternul și aceasta este dimensiunea spirituală a ei. Alex Lebejof din Franța are o lucrare intitulată Radacini, care a pornit de la ideea că atunci când îți construiești casa și îți construiești viața, trebuie să iei în considerare ce este în spatele tău, originile tale, trecutul tău, cultura ta. O formă organică de copac susține o arhitectură geometrică care simbolizează Omul și creațiile sale. Arborele fiind cu susul în jos poate pune întrebări despre cum consideră omul natura, o protejează sau o distruge? Eugen Petri, singurul reprezentant al României în India, are o lucrare intitulată Ofranda; o panglica de piatră, adunată la capete de un șurub de piatră, strângând credințele pământului, Ea are atârnată pe inelul ei, ștergarul curat al preotului pregătit pentru Sfânta Liturghie. Dar, pe acest ștergar nu vom regăsi modelele înflorate obișnuite la noi, ci sufețele celor plecați în altă lume și care acum sunt sfinți. Mulți, foarte mulți oameni din toată lumea, care a pățimit și a păstrat credința curată în divinitate.

Partea II

Firește ca noutățile au venit în valuri mari peste sculptorii internaționali, viața foarte colorată (la propriu) a oamenilor din Ambaji, relaționarea lor la religia hindusă, armonia în care trăiesc împreună cu animalele pământului, familiile numeroase, înfrățite au fost toate uimitoare pentru artiști. Oamenii nu au venituri mari, își duc traiul greu, dar sunt foarte politicoși, îndatoritori. Ciudat pentru cei din afara Indiei a fost semnul de aprobare pe care îl dau cuvintelor lor, care se manifesta prin legănarea capului de la stânga la dreapta, care pentru noi este negație. Toți noii veniți erau confuzi, nu știau dacă sunt sau nu sunt de acord cu ceea ce exprimau în cuvinte!

Circulația pe străzile din India este inimaginabilă pentru cei din afara țării: se circula cu tot ce are roți și picioare și, în aparență, nu respectă decât propriile reguli, cunoscute însă de toată lumea, iar primul lucru care te frapază sunt claxoanele. Cu care trebuie să te obișnuiești din primul minut. Claxonatul e un fel de „how do you do” al indienilor. Sau „I am the first”. Ei claxonează prelung, de fiecare dată când depășesc, când sunt depășiți sau când li se năzare. Le plac atât de mult claxoanele încât își montează modele de goarne care mai de care mai sofisticate sau mai prelungi. Pe spatele camioanelor sau ale vehiculelor mai acătării scrie mare PLEASE HORN. Te rog, claxonează! E ca și cum șoferii te roagă să-i avertizezi când îi depășești fiindcă, probabil, se mai întâmplă ca ei să doarmă sau să joace șah cu partenerul de drum. Și dacă e să fie cu PLEASE, atunci e cu plăcere. Străzile sunt înguste și aglomerate (deși cuvântul „aglomerație” e cam blând); pe străzile din India e un vacarm continuu, fiindcă șoferii claxonează non-stop. E o senzație de haos continuu (de fapt, nu e doar o senzație, ci o realitate) dublată de faptul că în India se circulă pe dreapta!

Primul contact cu bucătăria indiană e mai degrabă o tatonare. Pentru cei care nu mănâncă condimentat a fost chin de-a dreptul! Dar o mare plăcere pentru cei cărora le place să încerce trăsăturile culinare pe care le întâlnesc. Tatonarea devine rapid o poveste de amor; nu prea știi ce te așteaptă în farfurie! Mâncarea indiană e delicioasă. Variată și picantă, plină de savoare, te îmbie la fiecare îmbucătură să-i descoperi sensurile și mirodeniile. Inutil să spun că 70% din producția mondială de mirodenii provine din India. Ajutată de mirodenii, gastronomia indiană e una dintre cele mai speciale din lume. Indienii transmit sentimentul că, în ciuda sărăciei care răzbate în multe locuri prin care treci, viața este, pentru ei, un lucru care depășește latura materială. Sigur că muncesc mult pentru a câștiga, deseori, extrem de puțin. Dar nu banul contează neapărat, chiar dacă unii ar face orice ca să-l câștige. Dar indienii au o bucurie a vieții pe care o intuiești instant. Uneori, ea nu înseamnă mai mult decât un gest banal. Alteori, e o manifestare în masă. Am rămas surprins să văd, de pildă, bucuria cu care un indian vrea să facă o fotografie cu un turist. În diverse locuri, localnicii ne rugau să facem poze cu ei. Apoi ți le arată, cu un zâmbet larg și, dacă le ceri, sunt în stare să ți-o trimită pe email. Au fost momente în care, plecând de la un selfie în doi, am ajuns să ne pozăm cu grupuri întregi de oameni, vizitatori, lucrători, oameni din strada. Băieții se bucură în mod special dacă reușesc să se pozeze cu o femeie iar dacă aceasta e blondă, par că au ajuns în Nirvana. Pesemne consideră că gestul le aduce noroc sau pur și simplu văd blonde atât de rar încât ajung să dezavueze bancurile făcute la noi pe seama lor. Nu vă imaginați că e o bucurie continuă pe străzile din India (nu vorbim, totuși, de Bhutan) iar grijile și nevoile localnicilor se citesc de multe ori pe chipurile acestora. Dar sufletele

lor par deschise și trebuie să te adaptezi cumva la ei și la modul lor de viață. Nichita Stănescu spunea că „oamenii sunt păsări cu aripile crescute înăuntru”. Cred că indienii le au pe dinafară dar fiind atât de mulți și înghesuiți, destul de puțini reușesc să se ridice și să zboare.

Populația Indiei a depășit 1,4 miliarde, fiind la concurență cu populația Chinei. Se vorbește în mass media cu mândrie despre acest fapt. Deși au venituri negândit de mici, mai toți au telefoane mobile, majoritatea smartphone-uri (cred că există deja un cult al mobilului), pe care le mănuiesc cu pricepere. Am fost surprinsă să aflu că, deși copiii studiază la școală pe lângă limba hindi și limba engleză (obligatoriu), sunt mulți oameni, tineri care nu pot desluși această limbă internațională. Sunt copii care lucrează de mici, acesta fiind un lucru pozitiv pentru societate și dezvoltarea lor ulterioară făcută în spiritual luptei pentru existență. Au un entuziasm pe care noi, europenii, l-am pierdut irecuperabil, societatea noastră fiind în declin.

Multă lume m-a întrebat la întoarcerea din India dacă nu „este mizerie”? Nu ai cum să răspunzi negativ la întrebarea asta. Curățenia e o noțiune relativă în India. O mimoză ar spune că mizeria este extrem de mare și, probabil, nu ar greși. În India oamenii par să arunce totul în stradă iar gunoaiile pot rămâne acolo cu săptămânile, lunile, anii. Totul pare haotic: casele sunt inestetice iar în privința unora te întrebi cum de nu s-au prăbușit încă. Vacile și boii circulă în voie pe străzi și nimeni nu are nicio problemă cu asta (știm că vaca e animal sfânt în India, da? Nu se atinge nimeni de ea, pentru că e o „mamă” care dă lapte). Elefanți, babuini, cămile („Cămila este Ferrari-ul indienilor”), veverițe, porci – iată doar câteva alte specii pe care le vezi pe străzi circulând în voie. Dar toate acestea fac parte din farmecul Indiei. Fără ele, probabil că țara și-ar pierde din șarm și din culoare.

M-am întors din India cu certa concluzie că trebuie să mergi în această țară superbă, pregătit. Să știi la ce te aștepți și să lași să fii surprins doar de lucrurile pozitive. Prin urmare, te duci în India știind că nu e totul la linie și nu lași să te afecteze acest fapt ci, dimpotrivă, cauți să cunoști și să te îmbibi de frumusețea și bucuria străzii indiene. De felul în care oamenii mănâncă la o tarabă de street food. De felul în care se adună în grupuri ce par s-o lălaie la nesfârșit. De felul în care stau pe jos în fața unui cos cu verdeturi, așteptând vreun client doritor să cumpere. De felul în care te privesc fix, de parcă ar vrea să-ți descopere trecutul – al tău și al încă celor șapte generații dinaintea ta. De felul în care își accepta karma, nefiind revoltati pentru ceea ce le este dat. Strada indiană e un show continuu, de care, deseori, nu te mai saturezi privindu-l.



Cărți din biblioteca revistei Climate literare



Cogito

„Nimeni nu este atât de inteligent,
ca să poată convinge un prost că este prost” - La Fontaine